

# Hjertet under jernkorset

## En sønderjyde i kejserens tjeneste

Peter Mærsk

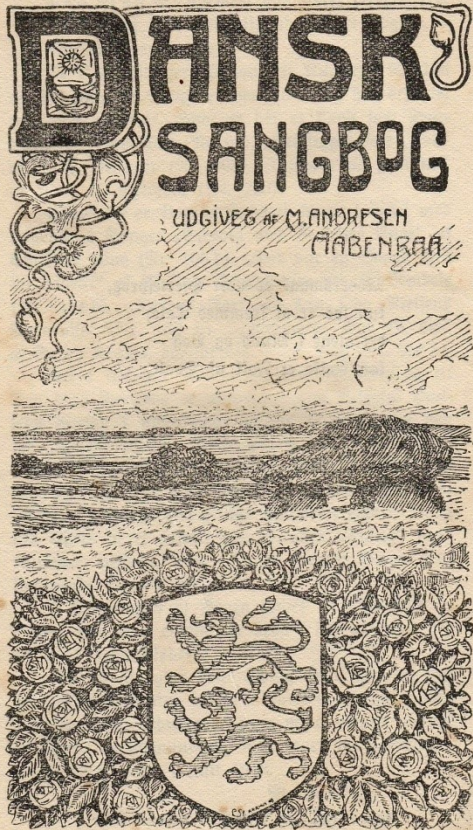
27.4.1892 – 25.7.76

En beretning om livet for en sønderjyde før og under 1. Verdenskrig.

900 breve fra forår 1911 til september 1918 fra Peter Mærsk til kæreste og forældre.

Renskrevet af hans datter,  
Else Gad Mærsk





Skønt nærværende Udgave af den blaa Sangbog efter Udgiverens Mening ikke indeholder nogen Sang, som kunde komme ind under Politiforordningen af 1865, turde dog vore Myndigheder lejlighedsvis være af en anden Opfattelse. Og da det ikke hører til Sangbogens Formaal at fremkalde Konflikter eller at fylde Statskassen med Mulfter og Retsomkostninger, vil jeg tilraade, at man indtil videre ved **offentlige Møder** undlader at synge de Sange, som findes under følgende Numre (de indklamrede Tal er Numrene i de ældre Udgaver):

3 (3); 16 (263); 17 (266); 25 (14); 37 (29); 40 (32); 62 (117); 64 (115); 79 (90); 85 (122); 94 (251); 107 (252); 117 (74a); 128 (81); 129 (80); 136 (125); 138 (78); 183 (280); 213 (261); 215 (61).

- |                                  |                             |
|----------------------------------|-----------------------------|
| 3. Vort modersmål er ...         | 107. Elsk dit land ..       |
| 17. Det haver så nyligen regnet  | 117. Jeg er en simpel ..    |
| 25. I alle de riger og lande     | 128. Længe var Nordens ..   |
| 37. Kong Kristian stod ...       | 129. Unge genbyrds liv ..   |
| 40. Vift stolt på Kodans bølger  | 136. Jeg vil væрге mit ..   |
| 62. Der er et yndigt land        | 138. Høje Nord, friheds .   |
| 64. Der er et land; dets sted .. | 183. Goj Avten i dræenge .. |
| 79. Du skønne land med dal ...   | 213. Søstre velkommen fra.  |
| 85. Vi har et håb, som ..        | 215. Vi har sagt det så tit |
| 94. I Arilds tid, da ...         |                             |

Goj Awten, I Dræenge!

Mel: Kvittevit

La vos slaa vos en lild Basseralle,  
la vos syng, la vos drik vos en lillevette Pisk  
la vos sie, hva' der er i vor Balle!  
Vor Hals er saa tør, træk e Tap av e Tynd!  
Plommelom, Plommelom! La vos no kun begynd!

La vos syng vos en Vi's aa vo't Alsinger Dansk,  
for de' rigte jo it er de' rigte;  
no skal olt jo vær taafe aa Tysk eller Spansk,  
hven veed, hvor vi blywer sognpligte.  
Men hvodden de end for vos kyslet og kast,  
ve vo' Muer o' vo't Hjemmind vi do' holder fast!

De er galt med di Farrer og med de' Kludderi,  
som no er blæst ind her fra Synder;  
de' gaml' Røj og Hvie er der Mening kun i,  
o' de smager jo bedst for e Bynder.  
Men de' er no forbøjen! Sikken Skændsel og Skam,  
vi hær knap Lov o' drik vos en dansk lille Dram.

De' er galt med e Kael, de maa it koldes Jens,  
for Kontraband er no e Jenser!  
De skydder dem ihjel – ja saamind kund et hænds –  
nær de træffer dem inden vor Grænsen.  
Men hva ska vi gyer, for den Jensenatur  
de' er jo vo't Arvegods etter vo' Muer.

## 279. Unge Genbyrds Liv i Norden.

Tempo di marzia.

J. B. Stanz.

1. Un-ge Genbyrds Liv i Norden! Røst fra vo-re Fædres Grav! Vil du styr-re Verdens

Or-den.bry-de Aandens Ba-ner af? Vil du styr-re Ver-dens Or-den,

bry-de Aandens Ba-ner af? Vil du bro-de Old-tids Mær-ke o-ver

Nu-tids kla-re Dag? Vil du væk-ke vil-den Styr-ke. For-dom, Had og Vaa-ben-

brag? Vil du væk-ke vil-den Styr-ke, For-dom, For-dom, Had og Vaa-ben-brag?

2. Nej, du styrrer Tidens Slummer  
for at vogte paa dens Tarv,  
og du vrager tyske Krummer  
for at løfte egen Arv. :|  
Mens du kalder fremt tilbage,  
frem du higer uden Sky,  
mens du mindes gamle Dage,  
herligt varsler du om ny. :|

3. Unge Genbyrds Liv i Norden,  
Fortids-Røst og Fremtids-Syn,  
brul fra Læberne som Torden,  
tænd i Sjælene som Lyal :|  
Trøst de bange, styrk de svage,  
fløk de stærke Maud ved Mand!  
Skab en ny, en evig Sage  
om vort skønne Fædreland! :|

C. Ploug.

# Hvad mente danskerne i 1914

Synes du, at Danmark skal trække sine soldater ud af Afghanistan, eller mener du, at de skal blive?



**Kilde:** Megafon for TV 2 og Politiken.

**Respondenter:** 1.012. **Periode:** 22.-25. oktober 2007

**Kilde:** Megafon for TV 2 og Politiken.

**Respondenter:** 1.067. **Periode:** 29.-30. oktober 2009

Antallet af mobiliserede og militære døde i Første Verdenskrig

	Befolkning (mio.)	Mobiliserede	Mobiliserede som % af værneduelige mænd	Døde
<i>Centralmagterne</i>	142,1	24.400.000	71	4.385.000
Bulgarien	4,7	600.000	55	88.000
Osmannerriget	17,0	1.600.000	30	800.000?
Tyskland	67,8	13.200.000	81	2.037.000
Østrig-Ungarn	52,6	9.000.000	78	1.460.000
<i>Allierede</i>	861,3	41.851.000	19	5.491.000
<i>Allierede undt. USA</i>	762,5	39.751.000		5.374.000
<i>Allierede undt. USA, Japan og kolonier</i>	314,6	36.472.000		5.115.000
Belgien	7,6	292.000	15	38.000
Frankrig	39,0	8.100.000	81	1.327.000
Franske kolonier	52,7	449.000	3	78.000
Grækenland	4,9	230.000	33	25.000
Italien	36,0	4.300.000	55	655.000
Japan	53,0	30.000	< 1	1.000
Montenegro	0,2	50.000	100	13.000
Portugal	6,1	100.000	8	7.000
Rumænien	7,6	750.000	39	250.000
Rusland	164,0	15.800.000	39	1.800.000?
Serbien	3,1	750.000	63	250.000?
Storbritannien	46,1	6.100.000	53	750.000
Britiske kolonier	342,2	2.800.000	3	180.000
USA	98,8	2.100.000	19	117.000
<i>I alt</i>	1.103,4	66.251.000	26	9.876.000

Ca. 30.000 sønderjyder deltog i krigen og ca. 2.900 døde.

I Danmark var ca. 50.000 soldater mobiliserede.

Ca. 40.000 skulle beskytte hovedstaden.

Det første år eksporteredes ca. 80.000 heste – primært til Tyskland.



1911 - 1914

1915

1916

1917

1918

1918





# Breve fra forår 1911 – efterår 1918

Fra

Peter Mærsk

27.4.1892 – 25.7. 1976



Til

Trine Kjems Gad

2.5.1895 – 31.7. 1984



# Breve fra soldat i tysk tjeneste okt. 1913 – sep. 1918

Fra  
Peter Mærsk  
27.4.1892 – 25.7. 1976



Til  
forældrene  
Maren og Jes Mærsk



# Men først lidt historie fra Sønderjylland

- Ved slaget på Dybbøl i 1864 led danskerne et nederlag, som fik betydning for fredsforhandlingerne.
- Sønderjyderne måtte de efterfølgende 45 år acceptere at grænsen gik ved Kongeåen.

# Fredens pris

Ved fredsforhandlingerne mellem Preussen og Østrig blev det besluttet, at Nordslesvig skulle gives tilbage efter en fri afstemning (§ 5),

men ved Wienerfreden i 1866 kom man ind under kongeriget Preussen.

I 1867 blev der holdt session over det unge mandskab – 1. session efter krigen.

# Fredens pris

- En bestemmelse i fredstraktaten gav befolkningen ret til i de første seks år – til nov. 1870 – at optere til Danmark – altså fraskrive sig tysk statsborgerskab.
- Mænd, der havde været med i krigen, skulle aflægge ed til kongen af Preussen. Mange opterede, skønt de havde kone og børn.
- 1867 præster og lærere m.fl. skulle aflægge ed til den tyske kejser. En del nægtede og blev fyret. Nogle kom senere tilbage i tilsvarende stillinger eller fik lov at virke uofficielt.
- 1888 Næsten al undervisning skulle foregå på tysk.

# Forældre til Peter og Trine



Enebarn



Maren og Jes Mærsk



8 børn

3 drenge

3 piger

2 døde

Uffe Gød



Peter og Ane Elisabeth  
med børn 1904

# Jes Mærsk – Peters far

- Tysk statsborger
- Tysk soldat 1884 -87
- Ikke på højskole
- Gift med Maren 1890
- Tysk præst som nabo
  - Pastor Schmidt, Vodder MF for Det Tyske Mindretal.
  - Rostock-myten – Udenrigsminister Munchs møde med Himmler i Rostock marts 1940.
- Opkøbte gårde i kamp mod fortyskningen
- Aktiv i kampen for danskheden



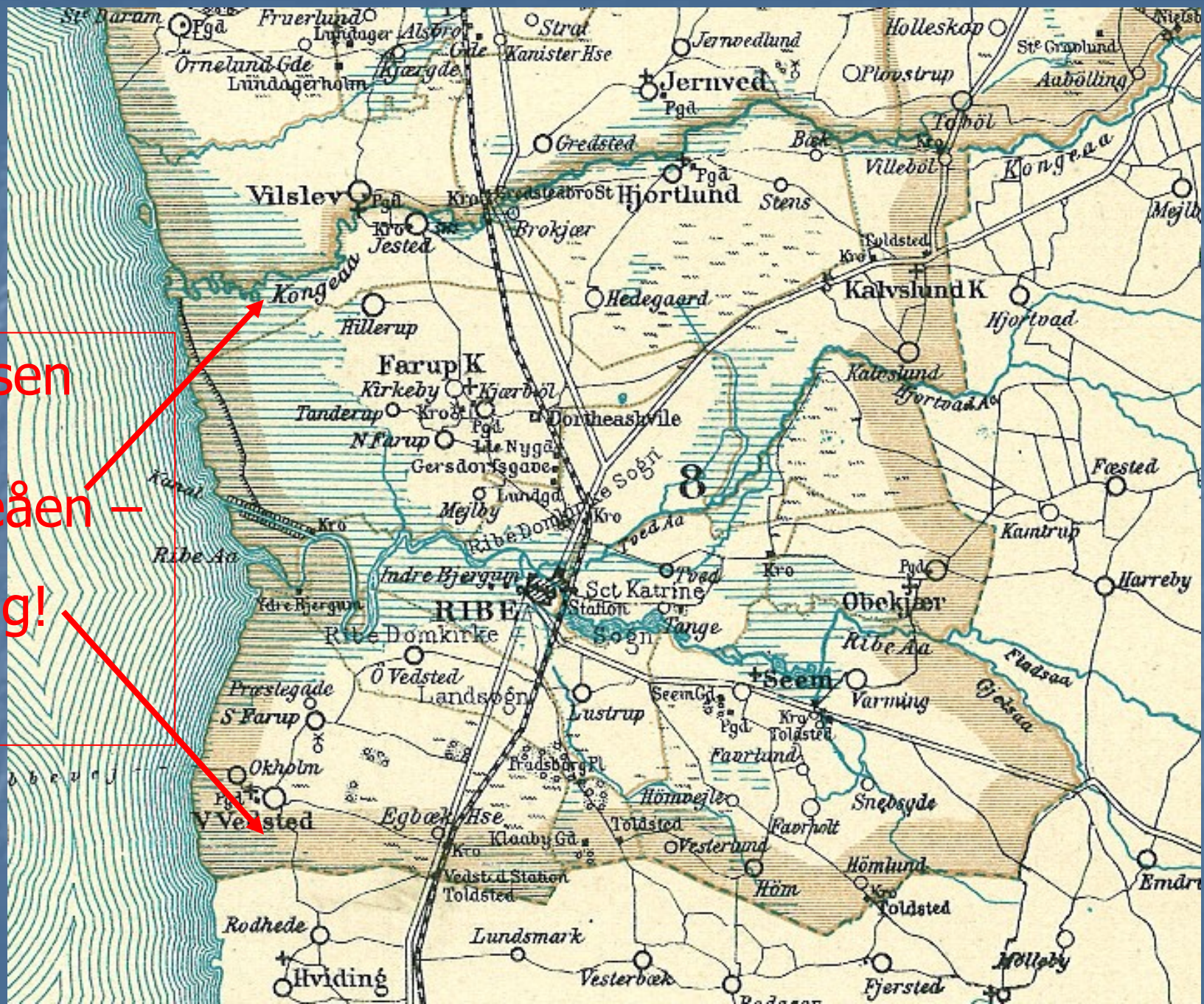
Jes Mærsk 9. dec. 1863

# Peter Mærsk barndomshjem

- Gården blev købt for næsen af tyskere i 1897
  - Flere karle og piger
  - Forældrene relativt velhavende
- Dansk efterskole og højskole til enebarnet







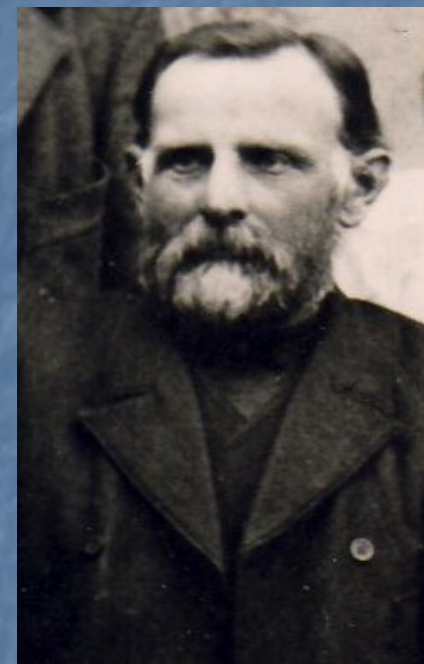
Grænsen  
ved  
Kongeåen –  
Og dog!

# Peter Andreas P. Gad – Trines far

- Blev optant 1869 efter et højskoleophold på Askov
- "Jeg var nok for ung til at få det fulde udbytte af foredragene"
  - Herredsfogeden i Toftlund: "Er De klar over, at De bliver ikke alene en fremmed i Deres land, De bliver også en fremmed i Deres eget sogn og by og Deres hjem?"
- "Vi unge, vi gjorde som Esau: Vi solgte vores førstefødselsret for en ret linser. Det bødes der for i mange år, som kun var en stakket glæde"

*Optere = vælge*

*Frit vælge sit statsborgerskab.*



28. dec. 1849 -  
28. jan. 1931

No 587.

## Extraordinært Hjemstedsbevis.

**D**a *Frederik Vilhelm Henningsen f. Miesgaard f.*, 1844  
i Henhold til Artikel 19 i den i Wien den 30. Oktober 1864 afsluttede Fredstraktat har  
bevaret sin Egenskab som dansk Undersaat, vil han (tilligemed Hustru og Børn)  
i Henhold til nærværende, i Medfør af ~~forordning~~ <sup>9 Marts</sup> Lov af ~~22. 11. 1872~~ 1872 udfærdi-  
gede extraordinære Hjemstedsbevis blive modtagen her i Landet til Forsørgelse af  
*Ribe* Kommune, naar han i Trangtilfælde hjemsendes.

11. 1. 67.

Ribe Stiftamt, den *17<sup>d</sup> April* 1872.

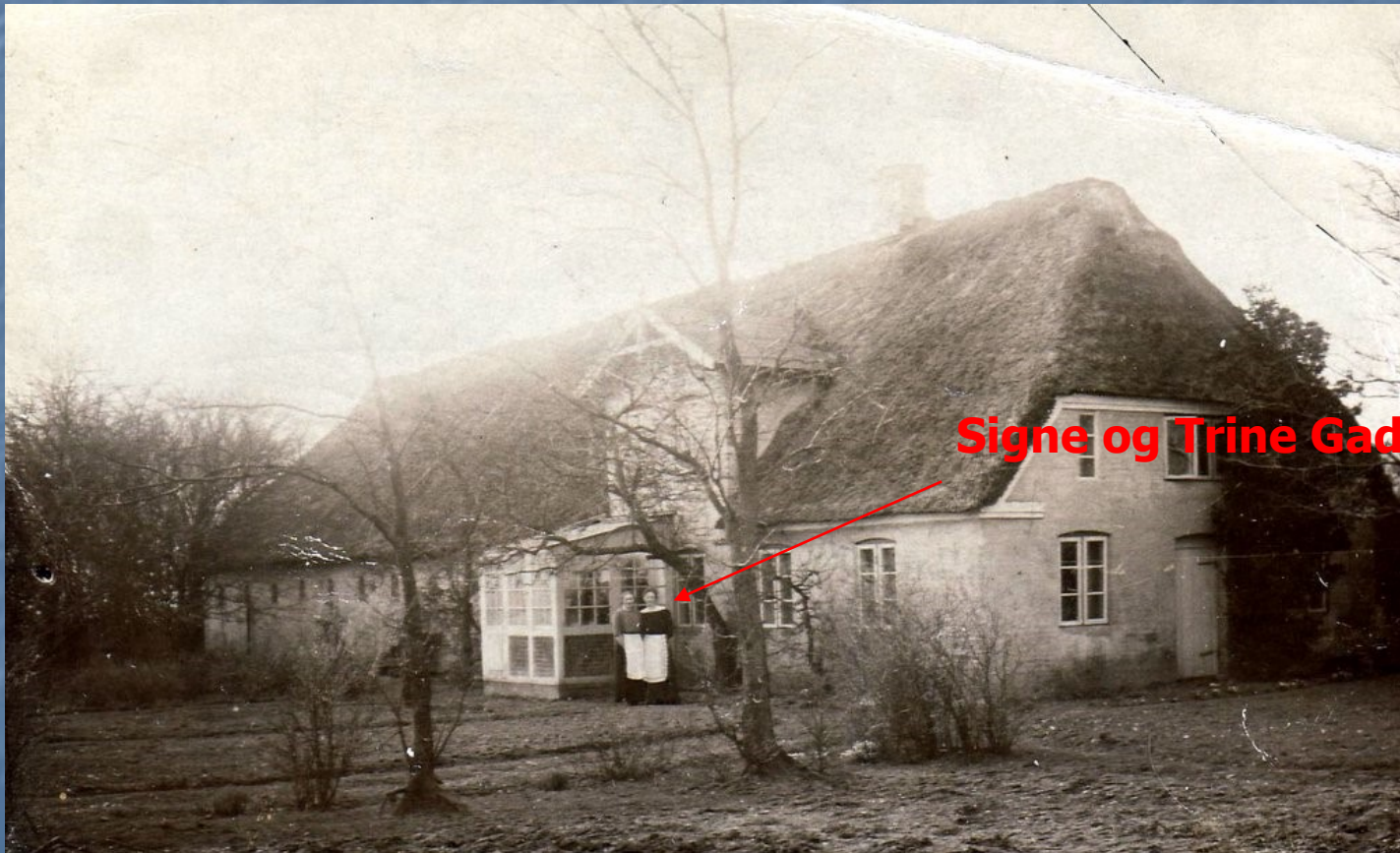
*Wiliem*



*30. 4. 72. Aquino.*

*Stiftamt*

# “Ravnholt” – Trines hjem



# Peter Andreas Gad – optant

- Vinteren 1870 igen på Askov
- 1871 dansk soldat i Fredericia 6 mdr. + bl.a. to gange seks uger i lejren ved Hald.
- Landvæsenselev på Amager
- Tune Landbrugsskole
- Blev viet i "Gundesens storstue af pastor Poulsen" efter af være trådt ud af Folkekirken.
- Forinden borgerlig viet ved "Stadesamtet"  
"Vi havde på den måde slet ikke noget med den tyske statskirkes præster at gøre."

# Peter Andreas Gad om optanttiden:

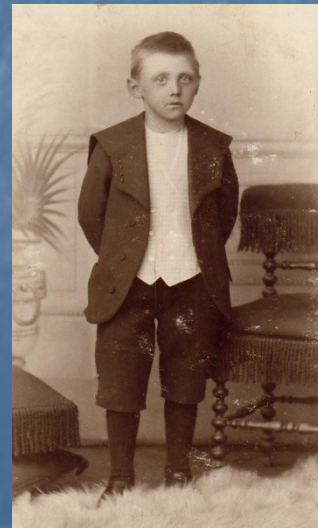
- "I borgerlig og politisk henseende var det ikke nogen misundelsesværdig plads for dansksindede at leve som optanter i den tyske tid."
- -"det var ikke behageligt at vide, at man altid gik med en landsforvisning med en frist på 24 timer hængende over hovedet"
- "Møder, hvor der blev behandlet politiske spørgsmål eller andre danske forhold, kunne vi ikke risikere at gå til. Kirkelige møder og FRIMENINGHEDEN gik vi dog med til om end med en vis ængstelse"

# Peter Andreas Gad om optanttiden

- 1907 "blev så alle børn naturaliserede mod en stempelafgift på 50 mark for de ældste og 10 mark for hver af de yngste. Syv år efter kom krigen og alle vore drenge måtte med."
- "I krigens tid var der store ulemper ved at være dansk undersåt. Vi måtte jo have udenlandsk pas, og vi kunne ikke rejse uden for amtsdistriktet uden at vi skulle til amtsforstanderen og have passet påtegnet både før vi rejste og når vi kom hjem igen."
  - "Så havde vi det held i skolen at få en lærer, som i grunden var dansksindet, skønt han jo ikke kunne udtale sig derom."

# Peter Mærsk før 1911

- Hjemmet i Øster Aabølling
- Skole
- Vester Vedsted Efterskole
- Ryslinge Højskole
- 3. karl i hjemmet



**Peter på  
Vester Vedsted  
Efterskole**



# Trine Kjems Gad før 1911

- Trine fyldte først 16 år, da de første kærestebreve blev skrevet.
- Efter skolegang var hun hjemme på Ravnholt, hvor moderen var ret svagelig - døde året efter.
- Trine kommer i 1914 på Vallekilde Højskole i tre måneder



# Og så til brevene

Fra forår 1911 – 16. okt. 1913  
kærestebreve

Fra 16. okt.1913. – sep. 1918  
breve til såvel kæreste/kone som  
forældre

Kære Trine

Forår 1911

Tak for sidst. Jeg er så forkølet at jeg snart ikke kan snakke. Det er jo kedelig nu til søndag for kommandoen. Og mor slet ikke kan forstå hvorledes jeg kan være bleven det. Jeg naturligvis heller ikke.

Glæder du dig ikke til Skibelundfesten ? (DK) Blot vi nu faar godt Vejr, og saa vi ikke tør have haft Gardisten med. Jeg bliver der ogsaa om Natten, det vil sige i Kjøbenhoved.

Nu ikke mere i Aften. God nat kære Trine.  
Og ret noget paa mig, hvis du ser noget skævt.

Blot vi havde haft opvisningen overstået. Den er altid i mine tanker.

..... **Nu ikke mere, jeg må skrive med Blyant. Penne faldt ud af Vinduet, og jeg har ikke tid til at hente. Ventede du efter Brev sidste Tirsdag? Jeg syntes det var for tidlig. I Morgen skriver du vel, kære Trine.**

**Din egen Peter.**

**Jeg ved ikke om du kan læse det, jeg kan næsten ikke/ Hvad med mit Fotografi.**

Poststempel: Roagger. 6/2 1912

Kære Trine!

Ja du skal vel til Læsekursus i næste Uge, gid jeg kunde have kommet med. Du kan dog sende mig et lille Referat dernedefra.

.....

Ja nu er min Skjæbne altsaa afgjort i de første to Aar. *Jeg* er dog glad ved at det ikke er saa langt borte. Men det vil jo blive en Forandring saadan paa en Gang at blive en bunden Mand.

.....

efter 14. april 1912 [Gånsager?]

Kære Trine!

.....

Jeg kom til at tænke paa, om det ikke var lige saa ret du fortalte din Mor Forholdet mellem os. For der er vel ikke store Udsigter til at hun lever saa længe - Det er noget du selv skal vide kære Trine. Men for mig maa du godt.

.....

Jeg har lige siddet og læst om Titanics Undergang. (14.-15. april) Om to Forlovede og hvorledes de vilde bringe hende i Redningsbaaden, men hun vilde ikke fra hendes Kæreste, men saa blev hun taget fra ham med Magt. Men hun troede ikke han druknede, han stolede paa det andet Skib. Og han spøgte til hende at han nok skulde komme før i Land som hende; men de saa ikke hverandre mer. Jeg synes det maa have været haardt for hende at se hendes Allerkæreste gaa i Døden.

april/maj ? 1912, Gånsager

Kære lille Trine!

Nu vil jeg fortælle dig at jeg aldrig mere vil til Bal naar du er der, for saa længes jeg dobbelt saa meget efter dig. Jeg har gaaet og tænkt om jeg ikke skulde cykle ud til dig; men saadan at komme helt uden noget bestemt, nej den gaar heller ikke.

.....

Der var jo Udflugt ud til Kammerslusen, baade pr. Vogn og i Motorbaad. Jeg tør snart ikke fortælle det; men jeg var i Baaden. Og det gik helt udmærket. Vejret og Vandet, var blikstille. Alt hvad der er bleven foretaget derude kan jeg ikke fortælle dig, for jeg ved det næsten ikke, det er i saa stor Stil. Men der er cirka 250 Mand og 22 Dampmaskiner i Gang. Da vi kom hjem gik jeg og Thomas Nielsen i Kosmorama, hvor de spillede Titanics Undergang; *In Nacht und Eis, 1912, Tysk stumfilm*

*Saved from the Titanic, 1912, Første film om skibet, lavet kun få måneder efter ulykken. I filmen medvirker skuespillerinden Dorothy Gibson, som overlevede katastrofen på det rigtige Titanic.*

# Vallekilde 1. nov. 1912 – 1. maj 1913

Til min lille Trine. Vallekilde d. 8/12 1911

Tak for brevet, som jeg har faaet i dag. Ja jeg har jo længtes lidt efter det; men jeg vidste nok, at du ikke havde tid. *Men kære Trine det har varet en hård tid i disse dage. Jeg synes jeg kunde se jer alle derhjemme. Jeg, havde set det i bladet, at begravelsen var ansat til kl. 12. Men jeg kunde ikke gå til foredrag i den time, jeg vidste jeres mor skulde rejse hjemmefra..*



Jeg gik mig en tur til Skoven og satte mig på en træstub. Aa jeg så dig så tydelig. Ja som du skriver, så skal man jo se på det.

Ja Trine, vi kan være glad, at vi har sådanne forældre, at når engang de går bort, at der så kan tales godt om dem. *Og* at vi kan stile efter at gå i deres Fodspor.



**Kongeåen**

**Øster Abølling**

**Bakkely**

**Ryslinge**

**Vallekilde**

Kære lille Trine !

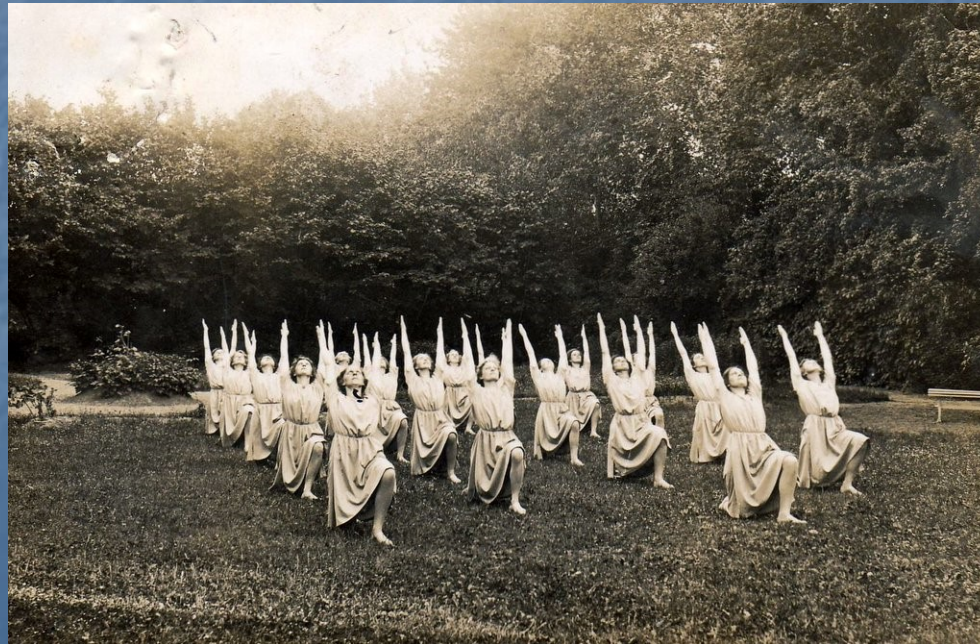
Vallekilde d. 17/12 12.

Tak for brevet. Ja nu kommer jeg snart hjem til dig. Ind under jul, hvor er det trist. Og jeg kan nok forstå dig, at det ikke er så let for dig. Og nu særlig til jul. At holde jul og mor ikke er der. Det er ikke så let.

.....

Jeg fik brev hjemmefra den anden dag. De skrev, at de havde fornyet min meldepas. Så skal jeg vist til Session i Julen. Men det blir vist i Flensborg. Men det bliver jo i de sidste dage, og så tager jeg lige til Vallekilde. ....

Trine var på  
Vallekilde i  
3 måneder  
I 1914.





- **Vallekilde d. 7/1 1913. Til min lille Trine.**
- **Tak for Julen derhjemme. Nu er vi kommen godt herover. Og jeg tror nok vi længes bægge to. Jeg længes i hver fald forfærdelig efter dig kære Trine.**
- **.....**
- **Jeg ved ikke endnu, hvor jeg kommer hen til sommer. Kan jeg få en plads på Fyn, blir jeg der, ellers vil jeg ned på østkysten af Sønderjylland.**
- **Vi var jo i Altona, og jeg blev taget. Grunden at jeg ikke kom ind sidste år var den, at der var for mange. Så jeg kommer dog ikke så langt bort. Jeg blev forstilt hos Hauptmanden, han havde hørt jeg var Turnlærer, hvor han har fået det at vide ved jeg ikke.**

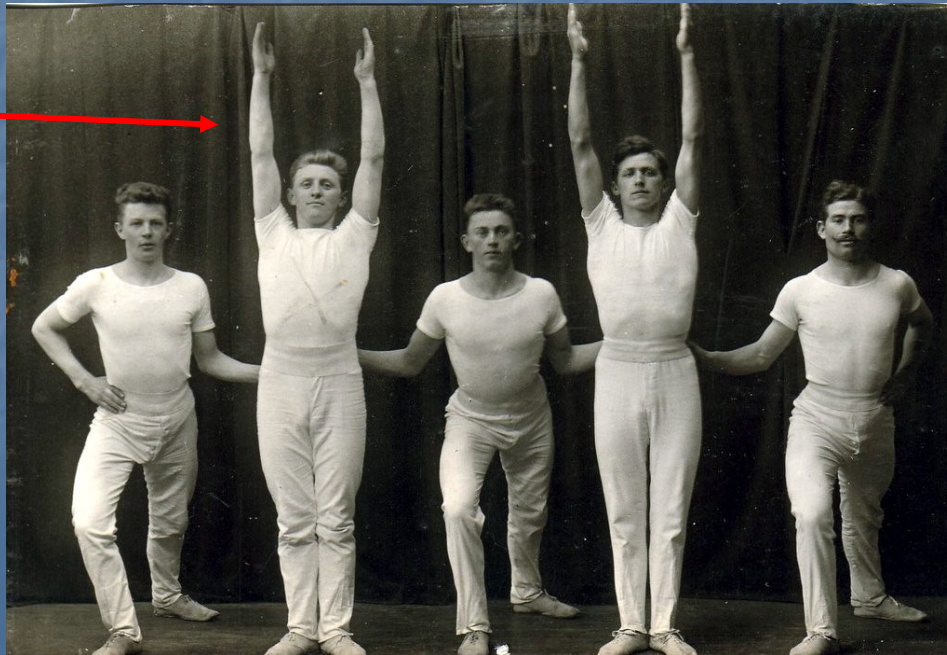


# Vallekilde

- Vallekilde d. 26/1 1913.
- Min kære lille Trine!

.... Min første nyhed er nu ikke så glædelig. Det er næmlich at mine papirer er kommen hjem igen fra Altona. Og at de ikke vilde have mig. Der må jo være en der synes jeg skulde lidt længere bort. Så nu er det jo, om jeg ikke får Torn at se. Jeg skal jo hjem på Session i Foråret, blot de så ikke tager mig i 3 år. Men vi vil jo dog ikke håbe det.

PM



# Sidste brev fra Vallekilde

Aa jeg tænker ikke, jeg kommer ind i tre år. Jeg er dem vist for svær; men til Østpreusen kommer jeg jo vist. Og så kommer jeg jo vist hjem i April måned, tænk dig en hel måned har du mig så. Og så må du ikke tænke så kedsom på det. Nej Trine, vær glad, tænk vi er unge og hele verden står os åben. Og to år er ikke længere end de kan tælles i dage. Det havde dog været meget værre, hvis jeg nu havde ligget hjemme og havde været syg eller lignende.

- Nu ikke mere om det.



Måske godt, man ikke kan se ind i fremtiden - 5 år blev det.

# Sidste brev inden Løtzen

Øster Åbølling september 1913

Til min lille Trine.'

.....

For tænk lille Trine, i Dag 4 Uger er jeg i Trøjen og langt borte fra min lille Kæreste. Men jeg er slet ikke ked af det, for jeg ved du gaar og venter efter, at jeg kommer hjem. Mor sagde til mig, at hun nok var den, der vilde tænke mest paa mig.

Men jeg tænkte ved mig selv, at der nok var en til, som ogsaa vilde skænke mig sine Tanker hver Dag. For jeg synes, det kan blive lige saa haardt for dig som for mig. Paa mig kan de dog ikke se, om jeg længes efter dig. Men dig der gaar herhjemme imellem dem er det ikke saa let at skjule det. Men nu tænk, som jeg sagde den Aften, og om 700 Dage har du mig igen. Nu maa jeg nok hellere slutte, for jeg skal ud til Kaffe, og Mor er ved at komme op.



# Peter håbede på Altona, det blev Lötzen

Okt. 1913



Peter svoger, Uffe skriver:

Da Peter Mærsk gerne ville aftjene sin værnepligt Altona, tog han om vinteren til Altona og meldte sig frivillig. Han blev også taget, men da indkaldelsen kom hen på sommeren efter at vi havde været til session 2 gange, skulle han møde i Lötzen ved den russiske grænse, mens jeg, som omtalt, kom til Ratzeburg, ikke langt fra Altona.

Sagen var, at hans far, Jes Mærsk, var formand for forsamlingshuset og tog ivrig del i den nationale kamp, og derfor skulle sønnen så langt bort som muligt. Tyskerne tog jo alle tænkelige kneb i brug for at chikanere de dansksindede.

Min far var jo optant (dansk undersåt) og kunne ikke deltage aktivt i det politiske arbejde, så jeg var jo ikke så farlig for det tyske riges beståen.

# Europa anno 1913 – krigen lurder

- Efter at Preussen havde slået Frankrig i 1871, var der ingen krige mellem stormagterne.
- Det betød ikke, at der ikke fandt rivalisering sted mellem dem, hvilket bl.a. skyldtes:
  - Stormagternes ønske om at sikre deres position kolonialiseringsskæb, våbenkapløb.
  - En nidkær overvågning ikke blot af hinandens hære, men også af industriens udvikling og befolkningernes størrelse.
- To allianceblokke:
  - **Frankrig og Rusland med et løst tilknyttet England**
  - Tyskland, Østrig-Ungarn og et noget upålideligt Italien

# Peter i kejserens klæder okt. 13

Lötzen den 16. Okt. 1913

( Første brev)

Kære Forældre.!

Ja nu er vi kommen til Lötzen.

- Vi er 6 danskere her ved de 4. komp. resten er i Lyk.
- På den kammer, jeg ligger, er vi 11 mand, de 9 er fra Hamborg og en fra Rhinen.



# Fæstningen i Lötzen

- Lötzen den 16. Okt. 1913
- Vi ligger inde i en fæstning omgivet af Mure og volde, så det ser lidt trist ud, men ellers helt ny kaserne og praktisk indrettet. På den kammer, jeg ligger, er vi 11 mand, de 9 er fra Hamborg og en fra Rhinen.
- 1. dec.
- I næste uge kommer der 900 mand fra Königsberg, og angriber Fæstningen, og da skal vi jo forsvare. Alt ny Tøj og Støvler blev trukket på, og så går det løs. Vi skal nemlig altid være på vagt her, fortæller de. Vi kommer i en krig med Rusland, først til at krydse klingen. Inde midt i Fæstningen er der en høj Jordvold, og den kan rumme 2100 mand og alt det øvrige uden om bliver omgivet med vand. Men så vidt håber vi da ikke det kommer, i hvert fald ikke i de år jeg er her, Rekrutter siger ellers, at de hellere vilde gå i krig med det samme, end her ligge indespærret.
- 9.dec.
- I går var Obersten for at se sine ny kadetter, han udtalte, at der var vist mange, der ikke kunde forstå, hvorfor vi netop her i Lötzen blev samlet fra alle Landets kanter. Grunden var netop, at vi lå på Forpost mod Rusland, og den skulde være stærk, og dertil skulde nu stærke karle til. Vi kunde have gode dage her, hvis vi vilde føre os godt; men selvfølgelig vilde han også se, at vi kunde Svede
- Ingen breve til Trine fra Lötzen før 1. jan. 14

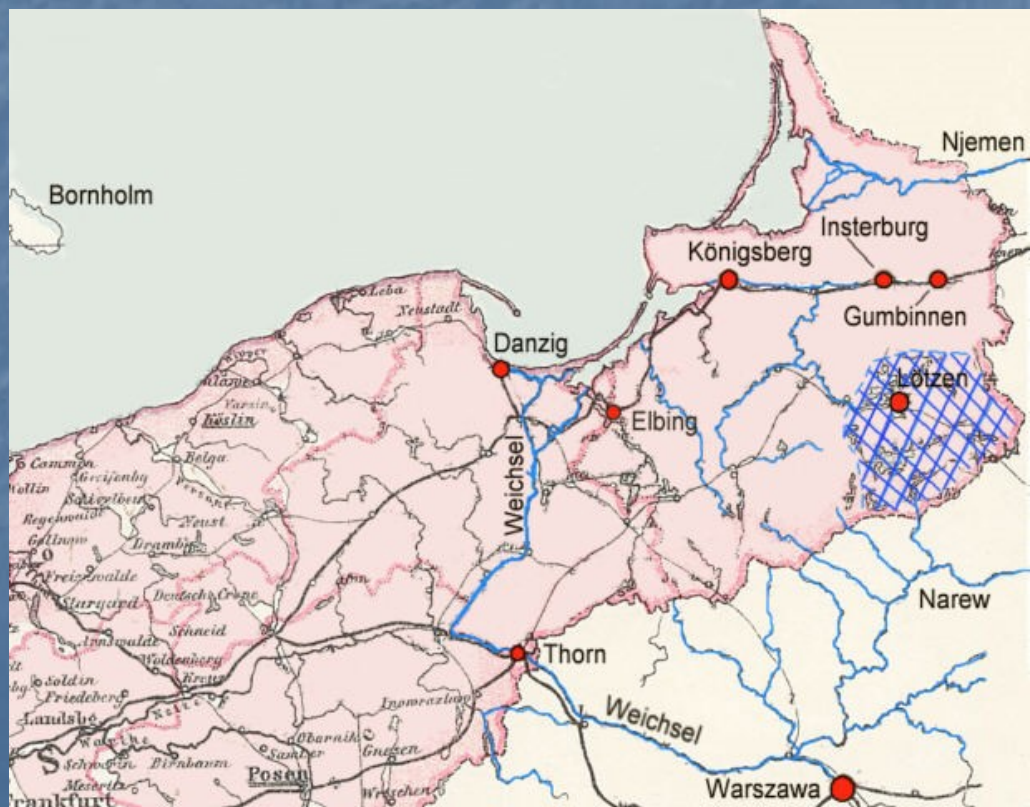


Vest- og Østprøjsen strakte sig som en arm mod øst hen langs Østersøens sydkyst. Fra vest til øst rakte denne arm godt 300 km. Fra syd til nord, fra den russiske grænse til Østersøen var der på det smalleste sted kun lidt over 100 km. Omvendt strakte den russiske del af Polen sig langt ind mellem Tyskland og Østrig-Ungarn

## Østpreussen

Det østligste hjørne af Østprøjsen var behersket af de Masuriske Søer, et område på henved 80 km på hver led med mange større og mindre søer og skove, som gjorde området vanskeligt passabelt.

- Infrastrukturen på den tyske side af grænsen var vel udbygget. Der var mange gode jernbaner og veje specielt langs kysten men også inde i landet. I den russiske del af Polen var infrastrukturen derimod generelt dårlig med få jernbaner og sandede veje.



# Livet i lejren forår 1914

Løtzen Lørdag efterm. 31.  
Januar 1914

Kære Forældre. Ja I kan vel mærke at vi begynder at få lidt mere tid, da jeg ofte skriver om Lørdagen. Jeg har jo ikke fået Jer brev endnu, men derfor kan jeg jo godt skrive lidt forud, og fortælle lidt om den store fødselsdag.

.....Om eftermiddagen havde vi først fætterspisning, som var rigtig godt, men så pokkers lidt. Derefter gik vi i Konkordia og der gik festen rigtig løs:.



**Friedrich Wilhelm Albert Victor** blev født som prins af [Preussen](#). Han var søn af Frederik 3. og den engelske [Dronning Victorias](#) datter Viktoria, og sønnesøn af [Wilhelm 1.](#) Han blev født [27. Januar 1859](#) i [Potsdam](#). Kejser [1888-1918](#).

Afskedigede [Otto von Bismarck](#) 1890

# Livet i lejren forår 1914

Der var en stor Statue af Kejseren opstilt i baggrunden på Scenen, og ved begge sider stod der 5 Soldater, og idet tæppet gik op blev der kommanderet pr. Gevær Og så fulgte den ene Hurra salve på den anden, jeg slap for at råbe Hurra da jeg var med til at præsentere. Men det havde nok set helt godt ud da vi stod der med den blinkende bajonet og Hjælm. Så blev der spillet Teater og lign., som var helt godt.

- 15.feb.14
- Min lille Trine
- Ja det er et løvnet her hos Tyskerne. Men vi har et ordsprog som kommer mangen gang om dagen, nemlig: To år er ingen evighed. Og tiden går helt godt især i denne tid vi har så travlt.

# Livet i lejren forår 1914

- Løtzen Søndag (5. april 1914/

- Min kære Trine!

Tak for brevet i går. Ja du må undskylde, at jeg sender dig et så tysk stykke papir, men til dig kan det jo gå, da du ved det er godt nok inden for. Ja hvis alt går vel, rejser jeg herfra Lørdag aften eller Søndag morgen, og kan være hjemme enten Mandag aften eller Tirsdag med 4-Toget



# Påskens 1914

- Løtzen Lørdag aften 18. april 1914  
Kære Forældre!
- Tak for Påsken. Ja vi kom godt herop, og er nu i de gamle gænger igen. Angående med Gendarmen i Skærbæk har jeg ikke hørt noget. Hauptmanden sagde i går, da der var mange der kom tilbage med forslået Ansigter, og mange havde været i parikkel med Politiet. Der er Mærsk sagde han, han kommer gennem Berlin og Hamborg, og ham er der aldrig noget i vejen med; men I andre har altid noget. Og derfor kan jeg ikke med sikkerhed sende jer på udlov mere.



Påsken 1914



# April 1914

- Kære Forældre!
  - Ja, nu har vi lovet den tyske Kejser troskab. Vi blev tagen i Ed i går under stor festlighed. Jeg frygtede ellers for den dag, for det er jo ikke så let for os, at love ham troskab og forsvare det tyske Rige, når vi ikke her samme Sindelag.
- .... ...Så kom Regimentsmus. ikke med Fanen og så var Højtideligheder. Bagefter gik turen til Kirken, det var en hel køn Højtidelighed. Hvad han talte om kunde jeg ikke høre; men den Stilhed og fred, ingen bander: og lign. Og der sad vi alle i fineste puds, i grå mantel og Pikkelhue. Når man så kom til at tænke på., at her havde han (Kejseren) så mange unge Mænd siddende, som altid skal være beredt til at træde i Skranken. Men som sagt jeg var glad ved den 1½ time, der kan man være ene med sine Tanker, for de er dog toldfri, og dem kan ingen se, de gik også langt ud over Løtsens mure. Ja i sådan en time kommer man til at tænke på Sangen "Så langt, så langt." Det går jo ellers helt godt, og dog stadig bedre.

110. (297b.) **Det danske Folk i Amerika.**

Melodi af L. M. Lindeman: Jeg fører frem gennem  
Straalefyld: Tillæg 25.

Saa langt, saa langt rækker Tanken frem,  
til gamle Mor og mit Barndomshjem!

Jeg ser de Enge ved Søens Bred  
og Bøgestoven paa Klinten med,  
og Hjertet svulmer og Øjet blinker, —  
i Stolen sidder du jo og vinker!

Jeg sender, Moder, min Hilsen frem.  
Den gælder dig og mit Barndomshjem!

O, jeg gad lege endnu en Gang,  
hvor mellem Blomster som Barn jeg sprang!

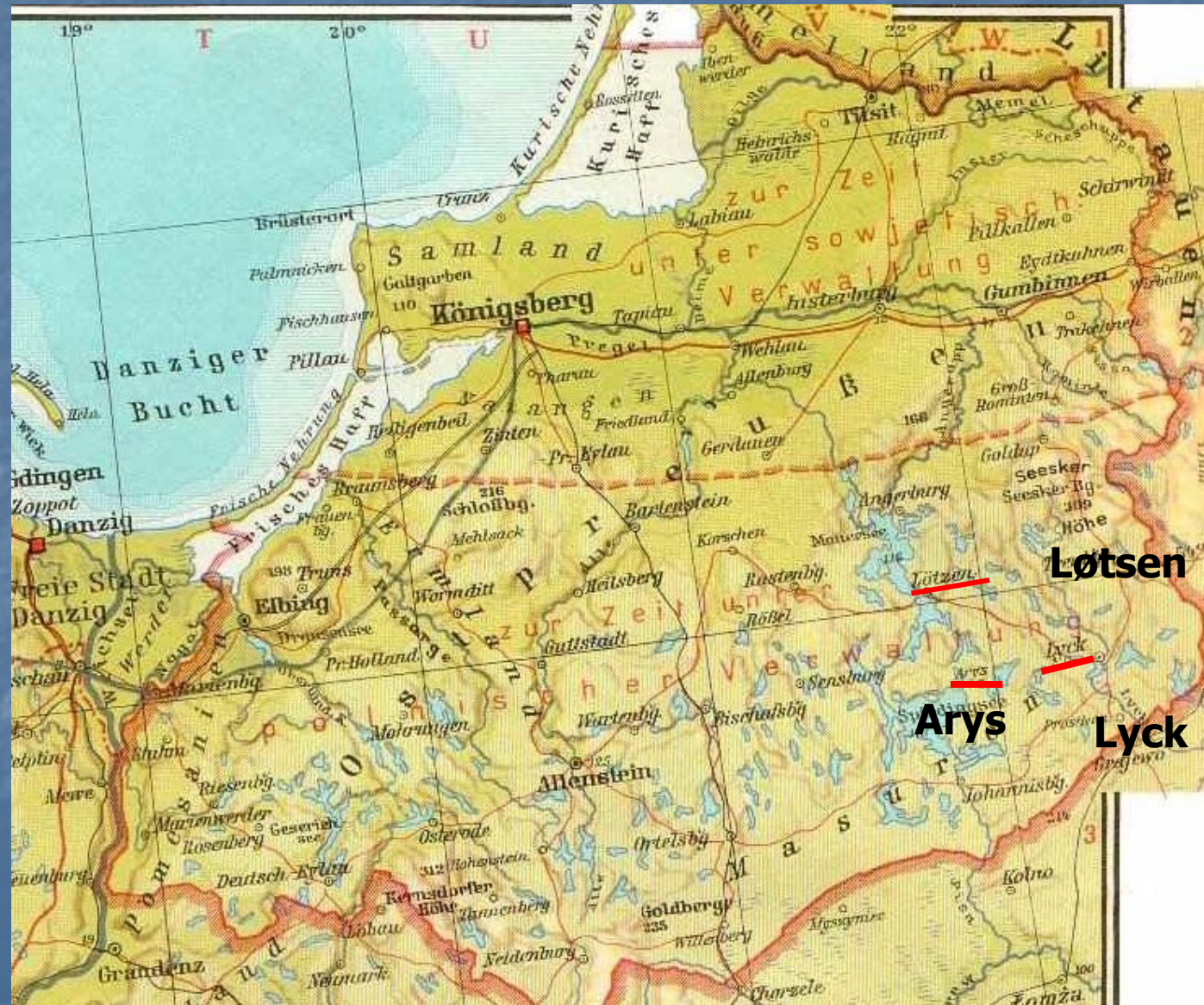
O, jeg gad sidde, hvor tit jeg sad,  
i Skovens Skygge, bag Busk og Blad!

Og jeg gad vandre ved Søen ene  
og samle Skaller og Perlestene!



# Arys juni 1914

Arys Søndag  
morgen 14. juni  
Kære Forældre.  
Tak for pakken  
og brevet i går.  
Pakken fik jeg  
dagen før jeg  
kom her hen;  
men jeg  
stoppede hele  
pakken i  
Kogeapparatet,  
det kunde  
udmærket gå.  
(8)



# Løtzen juli 1914

Løtzen Lørdag aften 4. juli 1914

Kære Forældre.'

Nu er vi Gud ske lov kommen godt til Løtzen igen, vi kom i eftermiddag. Og har nu sovet tre timer, de andre er gået til Stationen efter sager, jeg kunde blive her, da der var nok for uden, og så kan jeg jo skrive hjem.

....Om udloven har vi ikke hørt uden det jeg skrev sidste gang. I skrev om, hvad jeg helst vilde have i pakken, ja det er snart det samme. Men jeg tror nok, at rå flæsk er det bedste, og de Frikadeller med Soves er også gode nok. Sidste aften i Arys tog alle os danskere afsked med hinanden, jeg tror vi var en 16 stykker (9)

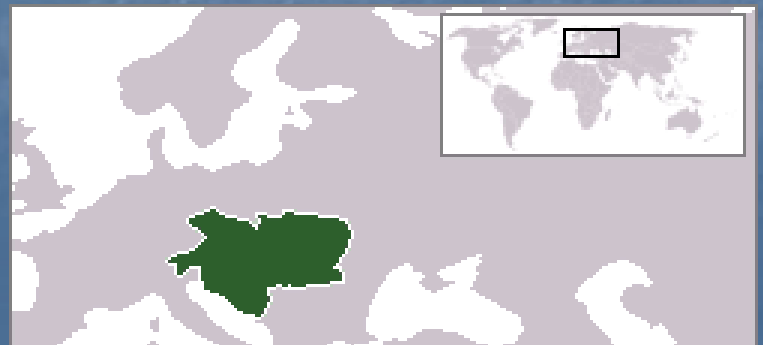


Drabet på ærkehertugen og hans kone den 28. juni 1914 i Sarajevo af den serbiske [nationalist Gavrillo Princip](#)

# Løtzen juli 1914

- **Løtzen Lørdag formiddag**
- **Kære Forældre! (tidligt i juli 1914]**
- **Tak for brevet, og Indbydelsen til Bryllup, som jeg håber at kunne modtage, og hvis det må gå, glæder jeg mig meget til den. Ja lille Mor, vær nu blot ikke så udrolig, jeg skal og så nok komme hjem til Jer; men man skal jo også se alting an, før man rækker ind. ....**
- **Jeg kan jo også nok forstå at I bliver lidt udtålmodig, når de kommer hjem rundt om, men vi var jo så sent i Arys , og så kunde jeg jo nok have fået lov at rejse der dagen efter; men jeg ved at hvis jeg venter til den sidste del af måneden, så får jeg mere,**

Østrig - Ungarn



# Lötzen juli 1914

Kære Forældre !

(tidligt i juli 1914)

Jeg er nu kommen op og skal afsted til byen, jeg var lige henne på Skrivestuen, og da sagde Feldveblen, at jeg skulde skrive hjem, at I skulde skrive til Hauptmenden om udlov, for at få før udlov. Og han fortalte mig, hvorledes I skulde skrive.

Først skrive Herr Hauptmand Becker. Og så bede om at få mig på udlov fra omkring ved den 27. til den 10. da en karl var inde til øvelse, og der var ingen folk at få. Så skulde han nok gøre sit til at jeg kunde komme væk i denne måned. Du kan jo få Anders Thomsen til at skrive, men han skal også skrive dit navn under, da det ikke er forskriftsmæssig når en anden skriver.

Adr. Hauptm. Becker, Lötzen, Ostpreussen

Med Hilsen fra Peter Men skriv snart

5/7

Den tyske Kejser Wilhelm II 's "Blankocheck" til Østrig-Ungarn, som giver Tysklands støtte til et hvert Østrig-Ungarsk tiltag over for Serbien.

6/7

Kejser Wilhelm II tager på ferie til Norge.

8/7

I Østrig-Ungarn begynder udformningen af ultimatum til Serbien.

# Ung kærlighed og storpolitik

- Løtzen Søndag  
(stemplet d. 13. 7. 14)
- Min lille Trine.'
- Tak for brevet igår. Nå Iver tænker også på at forlove sig, ja ja; men jeg kan slet ikke huske hvorledes hun ser ud. Ja det er nok ved tiden at vi kommer hjem og ser til dem, for de har så meget nyt for. **(10)**

**15/7**

**Den østrig-ungarske hærs  
øverstbefalende tager på ferie.**

**19/7**

**Østrig-ungarsk ministermøde  
godkender ultimatumet til Serbien**



**20/7**

**Den franske præsident,  
Poincaré, ankommer til St.  
Petersburg i Rusland**

# Mor ?

# eller

# kejseren?

Søndag eftermiddag Løtzen  
Kære Forældre.'(26. juli 1914]

Ja tak for brevet i dag lille mor og for indbydelsen; men som jeg skrev forleden, kan jeg ikke modtage den. I er jo vel lidt ked af det, og jeg selvfølgelig også; men det havde jo været værre, hvis jeg havde været syg, eller noget andet noget. Der er jo gået så meget bort fra mig i de sidste par år, så jeg tåle: ? jo nok også dette her; men nu havde jeg jo glædet mig forfærdelig til det, og I jo også.

...Ja nu får I ikke mere, da I jo lige har hørt fra mig. Og vær nu ikke alt for ked af det, for jeg skal nok holde modet oppe de 400 dage vi har endnu. Med Hilsen fra eders Peter Mærsk. (11)

- **23/7**  
Serbien modtager det østrig-ungarske ultimatum. Begrænset østrig-ungarsk mobilisering.
- Pioncaré forlader Rusland.
- **25/7**  
Serbien besvarer ultimatum, og den serbiske regering flytter fra Beograd.
- Østrig-Ungarn afbryder diplomatisk forbindelse m. Serbien.
- Rusland beslutter at støtte Serbien.
- **26/7**  
Grey foreslår firemagts forhandlinger i London.
- Den serbiske hær begynder at mobilisere.
- Østrig mobiliserer langs den russiske grænse.

# Krigserklæring 1. aug. 1914

Lötzen Lørdag morgen  
1. aug.

Kære Forældre.

Freden hænger i et  
hård og alt er i krigs-  
tilstand.

Jeg sidder på  
Kommandanturen og  
vænter i hver minut på  
Mobil, om det så blir til  
noget ved man jo ikke,  
(12) – mor jeg har en  
kæreste

Hans Majestæt Kejseren, min ophøjede  
Suveræn, accepterer i Det tyske  
Imperiums navn udfordringen og  
betragter sig som værende i krig med  
Rusland.



Zar Nikolaj d. 2.



Kejsers Wilhelm d. 2.

# mor jeg har en kæreste...

- Lötzen Lørdag morgen 1. aug.
- Kære Forældre.
- Et vilde jeg gærne fortælle jer, da jeg synes det er det eneste jeg har holdt så længe hemmelig for eder og som vi synes det ikke hvad rigtig over for Jer. Det er at jeg er forlovet med Trine, og som vi ikke kan skjule længe for jer. Men kære forældre hjælp og trøst hende. Ja nu lad Gud råde, og vi beder ham om at vi igen må se hverandre.
- Eders kære søn Peter



**Lötzen**

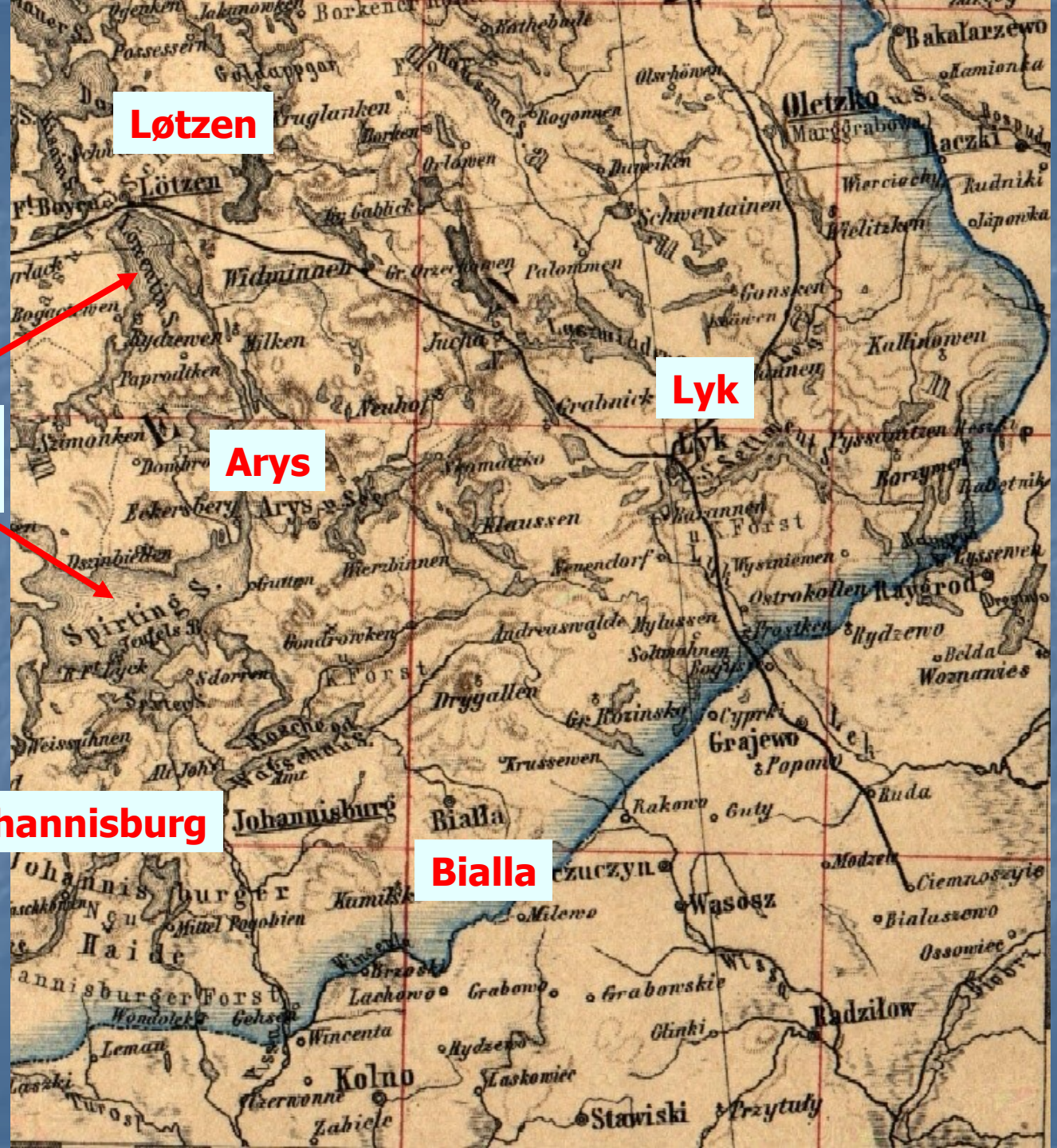
**Lyk**

**Arys**

**Johannisburg**

**Bialla**

Masuriske Søer,



# Kosakkerne kommer

- Poststempel Løtzen 4. 8. 14.
- Løtzen Tirsdag
- Kære Forældre .!
- Jeg er endnu **Ordonans** - og blir det foreløbig, ellers ser det jo ikke helt godt ud her. Hvor komp. er på Forpost, men i ingen fare, og der holder jeg stadig forbindelsen, men jeg er dog hver nat i seng, og sover helt godt, mange af mine kammerater har ikke været i seng i 8 - 10 dage.
- Russen er rykket over grænsen med nogle Hundrede kosakker, som I nok har hørt er farlige, og som stikker beboernes Huse i brand, og de kommer her Husvilde til fæstningen for at finde ly, så det er som en hel folkevandring.
- Vore Dragoner har kun skudt 76 og de har ingen døde på hvor side.  
Fra Søndag morgen til i dag er der bleven 21000 mand i Uniform. Alle er indtrådte fra 16 - 45 år

# Hvem ved hvad???

- Løtzen Ons. D. 5. aug.
- Kære Forældre!
- Kanske bliver det også ikke så slemt, da *England jo i dag har erklæret Krig,* og når vi har de tre store magter om os, er det dog et spørgsmål, om Tyskland vil i lag med dem. Ja nu er det ikke meget mere i dag.
- (13)\* (Om mødet med nøden hos lokalbefolkningen)

- **2/8**  
Tyske tropper går ind i Luxembourg.
- Tyskland kræver fri passage gennem Belgien.
- **3/9**  
Belgien afviser det tyske krav om fri passage gennem Belgien.
- Tyske tropper går ind i Belgien.
- Storbritannien kræver, at de tyske tropper forlader Belgien.
- Tyskland erklærer Frankrig krig.
- **4/8**  
**England erklærer Tyskland krig.**
- **6/8**  
Østrig-Ungarn erklærer Rusland krig.

# Fæstningen i Løtzen

2. aug. 14

Vi er i eftermiddag 5000 mand i hver kompagni og i nat kommer der tre fire ekstra Toge.



Modell der Feste Boyen

# Østfronten 1914-1918



# Danskere og socialdemokrater og krigen

## ■ Danskere og socialdemokrater og krigen

Oversættelse af rubrikken diverse i *Schleswigscher Grenzpost* 8/8 - 1914.

### **Fra Apenrader Tagebl.:**

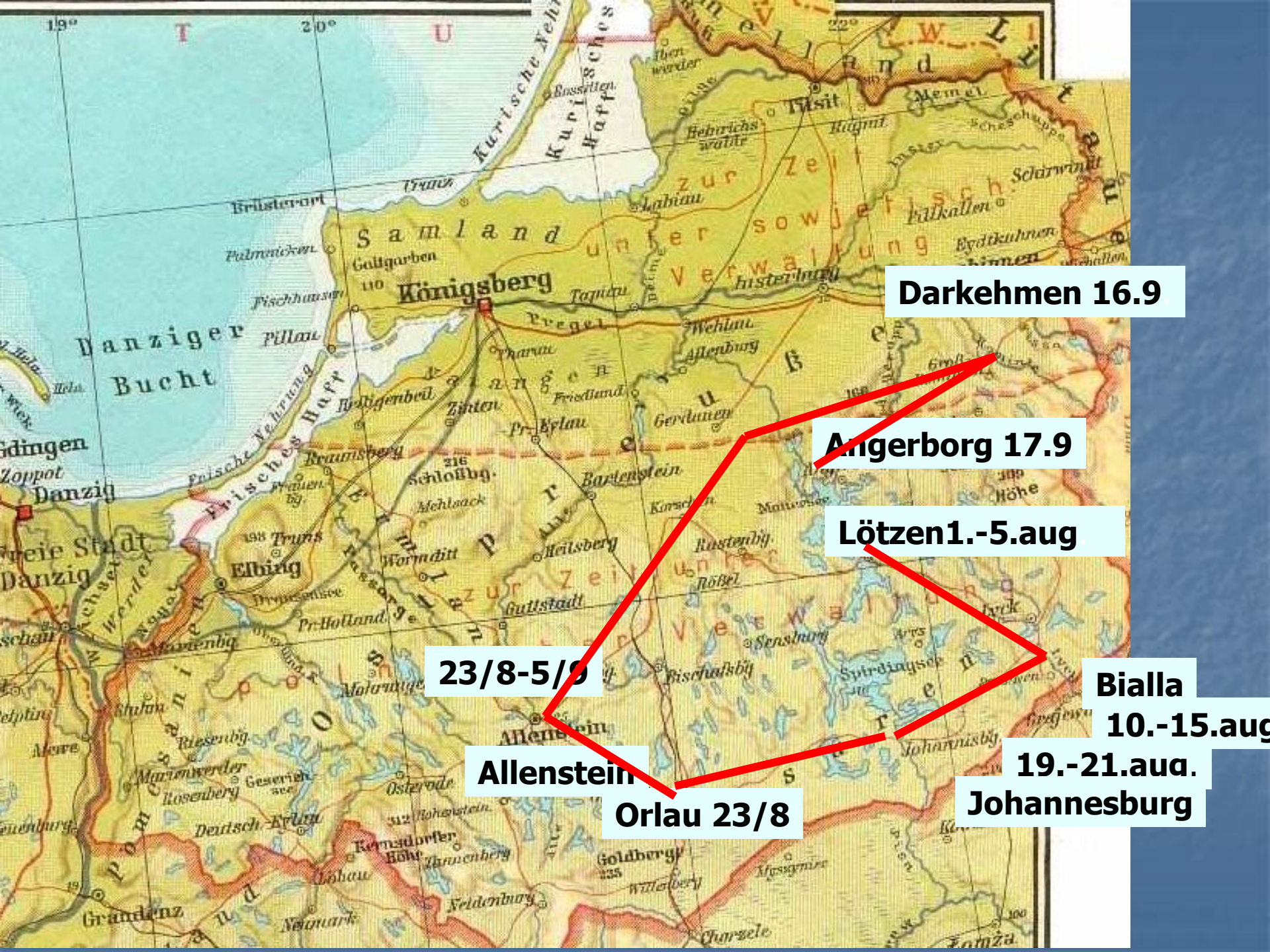
Kampen om tysk og dansk i nord er forstummet. Som tyskerne, således iler også de dansksindede nordslesvigere til fanen, og er efter ytringer fra forskellige danskere lige så begejstrede for den påtvungne kamp.

Ubetinget giver man fra dansk side udtryk for sin beundring for kejseren, som har gjort alt for holde krigen på afstand, ja en af den nordslesvigske danskheds førere skal have udtalt, at hvis ud over Rusland og Frankrig en stormagt yderligere træder ind i kampen mod Tyskland, da må Danmark, Sverige og Norge ubetinget stille sig på tysk side.

Tyskland vil sejre. En gardereservist sagde til os: "Vel er jeg dansksindet, men jeg har svoret Kejseren troskab og vil stå ved det mod fjenden så godt som enhver prøjser".

# Krig og kærlighed

- **Poststempel: Bialla (Ostpr. 13. 8. 14.**
- Kære Forældre!
- Vi er i morges rykket ud fra Lötzen og er kommen til en lille stad, som hedder Rhirn, og hvor vi bliver foreløbig, der var ingen plads mere i fæstningen, og så måtte vi ud.
- .....
- Men vi har jo ingen Russer set endnu, og efter hvad det fortælles er Russen jo så bange, eller rettere de vil ingen Krig, så snart de ser en fjende løber de bort.
- .....
- Og må jeg virkelig komme lykkelig hjem igen, så må I ikke tro, at vi vil giftes der med det samme, nej vi vil have endnu meget mere at se af verdenen, og lære meget mere, så at vi engang med tiden kan bygge og danne et godt dansk og kristen hjem, som vi bægge er gået ud fra, og dertil skal Gud os nok hjælpe, når vi beder ham om det.



**Darkehmen 16.9**

**Angerberg 17.9**

**Lötzen 1.-5.aug**

**23/8-5/9**

**Bialla  
10.-15.aug**

**Alenstein**

**19.-21.aug.  
Johannesburg**

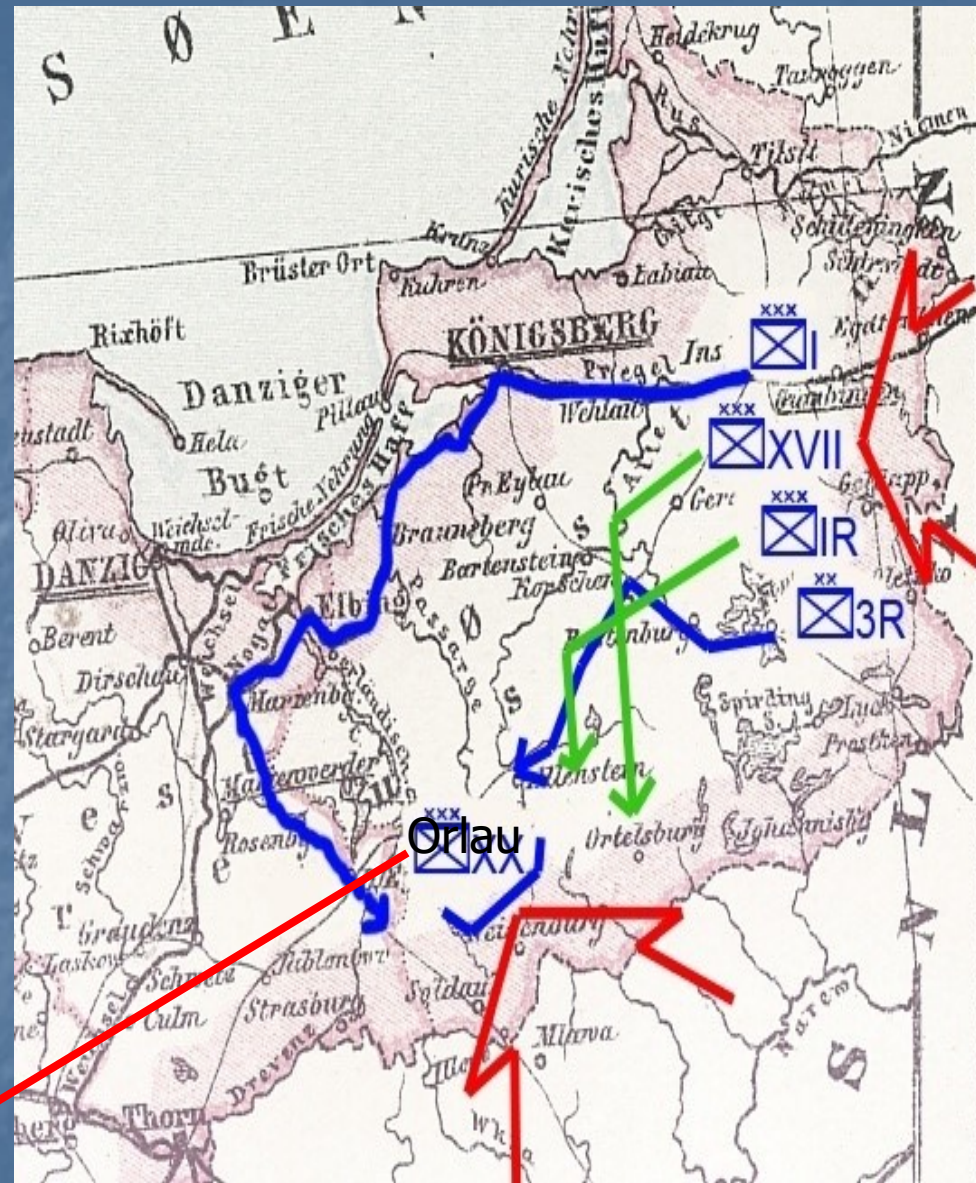
**Orlau 23/8**



# Kuglerne peb

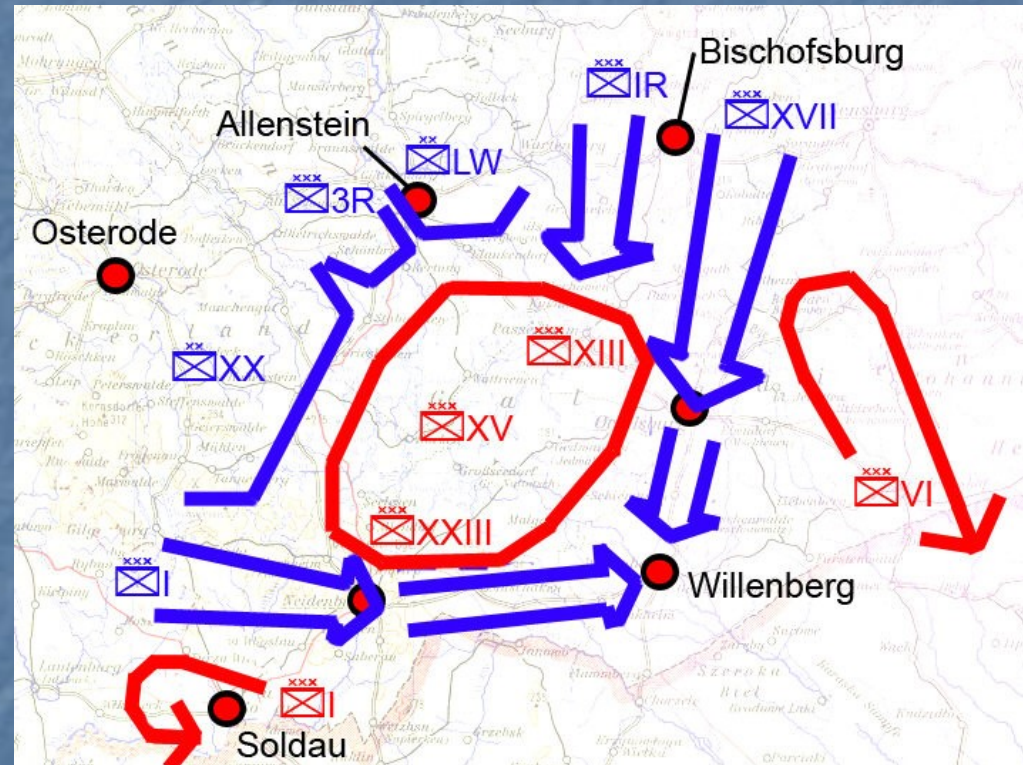
- Krigsskuepladsen den 25 August
- Kære Forældre!
- Kan med glæde meddele Jer at Gud har bevaret mig fra den første og kanske den største fare hvad en nutidskrig kan byde en. Det var Søndag morgen kl. 7, vi lå i en lille Vandmølle med høje til bægge sider tilvokset med skov.
- (14)

Søndag d. 23. aug.



# Tannenberg-28-8-1914

- Willenberg den 3. Sept
- Kære Forældre.
- Jeg er sund og rask og helt godt tilpas, jeg har været lidt forkølet i de sidste dage; men nu er det bedre. Jeg har ikke kunnet skrive, da der ingen postforbindelse var; men i dag går der en. Vi ligger tæt ved Allenstein og har slået Russen og taget 10.000 til fange.
- Hvor længe det hele varer, er jo ikke godt at vide, men Gud give at det snart var ende. I det hele har vi kun været i Ilden tre gange (jeg een gang).
- Det har været en streng tid de sidste 14 dage, nu siden vi har vunden, har vi det godt.
- Ja lille Mor, det var din fødselsdag i går, du kan tro, jeg huskede den, og jeg satte mig stille hen under en Busk i Haven og tænkte på, hvorledes det tit har .....



# Først Russen og så os ....

- 3. sep.
- Posten er ikke kommen endnu, så I får et par ord endnu. Jeg vil blot fortælle Jer, kære forældre, at I virkelig kan takke Gud for, at der ingen fjender er i min Hjemegn. I kan tro, de lider mere end os Soldaterne.
- Først er de bleven mishandlet af Russen, og så er de flygtet med en Vogn eller to ud i det frie. Så har Russen først lavet alt øde af Møbler og lign. taget alt fødevare og Tøj med, hvad de kunde bruge. Så kommer vi bagefter, og der er jo også mangen af os, som ikke rigtig tænker på, at det har været et hjem.
- Ja de arme folk. Føde er det også knap med hos os, jeg havde aldrig tænkt, at jeg kunde blive så glad ved et tørt stykke brød, som jeg her er. I 14 dage har vi hverken set Smør eller pålæg; men Middagsmaden er helt god, det hjælper, og os der sidder på cyklen, kan jo også bedre sørge for lidt end dem der går i Geledet.
- Ja endnu en Hilsen og et level fra eders Peter.

# Russens støvler og underbukser

- 5. sep.
- Vi ligger ikke så lang fra Allenstein, hvor vi har ligget i en 5 dage, og der har været sådanne små Træfninger, men vor Armékor har taget 14.000 Russere til fange, og de bliver afført i dag til Allenstein, hvor vi går med, og hvor brevet skulde afsendes fra. Vi har taget en hel Russisk Bagadse med Vogne og Heste, og Levnedsmidler.
- Ja I kan tro vi har set de russiske Officerskofferter efter, der var alt. Jeg har fået et par udmærkede Støvler, Skjorte og et par Underbukser. Vin var der også; men det tog Officererne, men jeg fik også en flaske af en Leutnant på Bat ti.buroet. Det er helt godt, men blot jeg har taget et eller to mundfulde, bliver jeg halvfuld, da jeg jo ikke er vant til Alkohol.

# Russiske fanger på Ravnholt 1915



Trine

To tvangsudskrevne russiske fanger

Trines far

I de sidste krigsår arbejdede der alene i Tyskland ved landbruget 900.000 krigsfanger

# Russiske ancioser – Tyrkiet og Japan i krig

## ■ Darkehmen d. 16. Sept.

■ Kære Trine!

■ Jeg er sund og rask og har det helt godt efter forholdene. Vi er nu helt ude af linen og vor Armékor trækker sig helt tilbage, hvorfor ved jeg ikke, men der bliver sagt, at vi skal igen til Grænsebeskyttelse.

■ .....

■ I tre dage fik vi ikke andet end lidt kogt vand og Kålrabi, og så marcherede vi daglig en 65 kilo og oft var vi også i Gefægt. Jeg fik dog alle tre dage lidt tør brød, som jeg besørgede mig undervejs af civil folk; men de har jo selv ikke, da Russerne havde taget det altsammen. Men nu kan du tro jeg har næsten lige så god spise kammer som du på Ravnhold; blot i mindre stil.

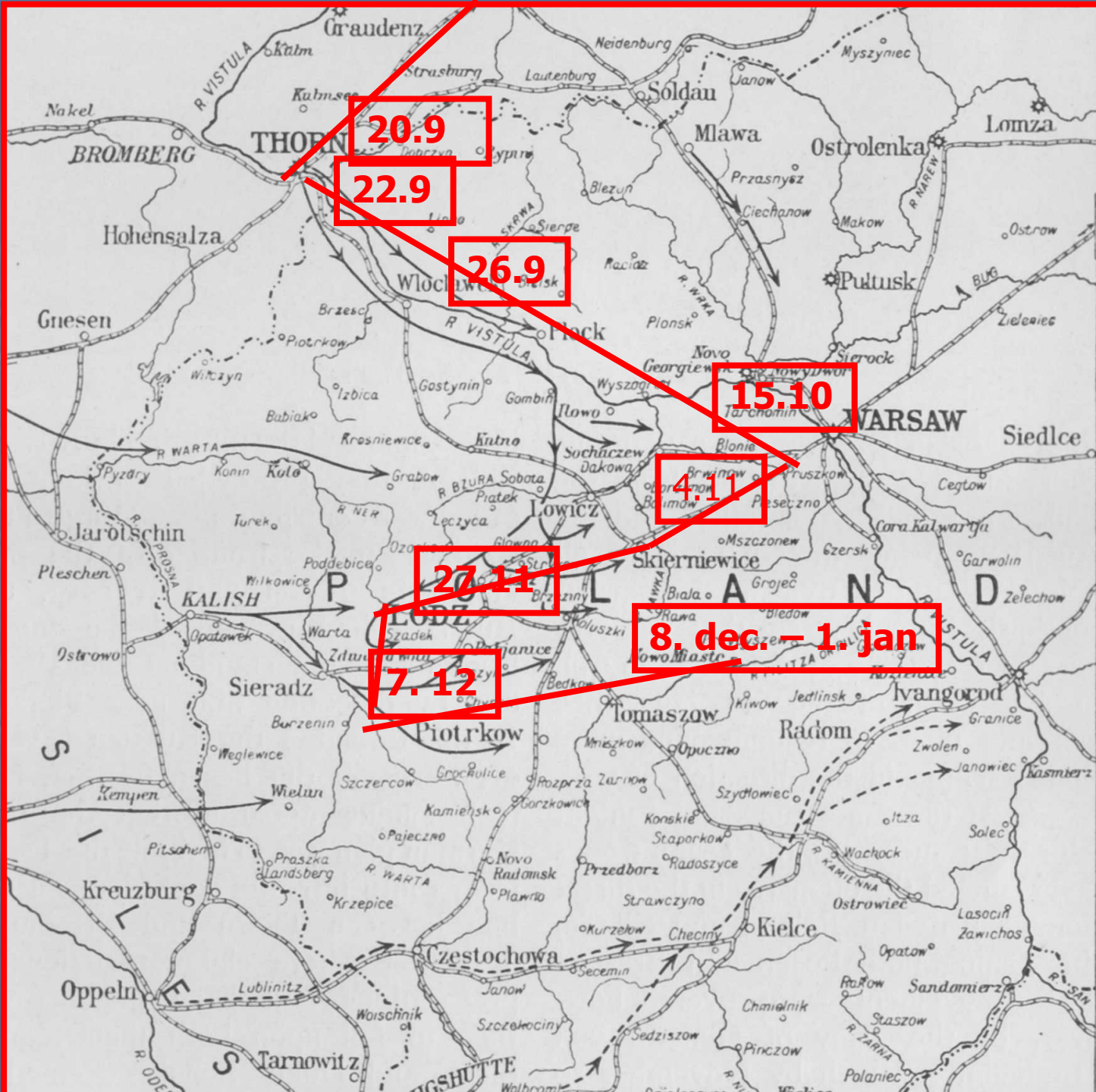
■ Hør nu bare. I min Rygsæk har jeg 1 pund Smør. 1 pund Skinke, 1/2 p. røget flæsk og 8 kogte Æg og så har jeg en dose Ancioser, som jeg har fået af en Russisk Officer, som jeg bragte bort. Ja det er dog helt godt, men så kan der jo også komme 14 dage, hvor der slet ikke gives lejlighed til at købe. Men man skal jo spare i tiden, så man har i nøden.

■ .....

■ Japan og Tyrkiet har i dag erklæret Rusland krig, så nu er det vel snart forbi med Rusland Ja hils nu alle derhjemme og fortæl dem lidt i Åbling herfra. Med Hilsen til dig fra din Peter.

# Hvad nu??

- **Angerborg Torsdag aften d. 17. Sep**
- Kære Forældre!
- ..... Så imorgen går det til Løtzen og derefter bliver vi nok forladet til Galitein eller dernedad.
- .....
- **Styrlak Søndag d. 20 Sept. .1914**
- Min kære lille Trine.
- ... i aften bliver vi forladet til et stykke syd for Thorn bliver der sagt, der bliver vi fordelt langs grænsen.
- ....
- **Rusland d. 22. Sep. '1914**
- Kære Forældre.
- Vi kom over grænsen inden vi tænkte på, da Russen er gået helt ind i landet. Og nu ligger vi 16 kilom. inde i Rusland. Der er jo ikke megen forskel uden Husene, som jeg synes er rigtig hyggelige, men små, og så er der store Granskove og dårlige veje, og så kan man jo ikke forstå sproget skønt det er polsk.



20.9

22.9

26.9

15.10

4.11

27.11

8. dec. - 1. jan

7.12





**Som mor derhjemme gerne skulle tro, det var ...**

# Freden i sigte – eller??

- Rusland d. 2. Nov. Kære Forældre!
- Vi marcherede igår 56 kilo. og på endnu en dårligere vej end til Sandbjerg, tænk jer blot, og så med cykle. Sagen var, at fjenden vilde løbe os i flanken, og nu var det om, hvem der kunde løbe bedst, og nu er vi vel kommen et stykke i forkøb. Vi nåede i går aften til en lille stad, hvor vi kom i kvarter,
- ....
- I skrev også, at nu var I færdig med Bygningen og stalden, ja havde jeg endda været hjemme. Men vi skal jo vente tiden af. Vi har hørt idag. at i Frankrig er der 3 dages Våbenstilstand, så det ser dog ud, som om det snart var ende. Og når de først har endt der, varer det heller ikke længe her.

# Så kom posten!!

- **Wlotzstova d. 4. Nov. 1914**
- Kære Forældre!
- Først må jeg sandelig sige tak for alle de gode pakker og breve jeg fik igår. Vi var endnu i den gode kvarter, og jeg havde rigtig tid til at sandse det. Jeg fik 13 - pakker og 15 breve, å hvor jeg er glad ved alle de gode sager, og jeg tog straks Skjorte Underbukser og Strømper i brug, så I kan tro jeg er godt tilpas i dag. Og Skinke og Smør kan I tro smagte da vi ikke har set Smør i længe. Tobak og Cigarer, ja nu kan man sagtens være glad, jeg skal også lave 40 kilometer i dag; men jeg skal nok slæbe det, kan I tro.
- Og en glæde er der mere, da vi har hørt at vi er på vej til Tyskland igen, om vi skal med banen eller gå ved vi ikke, der er 90 kilo. Nu ikke mere, brev følger så snart jeg får tid.

# Hejmdal

Lods d. 27 Nov. 1914  
Kære Forældre!

Efter længe ikke at have kunnet få noget brev afsted, vil jeg prøve på det igen idag. Jeg kan meddele eder at jeg er sund og rask og ved helt godt Humør. Det har ellers været en streng Tid, kan I tro. I 11 Dage har vi saa at sige ligget i Slag. Der blev nemlig kæmpet over hele Linjen. Var vi end ikke i Ilden hver Dag, saa var vi dog paa March og uden en Times Ro. Om Ender er der nu ved vi ikke rigtigt, men det lader til: Rusjen er omringet; i 8 Dage har han prøvet paa at bryde igennem hos os, men kan det ikke. Nu prøver han det andre Steder, og det kniber for os at holde ham, da de jo er saa mange. Men det gaar vel nok.

Det var sidste Søndag, at det var saa haardt hos os. Maaen en god Kammerat naatte lægge sig til Ro for altid. Af mine eneste Kammerater er vi nok alle der, men af dem fra Ostsee

Fra Felten.

Efterretninger fra Nordflodvigere.

Tre Breve fra Russtif-Boien.

Lod 3, den 27. November.

Kære Forældre!

Efter længe ikke at have kunnet faa noget Brev afsted vil jeg prøve derpaa i Dag.

Jeg kan meddele Eder, at jeg er sund og rask og ved helt godt Humør. Det har ellers været en streng Tid, kan I tro. I 11 Dage har vi saa at sige ligget i Slag. Der blev nemlig kæmpet over hele Linjen. Var vi end ikke i Ilden hver Dag, saa var vi dog paa March og uden en Times Ro. Om Ender er der nu ved vi ikke rigtigt, men det lader til: Rusjen er omringet; i 8 Dage har han prøvet paa at bryde igennem hos os, men kan det ikke. Nu prøver han det andre Steder, og det kniber for os at holde ham, da de jo er saa mange. Men det gaar vel nok.

Det var sidste Søndag, at det var saa haardt hos os. Maaen en god Kammerat naatte lægge sig til Ro for altid. Af mine eneste Kammerater er vi nok alle der, men af dem fra Ostsee

mig en lille Lommelampe i en Pafse, da jeg tidt skal skrive et Par Ord om Nistene. Dagsaa maa I jo nok sende mere af de smaa Pafser. Dem er jeg meget taknemlig for. Vi er lige ved at koge Kartofler. Min Kammerater kan snart ikke vente, til de bliver færdige, men saadan er det jo i Krigen. Ja, hils nu alle Kære derhjemme fra Eders

P. M.

Lod 3, den 4. December.

Kære Forældre!

Ja nu er jeg opstaaet, har faaet mig vasket og faaet min Morgenkaffe, saa nu vil jeg sende Eder en lille Hilsen igen. Jeg er sund og rask. Af Nyheder er der ellers ikke noget særligt. Jeg vil blot fortælle, at i Aftes, da det var begyndt at blive mørkt, kom Adjutanten og sagde, at Generalen ønskede sine Folk samlet til Gudstjeneste. Vi gik straks ud, og da der laa et Kompagni i When, som han ogsaa lod sammenkalde, sluttede vi Freds om Præsten og Generalen. Præsten talte helt godt ud fra Ordet, at der falder ikke en Spurv til Jorden uden Guds Vilje. Jeg syntes, det gjorde saa godt efter i 4—5 Maanedre ikke

# Jeg har fået nyt job!

## ■ Lods d. 29 Nov. 1914

### ■ Kære Forældre!

■ Er sund og rask, skønt det er en streng tid. Jeg er endnu ikke bleven brevene løs, men jeg vil dog sende et lille kort i dag og fortælle Jer, at jeg foreløbig har fået en anden plads. Jeg er bleven forhøjet lidt i min stilling, jeg er nu ikke ved mit Battl. mere; men ved Brigaden som Ordonans. Det er meget bedre på den måde, at man ikke er i Ilden, eller rettere længere borte som før.

■ Jeg har blot at bringe meldinger fra Generalen til Reg. Men på en måde er det ikke så godt, da man ikke er så tæt ved køkkenet, men jeg er glad ved min nye stilling. I morgen ligger min komp. i stærk Ild, vi sidder i en varm Stue, og har sovet udmærket, Min adr. er som før. Nu mange Hilsener fra eders Peter.

■ Vi er to Gefr. og 6 Underofficerer her.

# Bonden kører efter post

- **Lods d. 30. Nov.**
- Kære Forældre!
- Vi lå i nat i den blideste søvn, os Ordenanser, her er vi i stedet for 2 - 11 mand, da kom der bud fra Brigaden, at vi kunde melde, at der var en stor Postsending at modtage. Jeg sprang op som et lyn. fik fat på en Bonde med sin vogn; men som ellers heller ikke syntes om sit køreri om natten, og fik postsagerne på vognen og kørte først til min komp.
- **(16)\* udførlig beskrivelse af livet i alm.**



**Peter og Konov**



Russiske kanoner – stedet lidt usikker



# Generalen kalder til Gudstjeneste

- **Lods d. 4 Dec. 1914**
- Kære Forældre!
- Jeg er nu opstået har fået mig vasket og fået kaffe, så nu vil jeg igen sende eder en lille Hilsen og fortælle, at jeg er sund og rask, og at der af nyheder ikke er noget særlig. Blot vil jeg fortælle, at igår aften, da det havde begyndt at blive mørkt, kom Adjudanten og sagde, at Generalen ønskede sine folk samlet til Gudstjæeneste.
- **(18)\* om gudstjeneste under åben himmel og reaktioner fra soldater**



Russisk skyttegrav – efter tysk angreb

# Russerne gik tilbage, og vi indtog Lods

- december (Dombrova) 7 kilo sydlig Lods
- Kære Forældre!
- Tak for brevene i går og for de to små pakker. Ja kære far og mor, jeg kan godt forstå at I bliver lidt udrolig, men der var for det første den grund at jeg ikke kunde få brevene bort og for det andet at opmarchen var så hurtig, at vi ikke kunde få tid til at skrive.
- Men nu har I jo fået temmelig mange i den sidste tid. Vi har nu fået en anden opholdssted, Russerne gik tilbage, og vi indtog Lods.  
**(19)\* om en tur til Lods og om russiske fanger.**
- Vor Tids Leksikon, bind 22, side 403:
- 1. november 1914 fik Hindenburg kommandoen over hele tyskernes østfront, og Mackensen blev chef for 9 armé. 11. november åbnede Mackensen derpå et angreb mellem Torun (Thorn) og Wreschen Russerne stod tyndt heroppe, og planen var at gennembryde deres rækker og omringe dem.
- Det lykkedes også at erobre Lodz den 6. december; men derefter vældede store russiske styrker frem fra Warszawa og standsede i en række udviklede slag ved Bzurafloden den tyske fremtrængen. Herefter antog kampen ligesom på vestfronten stillingskrigens karakter





*Generalfeldmarschall von Hindenburg  
mit dem Kommandeur des Inf. Rgts. v. Hindenburg Major Beerbohm*

# Så tændte vi vort Juletræ ..

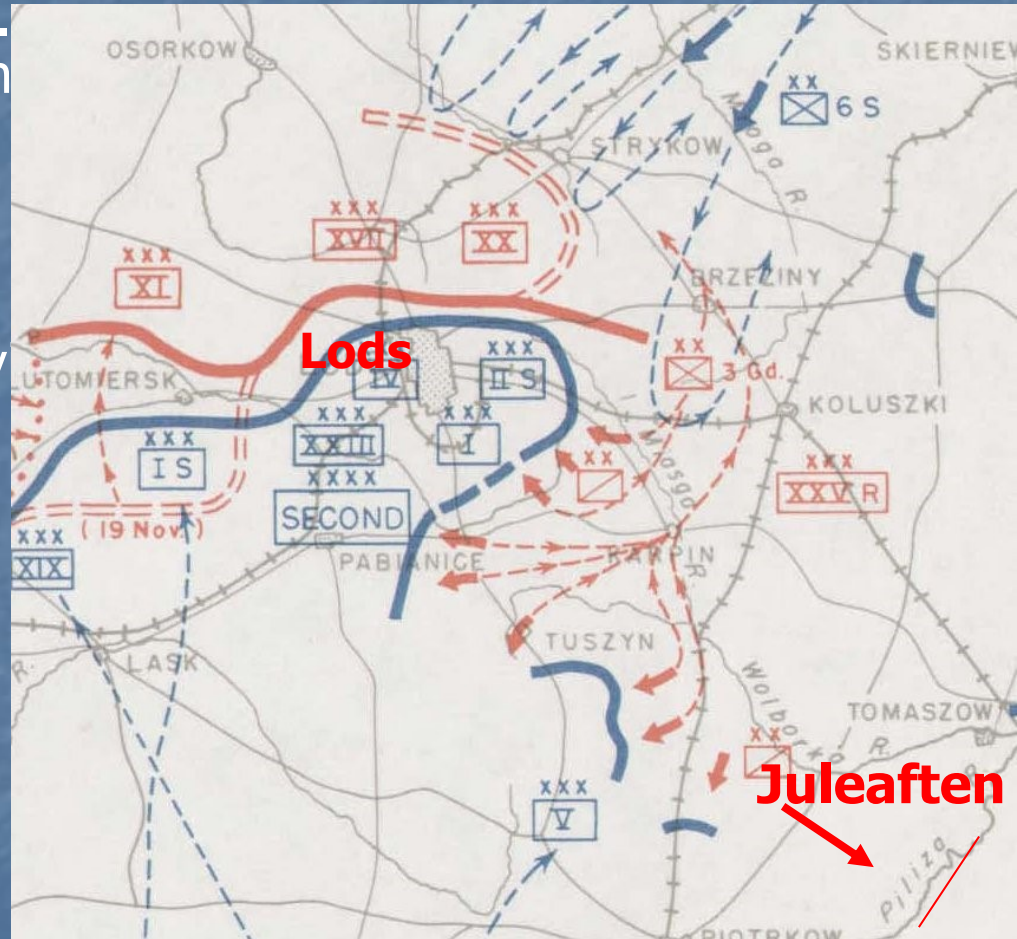
## ■ Juleaften kl. 10

■ Kære Forældre!

■ Glædelig Jul kære alle derhjemme. Ja nu er Juleaften forbi, og jeg kan jo sige den var lidt trist på en måde. Jeg vil da fortælle, hvorledes jeg har tilbragt den. Da vi kom i vor kvarter som var den samme som igår aften, da kunde vi gå hen at hænte os levnedsmidler hos køkkenet.

■ Det var kl. 4, jeg gik over marken helt alene og langsom, og tænkte på, nu sidder de ved bordet derhjemme, og Far læser Juleevangelium.

■ (20)\*rørende beskrivelse af juleaften



Godt han ikke kan se ind i fremtiden og vide, at julen i 1915 skal holdes i Rusland, 1916 på rejse til og i Frankrig og 1917 ligeledes i Frankrig

# Europa 30. nov. 1914



# ...hvad de mener i de højere kredse, så varer det ikke så længe mere

- 4. jan 1915
- Ja når I nu hører, at vi indretter vinterkvarter, så siger I vel, at så kan det vare længe endnu. Dertil vil jeg svare. Efter hvad man kan se og dømme, og hvad de mener i de højere kredse, så varer det ikke så længe mere.
- Og jeg tror det heller ikke. Når man blot betragter Tropperne, så er vi ikke i stand til at yde en  $\frac{1}{4}$  del af det, hvad vi i Sommer har præsteret. Og nu et bevis på at alle er trætte er (nu i kl. - at Generalen har meldt sig syg, Obersten er død; min gamle Major har meldt sig syg) ikke de ord igen. Og mange, ja de fleste af de bedste folk er borte, og dem kan de ikke erstatte ...
- Kan I ikke sende mig 200 Cigaretter, det er til at fordele imellem køkkenmandskabet, for dem blir jeg en hel del skyldig, for de er gode ved mig. I kan jo sende sådan en kassefuld, som man kan købe hos Frandsen i Skærbæk. Ja nu vil jeg slutte med mange kærlige Hilsener fra eders Peter.

# Uden mad og drikke ....

- Prandosefin d. 8. Jan.
- Kære Forældre!
- Tak for alle de kære breve og pakker igår. Først fik jeg fem (5) som jeg selv hentede, og da jeg var kommen hjem, og jeg havde fået lidt at spise, kom der en Melderytter (min kammerat) med 9 (ni) og ialt en 15 breve og kort. Der var en pakke fra N. Kjær eller Sine, en fra Hejmdal med fint Skrivepapir og et Julekort fra Thomsen. Så en fra Katrine Midtgård med Nødder. En fra L. Abling, som næsten altid er de praktiske. Han sender Støvlesåler, Tee, Kaffe og Cacaovyrfle, Pebermynte og Salmiak.
- Og eders pakke med brune kager og Smør, ja nu har jeg alt muligt igen. Men jeg måtte også spise tørt brød den sidste dag. Og så fik jeg et halv pund rigtig godt fedt fra en kammerat, som nu er bleven Underofficer ved køkkenen
- NB. I går skød jeg en Hare, så i dag giver det lidt særlig. Laust Obling har sendt mig en pakke Insektpulver; men jeg har det nu ikke så hårdt behov. Men jeg kan også finde en af og til. Men Annis er bedre, så I kan sende mig en lille glas. Og forglem så ikke Tobak og Tændstikker.



# Warschau i fødselsdagsgave

- Af nyt er der ellers ikke meget, som kan interessere Jer, og kanske hører I det før brevet kommer hjem. Først i overgår 31000 Franskmænd tagen tilfange, i nat kom der Thelegram, at igår havde de taget 1400 mand 4 svære Kanoner Maskingeværer og lign.

- Her hos os er der ikke noget og kan heller ikke være det, da vi ikke arbejder på at komme videre frem; men fløjene skal bøje om, og vor venstre fløj skal ligge cirka 17 kilo. fra Warschau, og der blev sagt i forgårs at de svære 42 cm Mørsere var undervejs, og de blev beførderet med ilfart, da Hindenburg vilde skænke Warschau Kajseren til hans fødselsdag, om det lykkes blir vel et spørgsmål. Men en ende må det jo snart få. De store magter må dog snart kunne indse, at det blot er om at ødelægge folket,


- Ja nu må jeg slutte med mange Hilsener til Jer alle fra eders Peter. Tak for Lomkniven, den er godt indviet. Hvorledes går det her I



**Hindenburg**

**Kejserens fødselsdag  
27. januar**

# Pest eller kolera ....

- Prandosefin d. 20. Jan. 1915
- Kære Forældre!
- Tak for brevene og pakkerne med Mavebælten og alle de små ting.
- Ja jeg har fået nye Kammerater, de gamle har fået en anden Station, nu er der kommen en Aktiv. Gefr. en friv. som er Gymnasiallærer og så en Skollærer, meget flinke folk, men de er jo kommen lige fra Berlin, så det er jo ikke så let at komme ind under de forhold, som vi lever under. 
- Ja det er sandelig også sært, at man kan holde det ud, da vi lever jo endnu i mere skidt end dyrene, og til man ikke får en sygdom på Halsen undrer mig. Men jeg passer nu grulig på, med at vaske mig ordentlig hver dag, og af *og* til vaske mine Skjorte. Og ligeledes af de dele man spiser at de altid er rene. Der kommer også temmelig strenge befalinger angående renligheden. Og nu får vi Rum for Kolera; men desværre jeg får ingen da jeg er kommanderet. Det er nu ikke fordi jeg er bange for Kolerafaren, men man skal jo se sig for ....

# Ramt bag fjendens linjer ...

- Prandosefin d. 22. Jan.
- Kære forældre !
- Tak for brevene og pakkerne i går med Aal, ost, Underbukser og Strømper. Og i dag får vi vores Julepakker, så nu har vi nok foreløbig, og I kan dog spare lidt ved posten nu en tid, da jeg jo ved at der er noget i pakkerne. Min kammerat fik hans i går aften; men jeg kunde ikke rigtig vove at spise med, da min Mave er i udorden. Jeg ved ikke men jeg tror, jeg har fået det af en Middagsmad, som vi fik forleden ved Køkkenen. Jeg tror det var helt godt, hvis I sendte et pakke Camilla Te.
- Kære Forældre
- Jeg har meldt mig syg og ligger nu på Syghuset i Skjærnevitze. Hvad Jeg fejler hved jeg ikke; men jeg tror det er Mavekar-tar. Vi er to danskere på Stuen. Send ingen ting da vi får alt godt. Blot et par Æbler eders Peter
- Ja jeg kan ikke mere da vi skal ligge helt stille
- *Bagside af konvolut: Gefr Mærsk med fremmed håndskrift: z.Z. Feld Lazarett 2 XI A.K.*

# Krigslazaret eller sygehus?

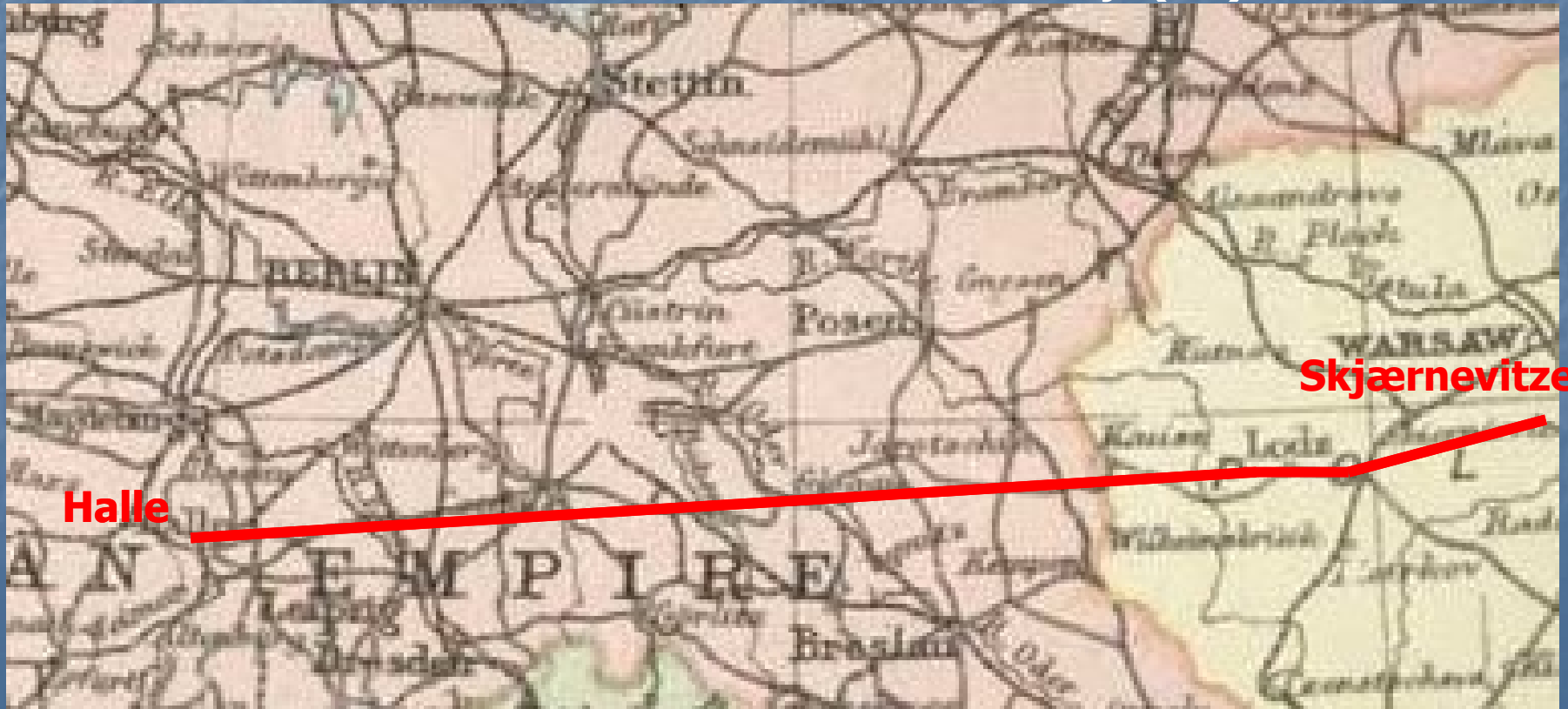
- Skjærnevitze
- Kære Forældre!
- *Jeg* ligger endnu i samme Hjørne *og* seng som sidst da jeg skrev. Aa hvor gør det godt når man blir bedre at ligge i en Seng. Vi har tre varme dækker til at dække os til med, og så blir der varmet herinde. Mad får vi ikke af, blot tynde vare, Mælk, Vin og Kakao.
- Jeg spekulerer jo på at blive Felddienstunfähig som jeg skrev sidste gang.
- Ja nu ikke mere denne gang, send ingen, send højst et Æble og Batteri, ellers kan man få alt her. *og* så ikke til 12 komp. men til Feldl. Skjärnevitze.
- Med Hilsen eders
- Peter. Når jeg blir bedre skriver jeg også til Trine.

# Musetyfus

- Jetzov 24. Febr
- Kære Forældre.'
- Ja nu kan jeg jo fortælle det, jeg vilde ikke før, Jeg har haft en ondt artet Tyfus, men nu er Faren overstået. Og jeg går nu oppe her i denne Lazaret. Jeg er lidt slap endnu, men må ellers alting. Kan få alting at spise, blot jeg havde haft en Grossen; men pengene blev taget os af i første Lazaret, og dem får vi først når vi kommer tilbage til komp. igen. Men det går jo også uden.
- **(22)\* om taknemlighed for god pasning m.v.**

# Lazarethtog på vej til Tyskland

- Lods - d. /i toget fra Lodz til
- Halle efter 6/3, før 10/3 1915
- Kære Trine!
- Ja jeg havde jo tænkt at jeg havde bleven i Lods; men nu er jeg lige kommen med Elektrisk Sporvognen kommen ind i Lazareth Toget, ligger i sengen. Du spørger hvorledes ser der ud der. Jeg vil prøve at fortælle dig det. Først er det en tredje kl. vogn, hvor alle bænke er borte. Så til venstre er der et skab med vasketøj. **(23)**



# **Spisesettel for Lods Krigslazaret**

## **Mandag**

**Middag Nudeln ni. Abrikose**

**Aften Suppe Hvedekage 1 Æg**

## **Tirsdag**

**Middag Kartoffler m. Frikadel**

**Aften Tvebakssuppe 1 Æg**

## **Onsdag**

**Middag Kartoffler, Gulerøder, Steg**

**Aften Ris-Suppe, Hvedekage, 1 Æg**

## **Torsdag**

**Middag Nudeln m. Steg**

**Kartofler m. Heering 1 Æg**

## **Fredag**

**Middag Ris med kød**

**Aften Sago Suppe Hvedekage 1 Æg**

## **Lørdag**

**Middag Kartoffler m. Frikadel**

**Aften Ris-Vælling Hvedekage 1 Æg**

**Søndag Grønne Ærter Kalvesteg**

**Hver dag 1 Glas Vin Kl. 10 Boulion Kl. 3 Kakao.**

# Kjære lille Peter!

- Øster Aabølling
- 
- Mandag d. 8 Marts 1915
- Kjære lille Peter.
- Jeg er her nu igjen, og spørger til min lille dreng befindende, er du bedre kjære Peter, går det bestandig fremad ? idag venter jeg brev fra dig, du må ikke vente så længe med og skrive hjem til Moer, du ved hvor jeg længes efter og høre fra dig, men måske er det Postvæsnet der er skyld i det. igår var vi til Møde og så vilde Peter Gad have os med ud lidt. Trine var ikke henne, hun .....
- Så du kan tro, at Krigen blev drøftet, de var så vidt at de begyndte og lave Flagstænger.
- Iver er en Krikiler, han kritiserede, om det så var Feltbrevene, men det skal man jo ikke bryde sig om, de kan jo sagtens sidde hjemme i den bløde Sofa med Kjæresten om Livet og lade I andre (24)\*





**Peter Mærsk**

# Nej, mor – kom ikke ....

- Du spurgte om I måtte komme til Halle lille Mor, ja det må I godt, men jeg ønsker det ikke. Der har været flere her at besøge deres sønner, og set når de skal afsted igen. Og Jeg kunde vel også nok få en 10 - 14 dages udlov, men jeg har nu besluttet engang eller aldrig at se mit Hjem og I kære derhjemme. Og Gud har ført mig så vidt, han fører mig også nok hjern. Jeg har lige fået min pakke med Cigaretter og Blyant som jeg straks tager i brug.

# Nå, I vil op og besøge mig ....

- Kære Forældre!
- Nå I vil op at besøge mig, ja hvis I synes, nu kan vi jo se, hvorledes det ser ud om en tid. Jeg er blot bange for, at I har det sværere bagefter. Jeg mærker det jo ikke så meget, da jeg bliver i rumlen; men hjem vil jeg ikke, før der er fred.
- Kære Trine!
- I har nok en grulig lyst til at komme til Halle, og jeg vil heller ikke stritte imod; men for at jeg rigtig kunde få nytte af Jer, kunde I så ikke komme af to gange, at du kom selv, og så de gamle kom selv.
- Men når du ikke er for at rejse alene, så er det jo noget andet. Men det er dog let at rejse til Halle. Jeg tænker at du behøver blot at stige om i Hamborg og Berlin, og fra Halle Station tager du blot en Auto på min adr., og så skal jeg nok tage dig i døren.



**Propagandabilleder af en anden virkelighed**

# Sygejournalen fra tre Laz.

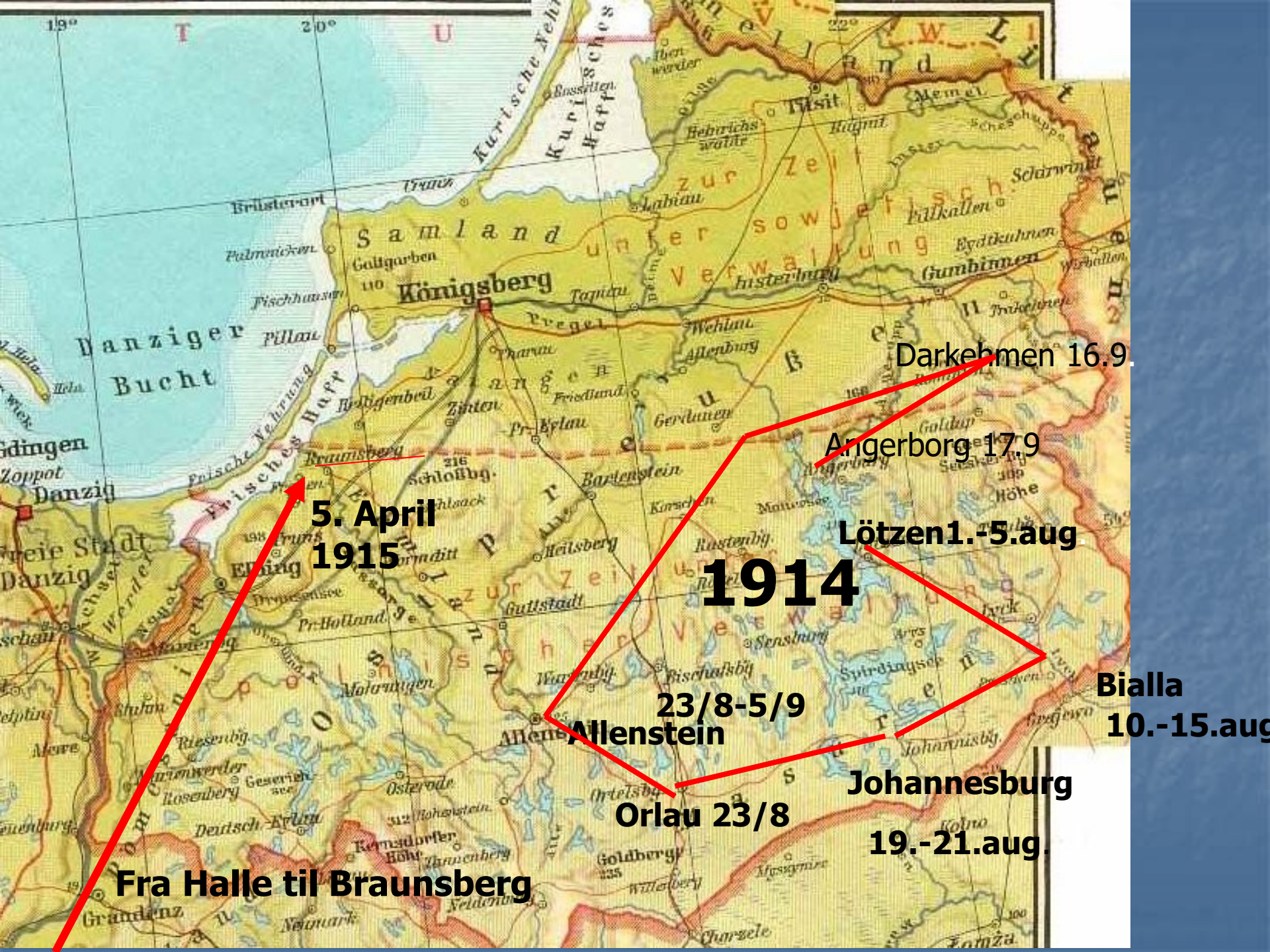
- Jeg har stjålet mig til at se min Sygehistorie, hvor Lægerne skriver, hvad man fejler. Der er det jo fra hver Laz. Og der kan jeg se, at jeg har haft tre Sygdomme, nemlig Thyphus, Luftrørskatarr, og Hjærtemuskelvækkelse, som skulde helbredes ved længere (Bettruh). Det er en ting som jeg vil holde på, når de vil sætte mig i fronten.
- Kære Trine
- ..... Og så erklærede Lægen i Lods, at jeg også havde Hjærtemuskelvækkelse. Ja skulde man have troet det om mig, når du så mig på Boldpladsen eller i Gymnastiksalen, hvor man viste mere kræfter end man selv havde brug for

# En vej eller anden – Vorherre ved råd

- Halle d. 29. Marts 1915
- Kære Forældre!
- Tak for brevet og Skoene i dag, jeg har dem på, så de er allerede kendt her. *Jeg* er i dag bleven undersøgt her for sidste gang. **Overlægen fandt mig fuldstændig sund blot slap og mat. Og jeg kommer vist bort herfra i en nær fremtid, og kommer vist til Ersatz Battl. 147, Laz. i Elbing, hvor jeg skal gå i Reviren, til jeg er ved de gamle kræfter igen. Det er nu deres Mening, nu min.**
- Mandag aften.
- Morgen form. rejser jeg af til Lötzen eller Elbing, de ved ikke rigtig endnu hvor Ersatz Battl. ligger, det er jo et bevis på at de ikke har sagerne i orden.
- Jeg rejser alene, og tager vist over Berlin, hvor jeg vil tage mig et par timers ophold. Og så kører vi vor gamle vante vej til Lötzen; men ikke for vidt. **Om det så giver udlov om en tid skal vi jo se.**

# Kursskifte

- Kære Trine
- Er nu nået til Königsberg (5½ efterm.) og kommer heller ikke til Elbing; men til Braunsberg. Vil du meddele det hjemme, så snart du kan. Altså Ersatz Battl. 147 Braunsberg, ellers alt godt. Nu mange Hilsener fra Peter.
- Trine Gad Ravnhold pr. Roagger Kr. Hadersleben Schleswig-Holstein
- Poststempel 1. 4. 15.



19° 20°

T

U

22°

W

L

**Königsberg**

Danziger Bucht

**5. April  
1915**

**1914**

Darkehmen 16.9

Angerberg 17.9

Lötzen 1.-5.aug

Bialla  
10.-15.aug

Allenstein

23/8-5/9

Johannesburg

19.-21.aug

Orlau 23/8

**Fra Halle til Braunsberg**



# Forældre og kæreste på besøg

- Braunsberg d. 15. April 1915
- Tak for kortet i dag fra Tønder, og for de sidste to pakker. Indholdet var udmærket. Jeg har i dag fået et brev fra Poulsens kone, som først har været i Halle. Ellers alt godt. I morgen går der en Transport af til Karpaterne, eders Peter.

**Jes og Maren Mærsk og Trine Gad var på besøg i Braunsberg fra 10. april til 12. eller 13« april 1915- I forlovelsesringene, som blev taget på i Braunsberg, er der indgraveret: 12 - 4 - 1915«**



# Om at gå over grænsen til Danmark

- Kjære Hemming (tidligere karl hos Peters forældre)
- Først tak for rejseselskab, vi kom godt igennem den tur,
- Ja Peter havde det jo rigtig godt eftersom vi havde tænkt, han så godt ud men hans hård er ved og gå af, det ser ikke godt ud og hans øjne er der også noget fremmed ved,
- Nu kjære Hemming er du kommen i ro med dine tanker, om det du fortalte os, at gå over ? det har eller været en hård tur for Jens Tøjsen i de sidste dage, hans søster Dorthea vilde jo også have ham denne vej .Vi talte lidt med Peter om, at der var nogen som gik over, det vilde han ikke syntes han, når det var overstået, havde de dog ingensteds hjemme
- Fra dine Venner Jes og Maren Mærsk
- Så Gud i Vold, og på Gjensyn Hemming

# Thelegram – og historie

- Braunsberg d. 12. Mai 1915
- Kære Forældre!
- Jeg har vist fortalt det, jeg har fået to fæstningsarrestanter på Stuen. De har trykket dem hele krigen, og er nu bleven snappet i Loritz, og er bleven idømt 1 års fæstning. Det er jo nok en par grove karle; men som jeg skrev til Trine, gør det mig ondt, når vi sidder og smægter med vores pakker hjemmefra, og de må nøjes med det tørre brød, de får jo ingen løn. Vi ved også hvad det er at leve ved tørt brød. Selvfølgelig kunde de jo have båret dem anderledes ad; men vi har jo alle vore fejl
- ***I morgen kom der Thelegram fra Fronten, 100.000 Russere er fanget, Afgørelsen står for i Østen ?***

## ■ **Krigshistorie:**

- Tidligt den 2. maj åbnede 950 tyske kanoner et ødelæggende bombardement mellem Gorlice og Tarnów. Derpå rykkede tysk infanteri frem mod de overraskede russere. Ved slutningen af andendagen var den russiske 3. armé praktisk talt udslettet, 120.000 mand var blevet taget til fange. Da et rent gennembrud var opnået, strømmede tyskerne videre østpå mod smuldrende modstand.

# Hvem ved hvad??

- Braunsberg d. 10. Juni 1915
- Min lille Trine!
- Du skrev om at folk sagde, at denne Krig kunde vare mange år.
- Nej lille ven, det må du nu ikke tro. Og Mor skrev også, at der var bleven skreven om, at Nordslesvig kanske kunde blive Krigsskueplads. Ja dem der ikke har været Soldat kan tro det. Men du, Hemmelighed er mere værd end de mange folk her i denne Krig. Ingen ved om en plan at sige før den står fuldendt.
- Du skrev om mit Hår kom igen. Ja nu tror jeg at jeg ser ud som før. Mit Hår gror nu ligeså godt som før.

# Soldater hos Trine på Ravnhold

- Braunsberg d. 20 Juni 1915
- Kære lille Trine!
- Nå I har fået indkvartering, ja Mor skrev også om det. Ja så er det jo kun et let sag at være Soldat, når man kunde komme 4 mand i et kvarter. Men i fronten blev der regnet på sådan en gård som hos jer 300 - 400 mand, 30 Heste. Ja så vilde min lille Trine nok få noget at bestille.
- Du kan jo give et andragende ind om at jeg kan bytte med en af dem. Han kommer her og jeg hjem til dig. Jeg skal også nok hjælpe ved arbejdet; men det er dog blot hvor du er med. P.G. skulde nok være tjent med os to, tror du ikke. Og jeg forlanger slet ingen Løn, blot jeg vilde snakke lidt med hans lille datter.

# Krigsret



- Braunsberg d. 20 Juni 1915
- Kære lille Trine!
- Ja de vilde have min adr. ja nu vil de mig nok til Livs, men derom vil jeg ikke skrive, du kan jo gå ind og læse brevet som jeg har skrevet hjem.
- Peter Mærsk skrev i januar 1976 følgende:
- Krigsret 1915 Braunsberg Ostpreussen
- Da vi har læst i Avisen at en god Ven og Skolekammerat Hemming Skov, Skodborg, er død, og hans Kone 2 Dage efter, kommer minder frem. Vi var lige gamle; nu til Sagen. Efter jeg var kommen fra Lazaret, gik jeg og dannede Rekrutter ud i Braunsberg (de yngste var cirka 35 - 40 År) jeg var vel 22. En Dag fik jeg Ordre på den Dag skulde jeg stille for "Krigsretten". Jeg sov ikke den Nat. Der sad 5 høje Officerer foran mig. Jeg var anklaget for at have hjulpen H. Skov over Grænsen til Danmark den og den Dato. Jeg protesterede, da jeg slet ikke havde været hjemme på Orlov, som de\_ ikke vilde tro. Der blev sagt til mig, at Straffen var Dødsstraf, Fæstningsstraf o.s.v. Jeg fik Lov til at gå, skønt der stod 2 Soldater med Stålhjelm bagved klar til at afføre mig.


# De kan sagtens snakke som står uden for linen!!

- Braunsberg d. 1. Juli 1915
- Min lille kæreste.
- Jeg fik brev fra P.B., også han skrev, at der var vel ingen fare for at jeg blev et lille stykke t. Embedsmand. Men han mente ikke det havde noget at betyde, da jeg jo havde en god lille d. . . . . kæreste.
- Ja det ved jeg jo nok; men der kan man se hvor folk blir tosset, havde jeg ikke ret hvis jeg sagde, at hvis jeg bliver Underofficer, så er jeg også t. Nå den gode P. Barsballe skal nok få et Svar tilbage. De kan sagtens snakke som står uden for linen; men vi sidder midt i den, og må gøre alt med.
- *P.B. er Peters morbror.*

# Et enkelt brev den anden vej -

- Ravnholt d. 12-7-15
- Min egen kære Peter!
- Så blev det aften igen og så må jeg hellere skrive lidt til dig, havde du været her, kunde vi ha haft det dejligt, men ak. Men den tid kommer vel også igen.
- Når der ikke kommer brev i nogle dage, blir jeg jo lidt urolig for din skyld, og ked af, at jeg ikke hører fra dig, det er det hele. Men nu mens du har været i Braunsberg har jeg da fået tit brev fra dig - Tak for det, min lille ven.
- *Jeg* blev ikke færdig iaftes. Iver kom så sent hjem fra engen, han var ude i vesterengen at slå. - så jeg kunde ikke se at skrive da han var færdig. Underofficeren kom også så sent. –
- Gid posten kom med et brev fra dig. Farvel og lev vel.
- Kærlig hilsen fra din Trine.





**Kære Trine! 16. aug.  
Er nu på vej hjemad til  
Braunsberg  
Vi ligger i Angerburg, ja sidst da  
vi var i Angerburg  
blev mangan her for sidste gang.  
Det var I halvdelen af  
Sept. forrige Aar. Man kan  
endnu overalt se Krigens spor.  
Nu mange Hilsener fra Peter**

**Øvelse med  
rekrutter**

**Arys 10.aug.**

**Kære Forældre !  
Er kommet godt til gamle Arys, og  
vi kommer nok ikke videre, men  
kommer til Braunsberg igen på  
Søndag. Vi har marcheret hele  
natten igennem, og nu vil jeg i  
Seng. I morgen mere.**

# Braunsberg - Spandau - Berlin

■ September 1915, Poststempel: 16.9.15

Kære Trine!

På vej til Berlin, ved ikke om jeg kommer Braunsberg igen. Nærmere så snart jeg har tid og ved mere. Med Hilsen fra Peter.

■ På vej til Berlin d. 16. Sept. 1915

Kære Forældre!

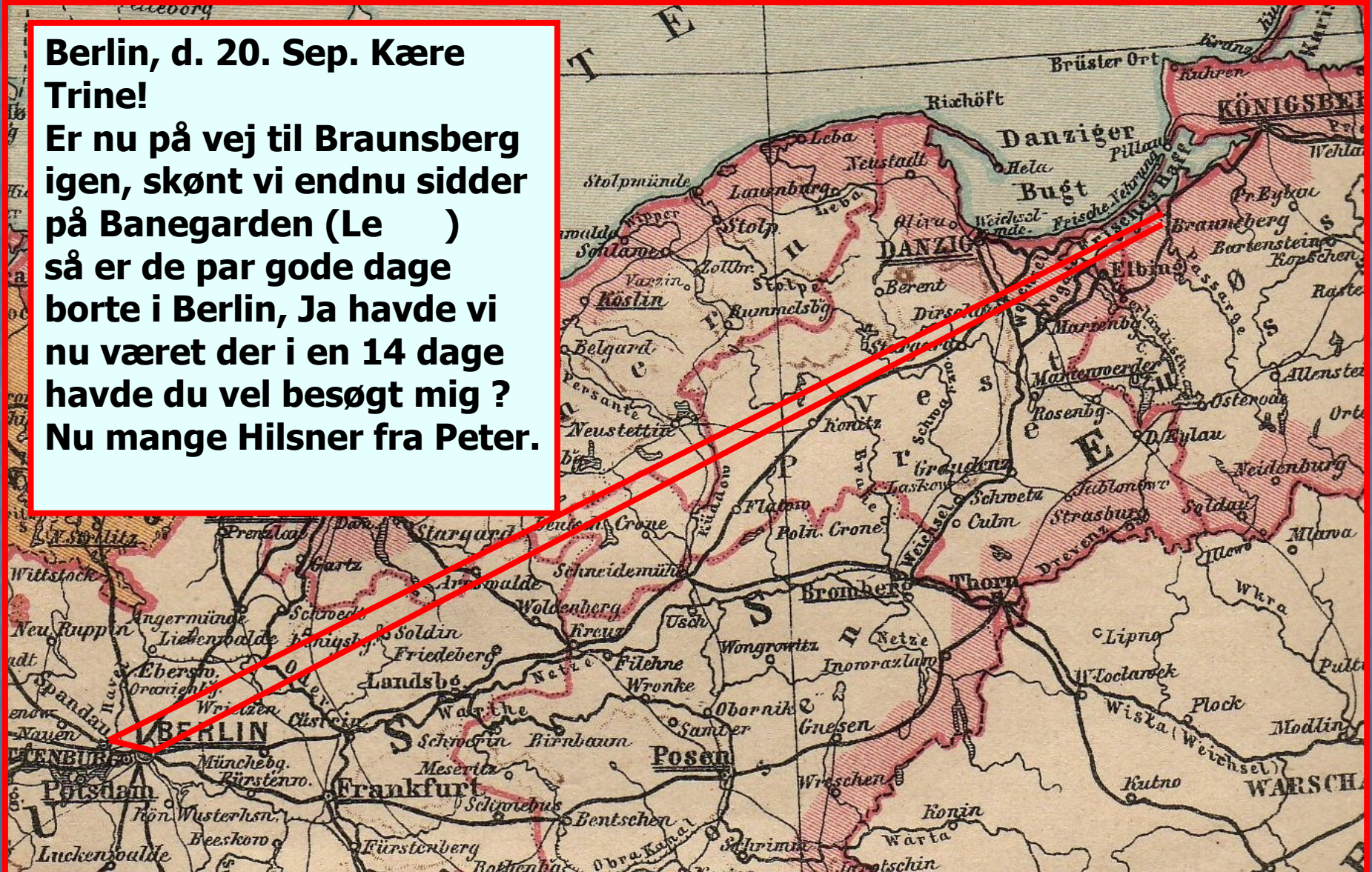
Ja nu er jeg borte fra Braunsberg og på vej til Spandau. Ersatz Batl. måtte straks sende en par dygtige Aktive Gefr. til Spandau til et Kursus på vistnok to eller 4 dage. Det er ved en Maskine som blir brugt ved Staben ude i fronten til at se hvor de forskellige Komp. er. Så nu har jeg helt gode udsigter igen. Om vi kommer derfra i fronten ved vi ikke; men Hauptm. mente vi kom igen til Braunsberg.

Mere om Berlin (27)\*

# Lang rejse på fire dag

Berlin, d. 20. Sep. Kære Trine!

Er nu på vej til Braunsberg igen, skønt vi endnu sidder på Banegarden (Le ) så er de par gode dage borte i Berlin, Ja havde vi nu været der i en 14 dage havde du vel besøgt mig ? Nu mange Hilsner fra Peter.



# “Han som har hjulpen hidindtil ...”

- Kære lille Trine!
- Braunsberg d. 22. Sept 1915 Blot et par ord, da jeg ikke har meget tid. Vi to som var i Berlin, fortsætter rejsen iaften kl. 7,24 til fronten. Så det blir vel det sidste brev du får fra Braunsberg. Ja nu er de gode dage forbi her. Men han som har hjulpen hidindtil, hjælper os nok herefter.
- Og hold nu Modet oppe lille kære Trine, jeg er ikke ked af det. Men er taknæmlig for at jeg har været så længe i Braunsberg. Mange Hilsener fra din Peter. Lev vel.
- *Til forældrene*
- *(28)\*Om indkøb til turen østpå og tanker derom*

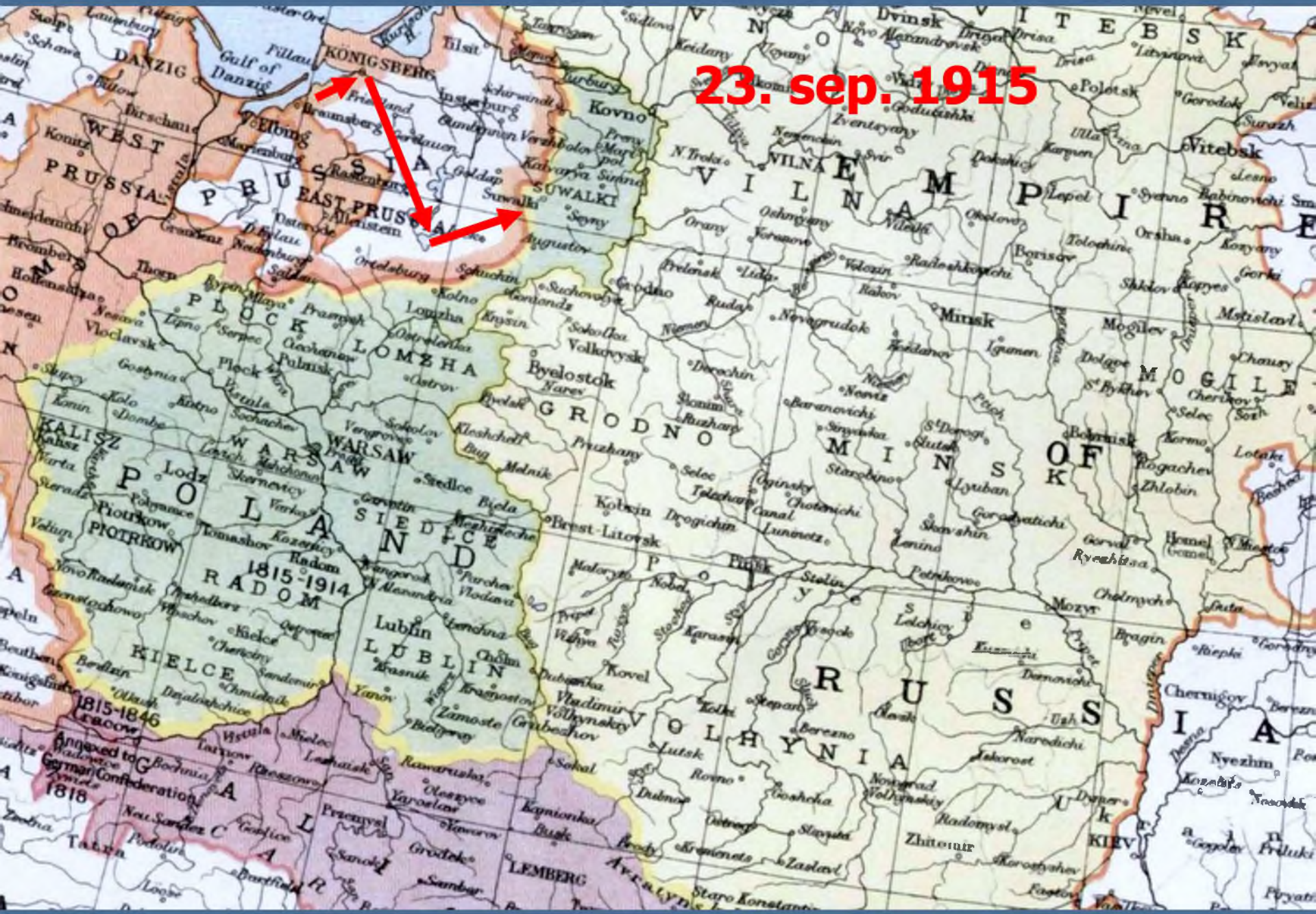


Smil, du er på ...

# vil I nu ikke sende Schwartz 5 Mark,

- Lyk d. 23 Sept. 1915 Kære Forældre.'
- Vil endnu sende en lille Hilsen fra Lyk før vi overskrider grænsen. Vi har nu talt Schwartz, og han var natyrlig glad ved at se os, og vi også ham. Og en ting var jeg særlig glad ved, jeg købte et par Støvler af ham som ekstra er beregnet for Vinteren. Han har jo ingen brug for dem, da han blir her. *Jeg* har betalt 10 M. vil I nu ikke sende ham 5 Mark, da jeg ikke kan undvære mere.
- Ellers er alt godt, og nu går det videre over grænsen. Jeg har nu så meget med, at jeg snart ikke kan slæbe det. Med Hilsen Peter.
- San. Gefr. Schwartz, Res. Laz. Lyk. Ostpr.

23. sep. 1915



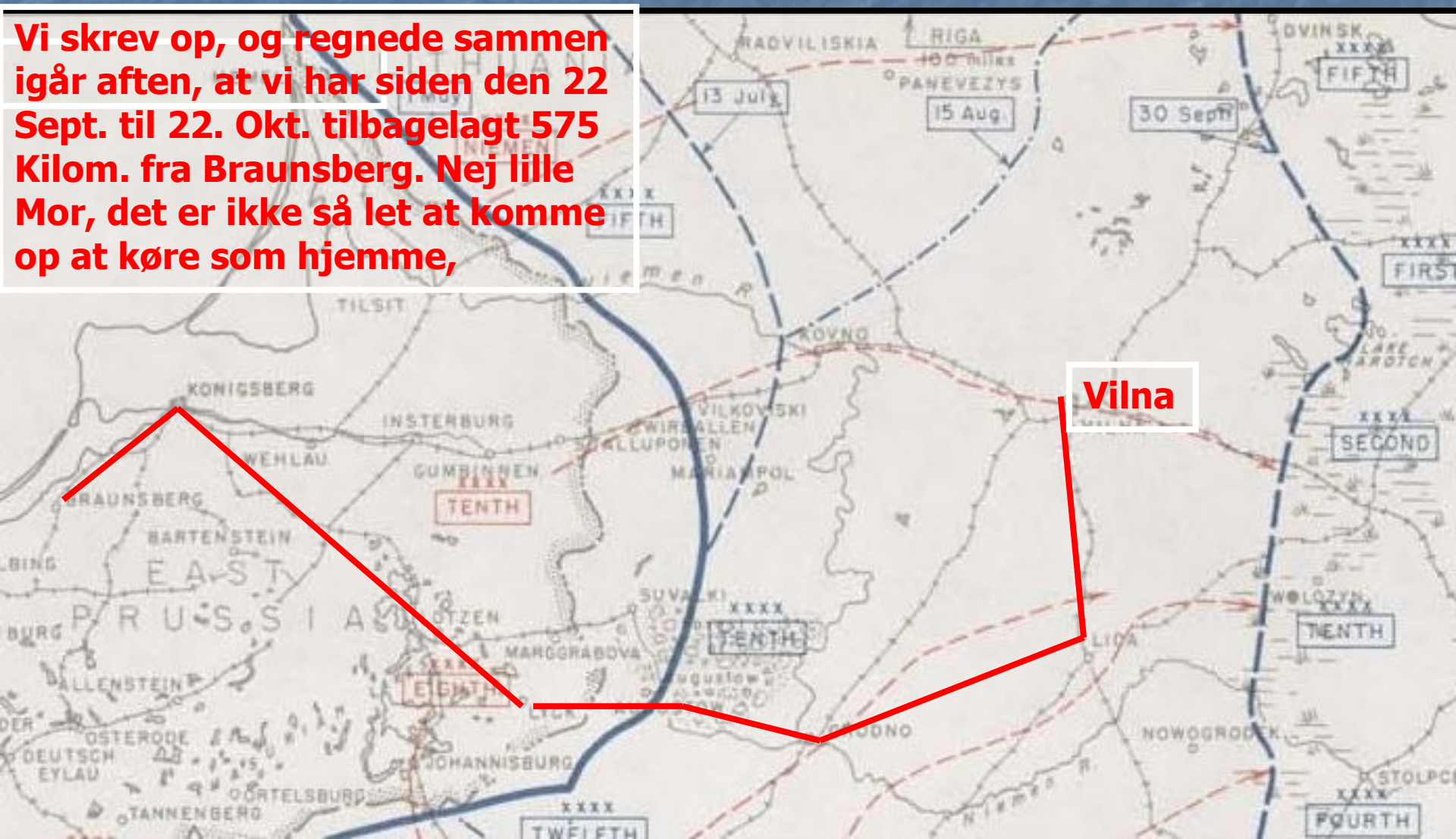
# Meget dårligere end dyr lever de.

- den 29 Sept. 1915, 35 kilom østlig Skile
- Lille kære Trine!
- . Vi har kvarter i en lille afsides by, som ligger inde i skoven. Ja havde man ingen kort haft med, havde man aldrig fundet det. Aa de Mennesker der lever. Ja så du det, eller vilde jeg fortælle dig hvorledes det er, vil du ikke tro det. Meget dårligere end dyr lever de. Et lille Barn har de her, og som ligger i gamle Klude og i en Kurv, som er bunden til Bjælken, *og* som således er dets vugge.
- Moderen arbejder sammen med Manden i Kartofflerne fra Morgen tidlig til Aften silde. Huset består af et lille Træhus med 2 små Vinduesruder. Lys har de ingen, de går til ro så snart de kommer hjem. Ja så må man være glad ved at man kender bedre forhold.



I september blev den russiske front skubbet tilbage til en 960 km lang linje fra Litauen ved Østersøen, sydpå gennem Pripetmarsken til den rumænske grænse. Det fire måneder lange slag kostede russerne næsten 200.000 mand, halvdelen af dem som krigsfanger. Men store styrker havde undsluppet den gigantiske tyske fælde.

**Vi skrev op, og regnede sammen igår aften, at vi har siden den 22 Sept. til 22. Okt. tilbagelagt 575 Kilom. fra Braunsberg. Nej lille Mor, det er ikke så let at komme op at køre som hjemme,**



# af hele mit gamle 12. Komp. er vi kun 3 mand ude



- Michaliski d. 15 Okt. 1915
- Kære lille Trine!
- **Men jeg må jo ellers ikke klage, jeg har været så længe i Braunsberg, og nemlig da det slemste stod på.** Den gang I besøgte mig mente jeg jeg skulde ud. Ja da begyndte nemlig den store Offensive her på Østfronten. Og nu for 3 Uger er den jo beendret, så nu gir det igen fast stilling, og vi blir vist også blot skubbet ind imellem to Landstorm Div. for at støtte dem lidt Vinteren igennem.
- Ja jeg skal nok komme hjem til dig igen lille ven, om også det varer lidt længe. Men vi må sige Gud tak, når man tænker tilbage, **tænk af hele 12. Komp. er vi mit gamle kun 3 mand ude, de andre er enten døde, eller udbrugelig i Krigen. Men den tredie som var her, er endnu ikke såret eller været syg, har været 15 måneder i fronten.**

# Willa Fred

- Fra det fjærne Osten
- d. 26. Okt. 1915. Kære lille Trine!
- Jeg vil iaften sende dig et par ord, skønt lyset er både dårlig og kold er det også her i Stuen. Men i morgen begynder vi at sætte en Kakkelovn op. Ja vi ligger her og venter blot på Freden, tror jeg. Vi ligger 15-20 Kilom. bagved Fronten. Og vi retter det ind som om vi skulde blive her i flere år. Hele byen er nu gjort rent, der er anlagt Kule for Affald, der er anlagt V.C. Hver Hus har sit Navn, og jeg har jo vist fortalt dig at jeg er ejer af Willa Fred
- **(30)\* - om bolig og tanker om orlov og jul**



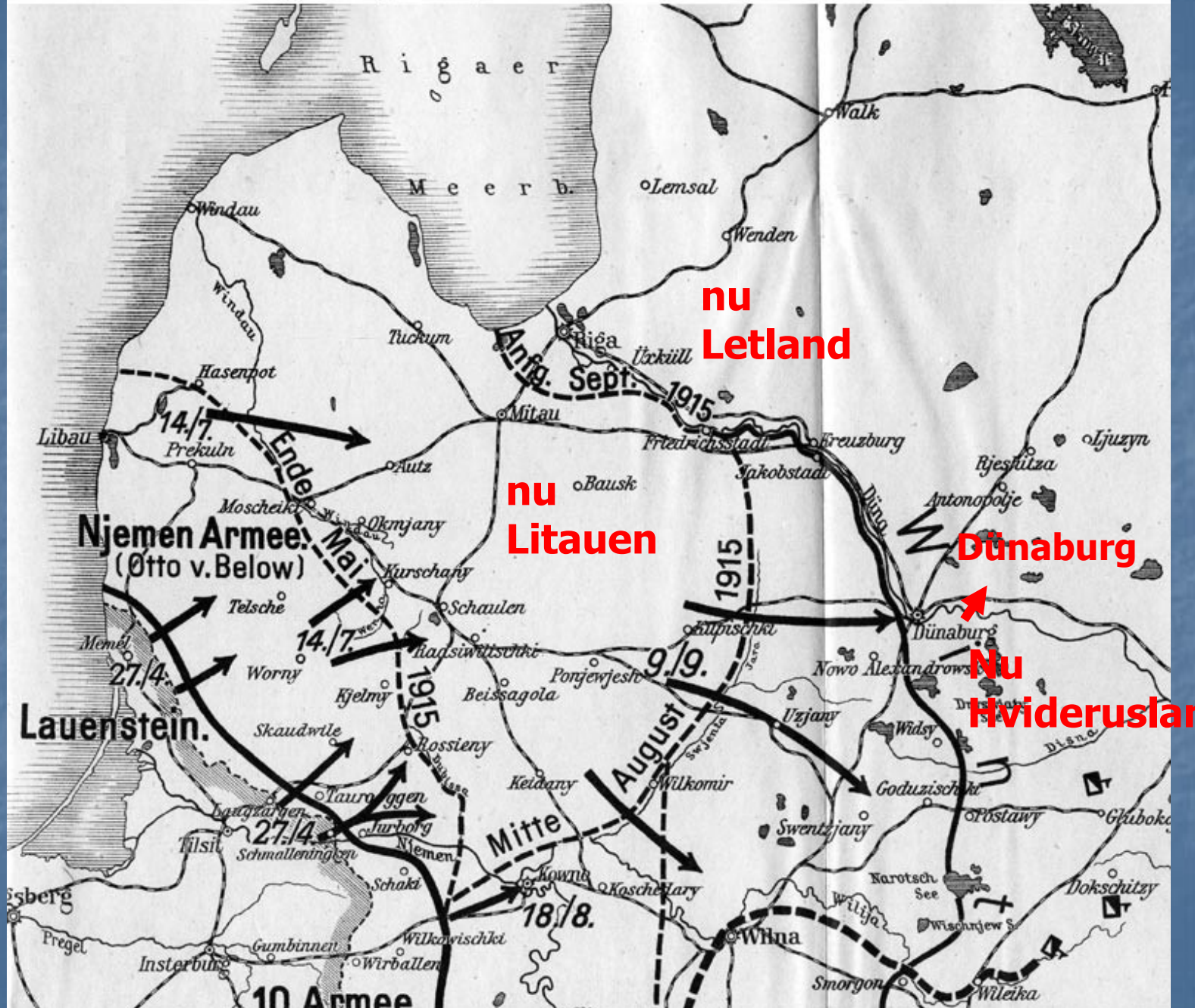
# Russerne vilde absolut igennem.

- Fra det fjærne Østen
- d. 9 Nov. 1915 Kære Forældre!
- Ja I må virkelig undskylde mig, at jeg ikke har skrevet; men omstænderne var ikke sådan at jeg kunde, *og* er endnu ikke rigtig gode. Sidst da jeg skrev var i Subak og skulde til Schønberg, der blev vi kaldt til Hjælp af 36 Div, hvor Russerne absolut vilde igennem. Og Natten mellem 2-3 Nov og den 3 Nov gjorde vi en March på 35 Kilm

**(31)\* om det nye sted, jordhule m.v.**

# Der Sommerfeldzug gegen Rusland 1915

Fra: Erich Ludendorff: Meine Kriegserinnerungen 1914-18, Berlin 1920





# da måtte jeg gå uden for og græde

- Fra det fjærne Osten d. 25. Nov. 1915.
- Kære Forældre!
- . Jeg fik også Hejmdal igår, hvor det lille stykke var i fra Eders Sølvbryllup.
- Da jeg havde læst det, måtte jeg gå uden for, jeg ved ikke, hvad der var i vejen; men jeg måtte græde. Jeg syntes, der var noget der sagde til mig i det lille stykke, og jeg syntes jeg kunde se Far stå, ham som jeg og jeg ved alle, anser for den stærke og rolige Mand, sige Mor tak for deres Samliv; men så kommer det lille ord. Med Vedmod fortalte han, at det bedste de ejer, deres Dreng er på vej til Fronten, ja og jeg ved, at er Far først vedmodig, har allerede mange måttet bukke under for Gråd.
- Ja så kommer man igen tilbage til det, hvor er det ikke godt at have et godt Hjem, og en Far og Mor. Tak for alt godt imod mig.



en aften i Villa Vinterhistorie.

Jordhytten består af et Rum på 18 m i omfang, 1,80 høj, til højre 3 Sengesteder over hinanden, til venstre et bord, afsavede tykke Granstammer tjæner som Stole, et Vindue sammensat af mindst 100 stykker glas, men kun tre Ruder. (33)





# jo længere jeg læste desto galere i Hovedet blev jeg

- Jeg har vist fortalt, at jeg forrige gang fik Højskolebladet, og jeg læste alt fra ende til anden, og jo længere jeg læste desto galere i Hovedet blev jeg, når jeg så og læste hvorledes de derovre i D. morer dem, ja og os stiller de spørgsmålet, kommer den tid tilbage igen, som før Krigen.
- Ja jeg ved snart ikke hvorledes det skal forstås, hvis den ikke kommer. Vi som vil være et Folk og som måske efter Krigen skal stå som to, da vi ikke kan stå imod de store tab Krigen har medbragt.
- Ja jeg vil ikke komme videre ind på Sagen

# I skal være lidt forsigtig med Brevskrivning

- 1. dec. 1915
- Jeg ved ikke om jeg har skrevet, at jeg har fået et Brev fra Morbror Peter. Han er også ved at blive storpolitikker, tror jeg nok. Og han håber altid på bedre tider - hvad han der under forstår, kan jeg mig nok tænke. Og han som har så meget med dem på den anden side.
- I skal være lidt forsigtig med Brevskrivning i denne tid, da vi får en skærpet Censur, man kan jo nu også tænke sig til meget når man sætter et Tankestreg.

# Nu har vi alt så hjemlig indrettet

- Fra det fjærne Osten d. 5. Dec. Søndag 1915
- Kære lille Trine.'
- Ja ellers har jeg det rigtig godt og ønsker, at vi kan blive her til det bliver fred. Nu har vi alt så hjemlig indrettet. Ja du skulde bare se, hvad der kan lade sig gøre, noget som man før aldrig havde tænkt. Hvor har man ikke undret sig over når de før har læst eller fortalt, at de to eller han begynder på Heden i en Jordhytte.
- Igår tog Reg.kommandanten afsted i Automobil til Kovno, han var indbudt af Feldm. Hindenborg. Besøget varer 4 dage. Og den 28 tager han igen på udlov hjem, han har endnu ikke været hjemme siden Krigens begyndelse. Han er også gift og har 4 Børn.

# du må ikke blive vred på mig for det.

■ Fra det fjærne Osten d. 9 Dec 1915. Min lille Pige!

Vi har det rigtig godt her nu, og ønsker at vi må blive her til det bliver Fred. Men vi må vente tiden af, og det kommer jo også nok.

■ Ja lille Trine jeg vil gærne tro dig, at du er bleven ked af det, da mit brev nåede dig, hvori jeg fortalte, at jeg ikke kom i Julen. Og igen skriver du mig, at du ikke har håbet opgivet endnu. Ja du ved min mening, og tro mig det er ikke af den grund at jeg ikke længes efter at se og tale med dig.

■ **Udlov kunde jeg også vel nok få, men kommer jeg så tilbage igen og de siger til mig Pladsen er optaget, du blir nu Underofficer og går i Skyttegraven, ja så har man fortrudt det. At tage hjem er en let Sag; men**



■ (35) om baggrunden for ikke at søge orlov nu

Fra det fjærne Oster, d. 19-12-15.

Kære Forældre!

Tak for brevet igår; I aften kommer vi bægge to med en Hilsen til Eder. Det var forleden aften, da lod vi os fotografere ved Kunstlys.



**(36) En beskrivelse af personer og indretning**

# så med et er der gået et Lys op i 4000 mand.

- Juledag i det fjærne Østen. 915
- Kære Forældre!
- Glædelig Jul og et velsignet Nytår ønsker jeg Eder, ja jeg kan høre Far siger de Ord endnu, når han læste af den gamle Bog, og Mor sad i Gyngestolen, jeg i Sofaen. Ja nu er det to År jeg ikke har fejret Juleaften hjemme; men da jeg havde Lejlighed til i Ro at tænke tilbage på svundne dage. Som jeg for et par dage siden har skrevet har vi haft travlt med at skaffe hjem til Jul, og det kneb at blive færdig dermed.
- **(37)\* om tusindvis af pakker og om juleaften og nat**







# for os alle her kan det gå, som det vil, blot vi får fred

- d. 19. Jan. 1916.
- Kære Forældre!
- I går aften kom der amtlig Melding, at Montenegro vilde have Fred. Og i dag går der stærke Rygter om, at det kan ende med Freden, og skal det gå videre, skal der nok en Troppe-masse til Frankrig, og den større Offensive skal så begyndes. Ja hvem ved hvorledes det vil gå; men jeg har en hel god tro til det nu.
- Nu er Tyrkerne og Bulgarerne fri dernede ved Gallipoli og Dardanellerne, og når de truer Frankrig, er det ikke godt at vide, hvad de vælger. Ja for os alle her kan det gå, som det vil, blot vi får fred, så vi må komme hjem, så er vi tilfreds, og så råder Gud nok for, hvad der er det bedste for os.

# og de høster, hvad vi taber

- d. 13 Febr. 1916
- Kære Forældre!
- I skrev om at der heller ingen karle var at få fra Danmark, da de vilde have så stor en Løn, jeg kan ikke lide det, jeg kan blive så ærgerlig over at høre det. De bedste mænd og kræfter af os står i fronten, og gør deres pligt. - og de høster, hvad vi taber.
- Og kommer man derover, taler de om, at S. står som de tro og sikre forposter mod syd. Men man skal jo tage det som det kommer.
- Far skrev også at I måtte tærske for Oles og N. Beck, jeg havde rigtig lyst til at sanse med maskinerne og rigtig arbejde, nu så tror de vi dur ikke til noget, når man skulde få lov til at komme hjem igen. Ja selvfølgelig en der lige kommer af Skyttegraven og hjem, har ikke kraft til det en tid, men det kommer alt igen, tror jeg nok.

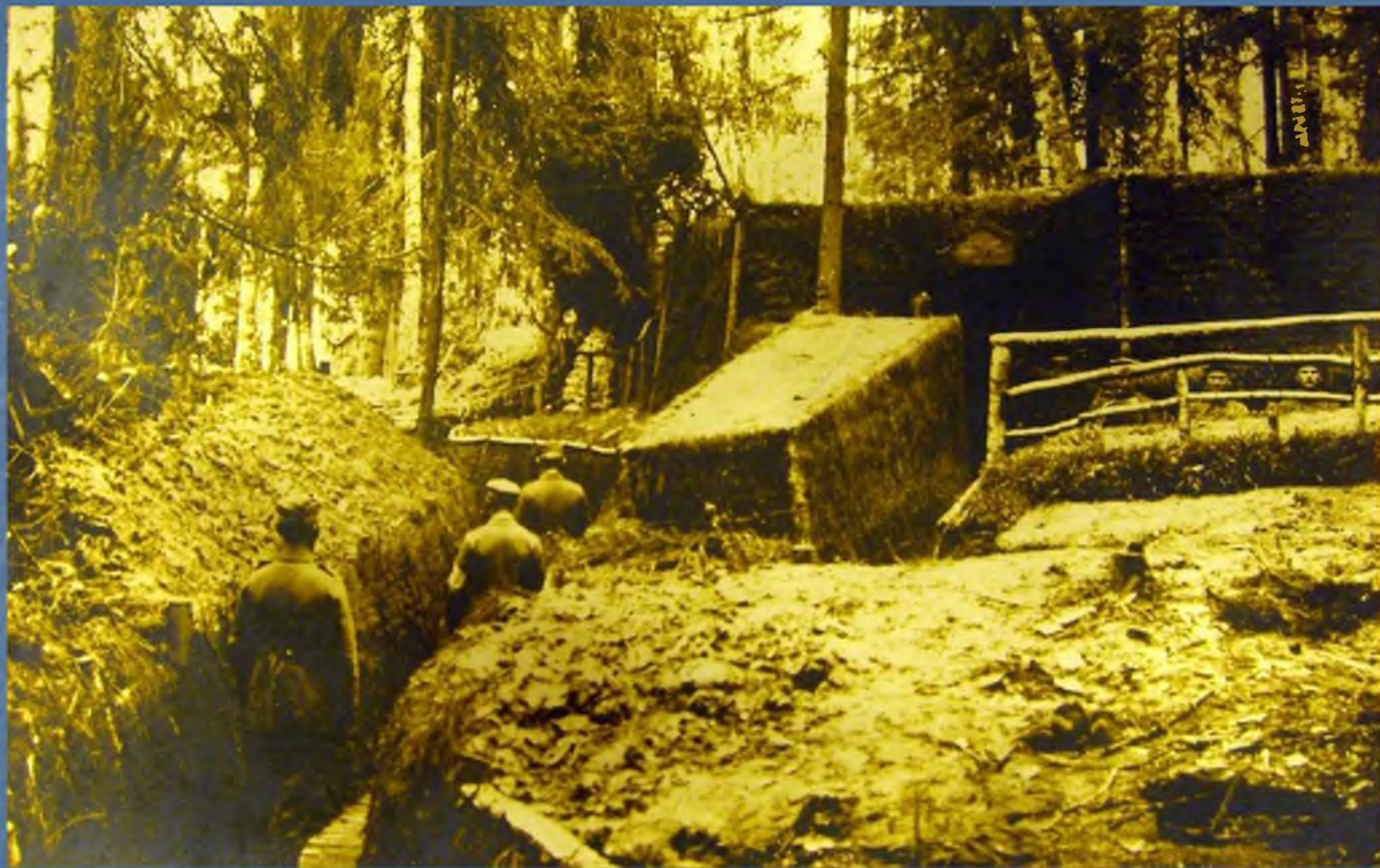
# de skulde bringe ham eller bægge, døde ..

- d. 19 Febr. 1916

- I forgår var jeg med Reg.kommandanten i Skyttegraven. Da vi kom til 10 Komp. stod han og så ud over fronten, og en 40 *m* fra os står der en Russisk dobbelt Posten og han tændte sig lige en Cigaret, som man kunde se lyse op i mørket. Til en Leutnant fra Komp sagde han, spørg om der vil melde sig tre mand frivillig til at hænte mig ham (Posten).

- Der meldte sig to Gefr. og de skulde bringe ham eller bægge, døde med blot med hans Hue og Papirer, levende uden Gevær. Vi satte os hen, og det varede kun 20 minutter, så hørte man tre fire skud fra hver side; men så med en gang, begyndte Artilleriet, og russisk Inf. så man kunde ikke høre et ord.

- Da det havde lagt sig lidt, sprang tre mand ned i Graven, de to Gefr. og en Russer, den anden havde de skudt, og bragte hans Papirer. Majoren tog to pakker op af Lommen, dekorerede dem med Jernkorset, og de blev straks Underofficerer. Så gik vi hjem. Mange Hilsener fra Peter.



# Orlov 2. – 17 marts 1916

Villa Wintermarchen 2/3 16.  
Mein lieber Peter !  
Die herzlichsten Grüsse und unser

Herzlicher Gruss Cl. Reinert Georg  
senden dir  
Wilhelm  
Peter  
Fritz  
Ernst  
Beskow

Poststempel: 3.3.16.  
Feldpost  
Gefr. Marsk  
z . z . J. P. Marsk  
Roagger Kr. Hadersleben

Schleswig-Holsten



**Postkort fra vennerne i Rusland**

Poststempel:  
Eydtkuhnen 17. 3. 16.

Kære Trine

Er nu nået godt til Grænsen. Kl. 9 Form. går det videre,  
Alt godt.

Peter

Trine Gad

Roagger

Kr. Hadersleben

Schl. Holstein

abs. Gefr. Märsk Reg. v. Hindenburg

Billedtekst: Östliches Kriegsbild.

Gesprengter Wasserturm in Wirballen

Georg Stilke, Berlin NW 7.

Aufgenommen durch Hofphotograph Kuhlewindt, offiz. Kriegs-  
photograph.



Ja vi har lavet os en fin Hegn om vor Jordhytte af hvide Birkestammer.



# Posten må ud – cigarerer ønskes

- d. 9. April 1916 ,Kære Forældre!
- Jeg står op kl. 5½ og kl. 7 holder en vogn for Døren, hvorpå jeg bringer Afgående post til Tyskland, og kører med den vogn til Feldpoststation. Når det er kønt vejr er det en køn køretur, men oft og ikke; men det hører jo alt sammen med.
- Så er jeg hjemme igen kl. 10, så går jeg oft og ser om det fungerer i Depotet, og tænder Piben, og så driver jeg om til kl. 1, igen en Vogn med 4 Heste, så går det igen løs, da er det efter Posten, som kommer.





# spiser og Musikken spiller så kønt.

- d. 7. Mai 1916
- Kære Forældre!
- Tak for brevet Igår, og for pakken i dag med Fødselsdagskagen, den har vi nu lige spist. Der var en par kammerater her, og så drak vi Kaffe.
- Ellers er alt godt vi er sunde og raske, og ved godt mod, nu er vi dog snart færdig med vort Haveanlæg, og med Lysthuset, den er næmlig så stor at hele vor Musikkorps kan gå derind, og nu i disse aftener, da det er så stille og rolig sidder Officererne derude og spiser og Musikken spiller så kønt.
- Ja, så er det som en aften på Fyn, i fremmed Land, og alt så rolig og stille. Så igår hen imod aften, da hørte vi en rullen gennem Luften,
- **(39)\* om russisk kanonkugle, der dræber flere**







# skal afhænte 6 Øltønder med Banen

- d. 17. Maj 1916
- Kære Forældre !
- ....og jeg havde lige sat mig til at skrive, så måtte jeg op til ham igen. Og nu fik jeg til opgave imorgen at tage en lille Rejse over Novo Aleksandrov - Utschany - Swenschany - Ponnewietz - Jelovka og hertil igen.
- Jeg skal afhænte 6 Øltønder med Banen. Det var ham det samme hvorledes jeg kom vejen over, og 8 dage har jeg til rådighed; men han var gladere ved mig, hvis jeg kom den tredie dag. Så nu har jeg jo noget at spekulere på til imorgen kl. 8, da damper jeg af herfra. En mand gav han mig med.



# Og manden skulle ud efter øl

Kære Forældre! d. 22. - Mai 1916

Er nu nået hjem fra Aleksandov og siger Eder tak for brevene idag og for Kagen og for alle de pakker jeg har fået i de dage jeg ikke var her hjemme.

- Nu vil jeg fortælle lidt om turen. Majoren sagde til mig, at en Hauptm. ved Armé Oberkom. havde så meget Øl, og han tænkte nok der var lidt at få der, og nu skulde jeg med to eller tre mand tage derhen; hvor og hvorledes var mig overladt. Jeg tog nu kun en mand med herfra, da det er lettere at komme igennem som så mange. Så kørte os en Vogn på vejen
- **(42)\* om turen efter øl og en kold nat på vej hjem**



# hængt en Plakat ud, at de måtte ikke skyde

- d. 29. Mai 1916
- Kære Forældre!
- Tak for Eders Brev idag. Ja jeg har det rigtig godt, vi er sunde og raske. Jeg er ikke på Tur endnu, men i de nærmeste dage. Nej vi har ro her, og med II er der ikke noget at mærke til her.



- Vore Flyvere flyver hver dag i den retning, og der er ingen ting meldt her; men Russerne har ved vort III Batl. hængt en Plakat ud, at de måtte ikke skyde, da der var udsigt til Fred, men det er jo ikke så let at lade være.





# nu kom den forleden dag med 11 Kyllinger

■ Kære Forældre!

d. 15. Juni 1916

Vi har ellers også alting sået, Agurker, Radiser, som vi kan begynde at pirre ved som Bedstefar sagde om Kartofflerne

...

■ Vi har også små Kyllinger, vi fik for lang tid siden tre Høns, og en blev borte, nu kom den forleden dag med 11 Kyllinger, og den gamle står ved dem timevis.

....

■ Og det næste slag er vist ikke langt borte. - - måske endnu i denne Måned. At vi her skal i bevægelse igen tror jeg næppe, at vi går over til Offensiv tror jeg heller ikke; men at Russerne vil åbne en på os kan være muligt; men her er Stillingerne sådan at der kan ingen gå over, i hverfald ingen Russer; men vi vil håbe at det vil blive ved med at være så rolig til Freden kommer.

# I aften kl. 10.17 går det løs igen

Kære Forældre!

d. 27. Juni 1916

- Om jeg kommer hjem i Juli kan jeg ikke sige endnu, det afhænger af som jeg skrev, hvor meget vi får at tage vare på
- .. hele Anlæget til hele Reg. (Elektricitetet) gik igennem vor Depot, og det vil vist tage en 3 - 4 Uger; men hvad man ikke har haft, har man til gode.
- ...I aften kl. 10.17 går det løs igen, der skal arbejdes med 37 Kanoner, og 7 Flyvere skal kaste Bomber. Tre Kampflyvere blir bag vor Front i Reserven, hvis de andre skulde blive angrebet af Russiske Kampflyvere. Og så skal et Kormp. tage en Russisk Feldvagt





# ingen Kød mere i Middagsmaden

Kære Forældre! d. 1. Juli 1916

- I kan tro Skinken smager udmærket, vi har ingen pålæg haft på Brødet i 8 dage, og nu gir det ingen Kød mere i Middagsmaden, som vi ellers altid har fisket op og spist til Brødet; men vi kommer nu lige igennem med vort Smør, så I må ikke tro, at vi lider nogen nød.
- Og om morgenen sparer vi Smørret og spiser Hestesukker som smager udmærket. Ja sukker kan I jo ikke engang få derhjemme; vi har det, om det også kun er Hestesukker.



# Ja nu må vi give afkald på vort ny Hus. Ellers alt vel!



Kære Forældre!

d. 9. Juli 1916

Blot et lille Brev iaften, da tiden er knap, vi bliver afløst i nat og marcherer i morgen i en ny stilling, men ikke langt herfra. Konov og jeg blir til sidst af Staben, jeg skal efter Post morgen middag og tager så derhen, Konov kommer først om et par dage. Ja nu må vi give afkald på vort ny Hus. Ellers alt vel

Eders Peter.

**Har været samme sted siden nov.1915**

# Ja man skulde undres over sådan som alt fungerer

- Uzjany d. 15. Juli 1916

- Kære Forældre!

- Hvorledes går det med Høet. I kan tro jeg havde lyst til at hjælpe; men det blir nok ikke endnu i Sommer, forhåbentlig et par dage i August.

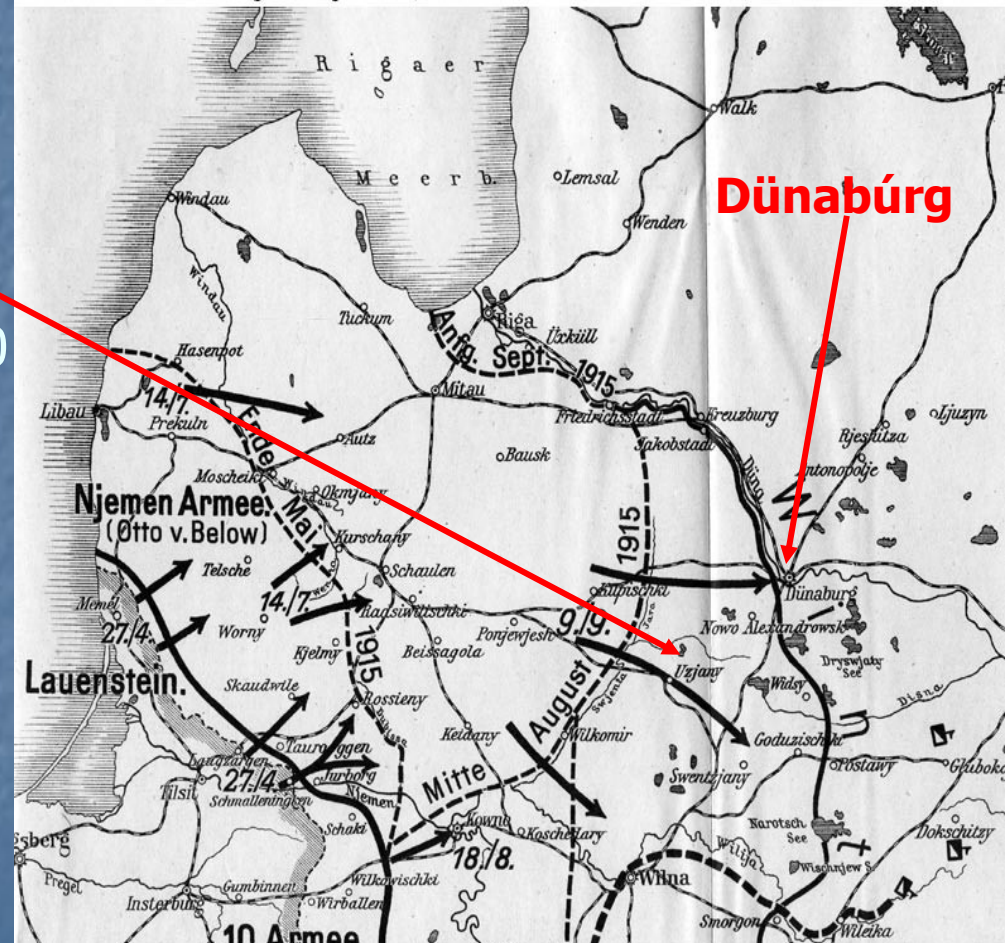
- Her på Banegården står der en 100 Slåmaskiner som bliver fordelt på Tropperne. Det er jo ikke så vidt endnu her. Ja man skulde undres over sådan som alt fungerer, og ikke et sted kan man sige stopper det, det er i og bag ved fronten.

- Ja nu vil jeg slutte for i morgen, med mange kærlige Hilsener

- fra Peter

## Der Sommerfeldzug gegen Rusland 1915

Fra: Erich Ludendorff: Meine Kriegserinnerungen 1914-18, Berlin 1920



# Svinet i Kassen, og oven over Klaveret.

- Kære Forældre.! d. 6. Aug. 1916
- I morgen har jeg det helt ene på Depotet, mine gamle er borte, dem har jeg sendt af nu i eftermiddag. Og I vil vist le, når I hører efter hvad. Det var ikke efter andet end efter et 150 p Svin og et Klaver, det passer jo ikke så godt sammen at Transportere, men det tager vi ikke så nøje.
- Jeg vil gærne se når de kommer an, en gammel Vogn har de, med Svinet i Kassen, og oven over Klaveret. Og nu er det jo ikke udmuligt, at der kommer en Muskt. til dem undervejs, der får lyst til at prøve Klaveret og sætter sig til at hamre, så Svinen vælter dem hele Krittet af; men hver Befaling er hellig og skal udføres, som der siges.

# Grænseløse dyr i øst og vest

- Marjanowka Sommer 1916
- Vore Husdyr Hunden "Snifke" Katten "Mitse"
- PM med "Snifke" og Konov (i vinduet) med "Mitse".
- 
- Senere tilføjelse af PM:
- De to havde vi med fra Rusland til Frankrig, de var godt forkælet, mærkede ikke noget til Krig.



# Orlov 10. – 28. september

■ Kære Forældre.

Fra det fjærne Osten 9.. Sept. 1916.

Tak for pakken idag. Jeg må ændre mit Brev fra igår og meddele at jeg kommer den 12. Sept. Jeg rejser herfra den 10. Sept.

Altså imorgen eftermiddag.

Mange kærlige Hilsener og på godt Gensyn Eders Peter

-----  
Zur Erinnerung an einen gemittlichen Abend bei den  
Telefonisten

Szymczak

Marjanowska d. 20. Sept. 16.

gewidmet

meinem Stubenkameraden

Peter Marsk

z. Zt. in der Heiraat.

Fotografi af 10 soldater, dekorativt  
placeret om en øl (vin?) tønde.



# og soldaterne skal snart have kaffe

- Min egen kære Peter!
- Rigtig tak for dine to breve igår. Det er dejligt at få brev fra dig. *Jeg* har pakket pakker til Uffe og Iver, og soldaterne skal snart have kaffe. Alle de andre er i Kartofflerne. Igår kom de gennemblødt hjem, de havde kun været borte en timestid. Det er kedelig med det dårlige vejr.
- - - Nej nu går det ikke længere, soldaterne kommer vist lige straks og jeg har ikke kaffen færdig.
- Rigtig kærlig hilsen og kys fra din lille pige.



# Streger Kontrollen Kys???

- Min lille Trine! d. 17. Okt. 1916.  
Tak for dine tre Breve idag, et sender jeg dig tilbage igen, med forespørgsel om du har overmalet ordet "Kys" med Blyant. Har du det ikke, så skal jeg nok vise kontrollen i Tønder, at vi ikke dertil har en kontrol. Husk nu og skriv det du, det er mig meget om at gøre. De har vel andet at bestille end at lave de streger; men jeg har dem nu helt godt på kornet.
- Jo lille ven, det Billede fra Skærbæk er du rigtig god på, blot din kæreste dur slet ikke; men nu gør med dem hvad du vil, blot ikke det fra Dagligstuen. - "udha".



Vortänufiges Besitzzugnis.

Dem Geleiteten Märsk vom Stabe des  
Infanterie-Regiments Generalfeldmarschall von Hinden-  
denburg (2. Mas) Nr. 147 ist am 28. October 1916 im Na-  
men Seiner Majestät des Kaisers und Königs das  
Eiserne Kreuz 2. Klasse  
verliehen worden

Regts. St. Lu., den 27. Januar 1917.

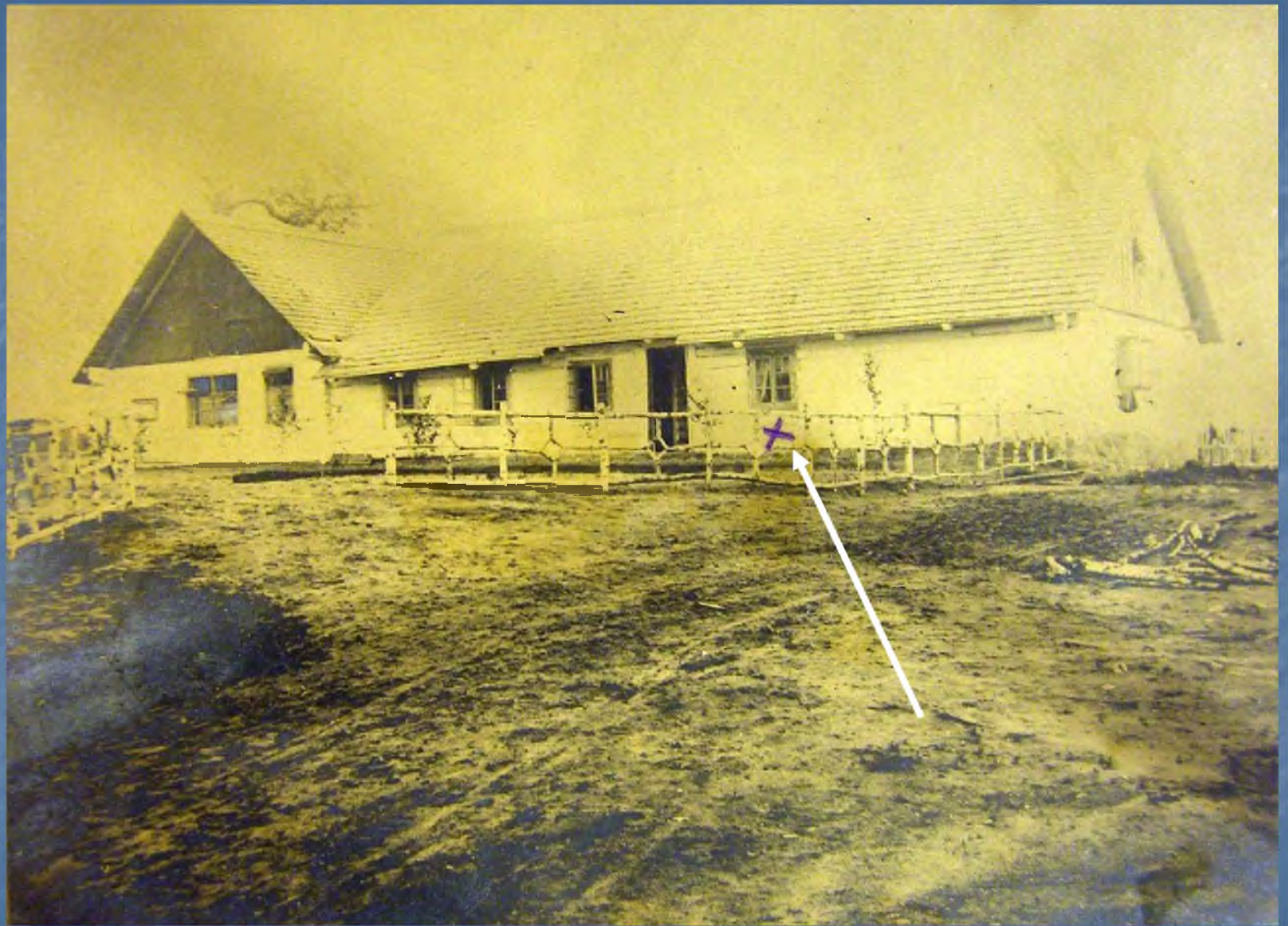


Bierbrüm  
Major u. Regimentskommandeur.

# det er også en måde at føre Krig på

Min egen Pige! den 12. Nov. 1916

I dag er alle Polakker som har arbejdet her bag fronten bleven trukket ud, og de bliver nu alle "entlassen", og så blir de indkaldt som Polske Soldater, de søger overalt Polske Underoffz. her ved Regt. som kan uddanne de ny Soldater, det er også en måde at føre Krig på. Først at kæmpe på den ene side, og så på den anden side; men nu, Krig kan man jo heller ikke kalde det mere, det hele. -



# 15 - 20 p frisk Svinekød eller Flæsk, - orlov

- Min *egen* lille Pige! d. 19. Nov. 1916
- Ja det var nu det, så vil jeg fortælle dig lidt andet; men det er nu en streng hemmelighed, kan du holde din lille Mund tror du ??? - Jeg var hos Majoren i formiddag, og han spurgte, om jeg ikke kunde besørge ham en 15 - 20 p frisk Svinekød eller Flæsk, hvad I nu kalder det, så vilde han sende mig hjem på orlov i Dec.
- Hvad siger du dertil, det skulde da være pokkers, ikke ? Mener du det ikke er muligt, så skal du skrive mig det, Men jeg tror ikke det blir før i den sidste halvdel; men Julen skal jeg nok tilbringe her, da han vil jo vist have det til Jul; men nu, det er jo også det samme, ikke. Vi skal jo regne med, at det er en ekstra orlov. Ja blot der nu ikke kommer noget i vejen; men det håber vi ikke

# Du mente at jeg brugte for hårde ord

■ Min egen kære Pige!

d. 21. Nov. 1916

■ Men netop i dag har jeg længtes hjem som aldrig før. For mig var det en hård slag igår at høre, at vi nu ikke måtte få lov til at komme på orlov mere til vort kære Hjemland, men for andre er det endnu meget værre, de som stod lige og skulde rejse, som det jo sikkert har været tilfældet mange steder. Vi har mange her som hele Krigen ikke har kunnet komme hjem. (Ober-slesinger som jo er Polakker, og dem fra Elsass), men med dem har de store Herrer ingen medynk haft; men med os, har de alle.

■ Jeg kan også godt indse, at den øverste Heeresledelse ikke kunde andet, jeg har længe undret mig over, at de ikke har forbudt det; men jeg har altid haft en anelse om, at det vilde komme; du mente altid, det kunde de ikke sætte igennem, nu ser du det. - Du mente at jeg brugte for hårde ord, når jeg sagde, at vi som er herude må lide under det, jeg tror jeg har ret. , - Hvem der så gør det rigtige, er jo ikke godt at vide, men vi gør ihverfald vor pligt, og efter hvad der alt fortælles derovre i Danmark om dem, som du også har fortalt om, så tror jeg, at det ikke er den rigtige vej, de er inde på. **fortsætter**

# jeg følte mig så ene,

- Og jeg tror ikke, de tænker meget på os herude, eller på at vor eneste glæde nu var at vi hver 6-te måned fik 18 dage orlov, og nu er den også bleven taget fra os. Er vi for dumme eller hvad er det ? At begejstringen for Krigen længst er borte hos alle - forstå mig ret - det er længst klart; men de kan ikke alle løbe deres vej, og hvad en kan, kan alle. Og nu lige os som - - har de nu gjort det dobbelt så svært, idet de har taget os vor orlov.
- Men igår aften, da jeg gik til et Batt. med min Karabin i Hånden og tænkte på det, da greb jeg om Heftet, jeg ved ikke, hvem jeg skulde lade det gå ud over, jeg følte mig så ene, og som om man var en der ingen Hjem havde mere. Det er som om man går her som et Dyr. –

# Hvad bringer fremtiden?

**Fra det fjærne Østen d. 3. Dec. 1916.**

**Min egen Pige!**

**Blot en lille Hilsen, vi får ingen Post mere hertil, altså vi må nøjes med at tænke på Eder. Tager i formiddag afsted til Bromberg.**

**Har i dag sendt en lille pakke af til dig, det er mine Billeder, som jeg ikke kan slæbe rundt med, så kan jeg jo altid få dem, når vi igen kommer til ro igen. Med mangen kærlige**

**Hilsner og Kys**

**din egen Peter**

derefter d. 8. Dec. går det  
efter ????????

Dirschau d. 5. Dec. 1916

**Min** egen Pige!

Er nu på engang et langt stykke inde i Tyskland.

Er igår rejst fra Regt. og skal til Bromberg, rejser  
derfra imorgen til Regt. og dagen derefter d. 8. Dec.  
går det efter - - -

Ellers alt rigtig godt.

Tak for dit Brev igår.

Jeg fik det lige inden jeg tog afsted.

Med Hilsen og Kys din Peter



# og vi må nu ind i det Liv igen; men nu vi tåler det nok

- Bebern i Thiiringen /Bebral

d. 20. Dec. 1916

- Kære Forældre!
- Er nu nået Nat over et stykke ned i Thüringen. Vi kom med et Godstog igår Aften fra Hannover og måtte nøjes med Pakvognen som opholdsrum, men der er der jo en Kakkelovn i, og det varede ikke længe, før vi fik sat ild på den, og den blev helt rødglødende. Togføreren sagde, at så længe han havde kørt i den Pakvogn, var der ingen der haft haft mod til at sætte Ild på den.
- **(43)\* om rejsen mod Frankrig**

**Fra øst- til vestfronten  
December 1916**



**Bromberg**

**Dünaburg**

**Hannover**

**Mühlhausen**

# Centralvarme - Elektrisk Lys - Ja ...

## ■ Kære Forældre! Juledag 1916

....De fortalte også, at vort Regt. var tre dage borte. Næste morgen (Juleaftensdag) gik jeg på Kommandanturen og fik at vide, at vort Regt. lå 11 kilom. derfra. De gav mig nu to Vogne, og så gik det løs efter Isenheim. En herlig tur var det. Solen skinnede, lidt Sne og slet ikke koldt, og så var det Jul.

## ■ Da vi kom her til blev jeg snart løftet af Vognen, Hurra råbte de alle Julemanden er her . Peter er her. Majoren er selv på Orlov og en anden gammel Major som jeg også kender fortræder ham. Han spurgte nu ud, og endelig kom jeg dog løs, og nu gik det, ja man kan sige ind i Herligheden. På et Slot ligger vi .

**(44)\* om jul på slottet**



**Kunne man mon bilde mødre, kærester og koner ind, at der så sådan ud i skyttegravene?**

# I må aldrig skrive Bynavnene helt ud

- Kære Forældre! 15. jan . 1917
- Nu vil jeg endelig gøre mit Brev færdig. Vi har det rigtig godt efter Forholdene, blot forplejningen er ikke rigtig god endnu; men det kommer nok. Nu vil jeg så gå lidt tilbage og begynder ved Ensisheim. Vi blev forladet i E. og havde en lille Banetur på 7 Timer og landede i Waldighofen en lille By. Der lå vi som jeg skrev i en Skole i to Dage, det var jo en Sport.
- Så kom vi i Stilling, vi kom til Feldburg også en lille By, som ikke er beboet af Civil, vi ligger på et Slot eller Kloster. Vi ligger her lige tæt ved Grænsen til Schweitzen, det skal være helt morsomt at se, der står de Grænseposter i deres Fredsuniform og her er alt alvor; men det skal jo være sådan.





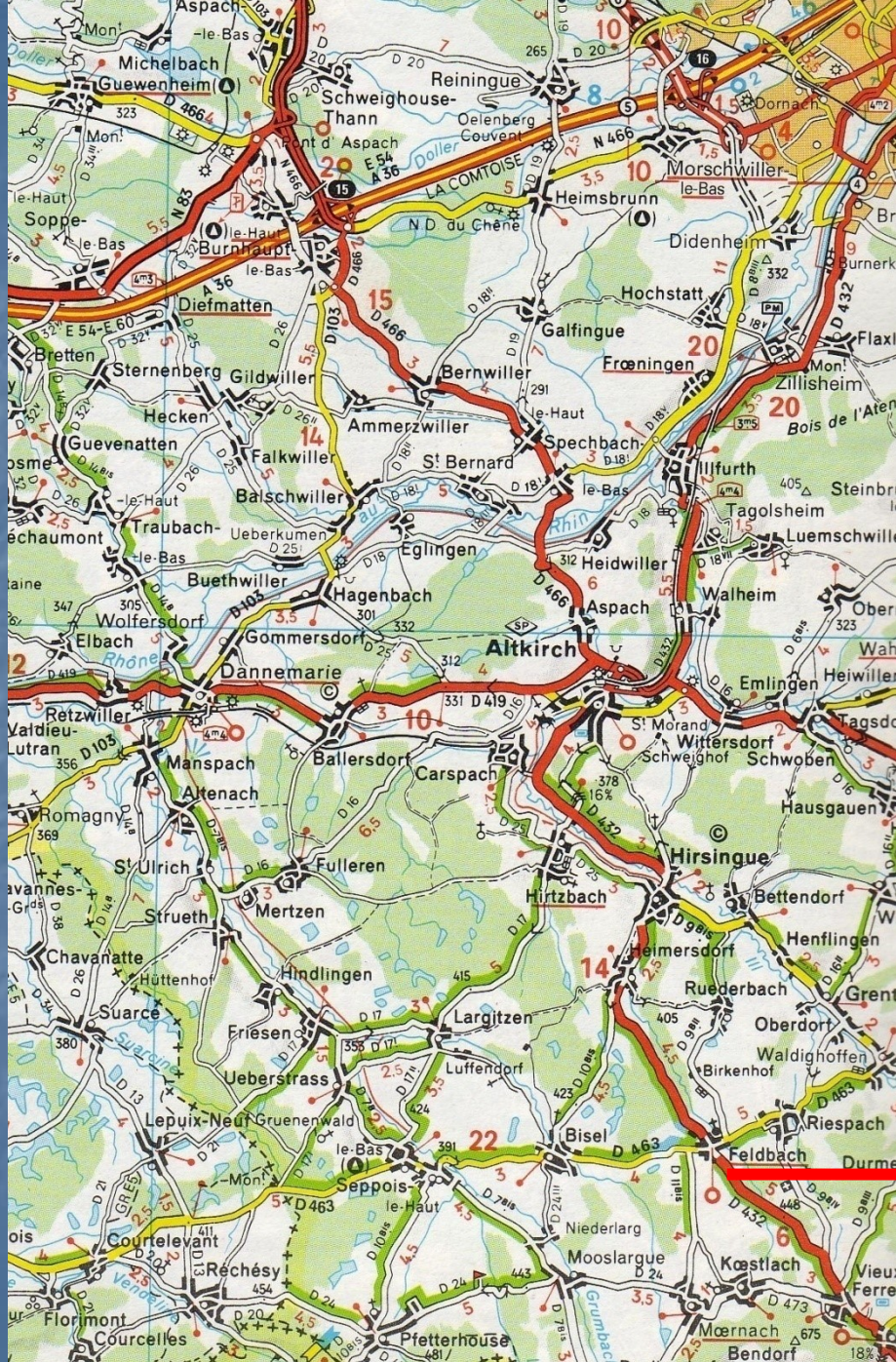
2008



1917

# Der var en 30 - 50 Damer i hver siges der

- 14. jan. 1917 .....en lille By, som hedder Feldburg, hvor vi nu ligger. Der er slet ingen Civil Personer i hele Byen, da det er helt tæt bag Fronten, og vi må ikke lade os alt for meget se om dagen. Det var vist også på tide, at de andre kom bort, da de lå her siden Krigen begyndte, og så har de vistnok haft temmelig meget omgang med Civilbefolkningen. Mangen har før de nu tog afsted gjort Krigsbryllup. Man kunde også se, de græd overalt da de drog af; men det hjælper jo ikke meget. Ja de har drevet det temmelig vidt.
- Alt er jo indrettet, så at man slet ikke kan fortælle det, og så i en lille Stad tæt herved har de i det sidste Aar gjort det sidste som endnu manglede dem. En for de Herrer Offiz. og en for de Menige, næmlig en såkaldt "fri Hus". Der var en 30 - 50 Damer i hver siges der, og alt var tidlig og silde optaget. De har nu alle fået deres Afsked. Divisionskom. skal have sagt, at dem vilde han alle sende i en Munitionsfabrik; men de fløj nok til alle 7 sider. *Jeg* har set et par af dem på Gaden, jeg kan ikke forstå, at de kan have lyst til at give sig af med sådanne Kvinder. Sminkede og udstyrede som Prinsesser; men hver har jo sin smag.



# Mulhouse

**14. jan. 1917**  
**.....en lille**  
**By, som**  
**hedder**  
**Feldburg,**  
**hvor vi nu**  
**ligger.**

**Feldbach**

---



# Hvad, der gavner min søn, det ..

- I går traf jeg Majoren på vejen, han spurgte om jeg havde hørt noget fra Bromberg. Jeg sagde jeg havde modtaget en Julehilsen gennem dem hjemme. Så spurgte han om jeg vilde *gøre* en tur til Bromberg igen - hvis det *engang* passede. Ja det vilde jeg jo nok. Jeg vilde jo hellere have været hjem; men det kan man jo ikke sige alt, hvad man tænker, og man skal jo skælnes imellem Privat *og* Tjænstlig.
- Majoren er ikke meget hjemme i denne tid, han er hver dag i Stillingen, og altid til fods. I går traf jeg ham, da jeg kom fra et Batl. Han sagde Mærsk nu er jeg snart træt. Så spurgte jeg om jeg ikke skulde bestille Vognen - nej mente han. Din Mor har sendt så mange gode Sager, og jeg er bleven så tyk, da jeg var på orlov, og det skal forsvinde igen. Og så løber han nu fra Morgenens kl. 7 til om Aftenen uden at han får noget at spise.

# det hjælper, når man begynder med "gnädige" Højærede

- Halle d. 23.Jan. 1917
- Min egen Trine!
- Sender dig herved de bedste Hilsner fra Halle. Jeg er på en lille Rejse igen over Frankfurt a/m Erfurt Halle.
- Jeg skulde her i Halle til en Fru Hauptra. som er hos vor Regt. med en hel del Penge
- (46)\* (Rejseoplevelser)





**Stendal  
23.-24.1**

**Halle d. 22.-23.1.**

**Afg. 21. jan  
Ank. 26. jan**

**Orlov ca. 22.feb  
– 14. Marts 1917**

**Trine kom til Hamborg –  
Og her blev grunden lagt  
til min svigermor**

**Afg. Ca.  
22. feb. Ank. 14. marts**

**Berlin  
9. marts**

**Wittenberg**

**Lautn. Søster var på  
Stationen i Vittenberge,  
havde en lille Pose  
Småkager med til mig. Ja  
nu sidder jeg i en lille  
Restaurant og fordriver  
tiden med at skrive et par  
Kort**

**10. -11. marts.  
Bromberg**

**Er nu nået godt til  
Bromberg og som  
I vel kan tænke  
Jer, var glæden  
stor, hun vidste  
ikke hvad hun  
vilde sige**

**Hun har givet mig  
gratis  
Theaterbillet  
(Loge) til i Aften.  
Gæssene har hun  
fået, men for kort  
tid siden. Ja I må  
undskylde, jeg  
har ikke mere tid,  
da jeg skal være  
der Kl. 4**

No. 321



**Film til Kino  
I München Gladb**

**Bøger til præst i  
Frankfurt am. M**

# handle lidt, for at dække mine Rejseomkostninger

- Kære Forældre! Feldb. d. 17. April 1917 .
- Ellers har vi det rigtig godt; men det vil ikke blive Sommer hernede, vel heller ikke derhjemme? - Det har været så udrolig her i de sidste dage, Franskmanden kan ikke komme til ro, efter at vore har besøgt ham. I kan også se det i Heeresberetningen.
- Så har jeg spekuleret på i længe, at jeg vilde til at handle lidt, for at dække mine Rejseomkostninger, når jeg rejser. Og så var jeg i M. igår, og der har jeg helt gode forbindelser. - Og når jeg så tager til de større Byer vil jeg først , og tage en pakke eller to med. Det er nu tilladt at føre alle mulige Levnedsmidler ind til Byerne. Som f. Eks.: Ost - Conserves - Laks og sådanne Sager.
- Men nu fejler mig Begyndelseskapitalet. Vil du ikke sende mig en 25 M. Eller sådan at jeg har en 70 M. 20 M har jeg selv, 25 har I afsendt. Vil du så ikke sende mig en 20 - 25 M. Men send dem i Wertbrev som jeg har skrevet. Der er mange der bruger det, og der er en del at fortjæne. Nu ikke mere idag, slutter med mange kærlige Hilsener fra Eders Peter.

# Så lille Far, du er vel så god at betale min Kærestes fødselsdagsgave

Kære Forældre!    Feldburg d. 23. April 1917

- Så har jeg idag fået prøve af Silken, som jeg sender min Trine. Jeg har jo ikke meget indblik i de Sager; men jeg har nu taget blåt, og den var også til middel pris 8,40 M. og 4 Meter giver 33,60. Men da jeg har besørget denne Kone noget, får jeg det for 30 Mark. Og nu rejser Carl Clasen fra Marne over S. ... hvor Fabriken er, og så betaler han det, og så vil jeg sende ham pengene derhen. Adr. følger med.
- Ja nu har jeg det ordnet. Det er lidt adspredelse, når man har noget privat at arbejde med. Så lille Far, du er vel så god at betale min Kærestesfødselsdagsgave; jeg skal nok betale det alltsammen efter Krigen, eller gengælde det alltsammen. Så vil jeg slutte for i Aften med mange kærlige Hilsner
- fra Eders Peter Adr. er:





# Men os kunde de ikke tvinge

- Kære Forældre! 25 - 4 - 17.

Jeg ved ikke om jeg har talt om Krigslånet her hos os. De har tegnet alle næsten. Og der er bleven redet mange Atake mod de to Entfernungsmesser (*afstandsmålere*) Marsk og Konov, men blev alle afslået. Ja Kompn. truede med afløsning somme steder, hver Komp. vilde natyrlig have den Ære at tegne mest.

- **Men os kunde de ikke tvinge. Der er ingen der erstatter mine Rejser, og jeg får kun de par Pfennig om Dagen. Konov havde samme mening. Så det var alt omsonst, og til sidst blev de kede af at komme op på vor Stue, da enten var vi der ikke, eller vi sagde til dem, vi så helst de lukkede Døren udenfra. —**

- Ja ellers har jeg ikke noget idag. Sluttes med mange kærlige Hilsner og tak for Fødselsdagsgaverne

- Eders Peter





Kære Forældre ! Laon, d. 8. Mai 1917  
over Mühlhausen - Colmar -  
Strassburg og så op langs den Elsass-  
Loth. Grense ind gennem Belgien, Ha-  
- Namur og blev udladet 45 kil. fra  
Laon, så gik det tilfods.







PM

# Hvorfor så få og korte breve?

■ Frankrig d. 10. Mai 1917 , Laon - Reims

Min Trinelil !

Sender dig blot en lille Hilsen og meddeler, at jeg har det godt efter forholdene . Jeg har ingen tid, derfor må du ikke skænde på mig. I dag håber jeg at få Post hjemme fra Eder

din Peter

Mange Hilsner og Kys.

i Morgen skriver jeg et Brev.

■ *( Kun 3 breve til Trine fra 22. 4. – 10.5. – måske har Trine ikke gemt dem, da indholdet nok bærer præg af hendes melding til Peter om resultatet af deres intime samvær i Hamburg)*

# Jeg vilde gjerne have sagt det hjemme på Bryllupsdagen, men Gråden ...

- Kære Far og Mor! Bromberg d. 25. Juni 1917.
- Er nu nået godt til Bromberg, har ikke været hos Fru Major endnu. ....
- Jeg vilde gjerne have skrevet et langt Brev og fortalt meget mere, og sagt Eder tak for alt hvad vi nød i de dage hjemme; men man er ikke rigtig efter den lange Rejse; men det skal I vide, at vi bægge, Trine og mig, har lovet hinanden, at hvad I har gjort for os to, taget imod os som vi var, det vil vi med Guds hjælp alt gengælde.
- Jeg vilde gjerne have sagt det hjemme på Bryllupsdagen, men Gråden kunde jeg ikke holde tilbage. Tak kære Far og Mor for alt godt. Ja det var alt i morgen, mere i morgen formiddag.  
Mange kærlige Hilsner sender Eders taknæmlige Søn Peter.



■ **Bryllup 19. juni 1917**



jeg vilde nødig have, at du skal bryde dit Hoved  
alt for meget over de ting – lille mor..

- Kære Forældre! Laon. d. 8. Juli 1917
- **Var i Eftermiddag på en lille Ridetur, da jeg var efter Post. Der bor en Forplejningsoffz. en 12 Kilom. herfra, som har lovet mig 30 p Sukker; men det er ikke ankommen endnu, så I må vente lidt endnu,**
- .....Og kommer jeg hjem og får selv et Hjem, da vil jeg være der som Mand og hos Eder som Eders Barn som før. Og det vil jeg aldrig gå fra, så længe vi fire må få lov at leve sammen. Så lille Mor, sig mig det ikke mere; efter Regn kommer også nok Solskin -



**Peter**

# I går Aften har jeg høstet Byg med Selvbinderen

Kære Forældre! d. 13. Juli 1917

udkiftes

- . , **I går Aften har jeg høstet Byg med Selvbinderen. Der var ikke en, der kendte den (M.Cormick), og så lovede jeg en Overleutn, at jeg vilde høste det af. Nu havde vi kun et Nøgle Garn, det andet blev så ikke bundet, men det gik ellers udmærket.**

- Det var helt morsomt at høre Maskinens rullen og raslen, men det er jo alligevel ikke det vante, at man kan helt give sig hen i det. Nu ikke mere i Aften, slutter med mange kærlige Hilsner **(49)**

Peter







# Jeg tror, vi har en 200 døde her

Kære Forældre!

Laon d. 27. Juli 1917

- .... Ja i overmorgen skal vi så bort herfra, godt det samme. I kan ikke tænke, hvad det var for et kedelig sted her; men måske det andet ikke er bedre, men ringere kan det nu da heller ikke være. Og så skal det være meget rolig der. **Ja her skal vi også lade kammerater nok ligge. Jeg tror, vi har en 200 døde her, som ligger på en af Majoren lavet Kirkegård.**
- .... Så sender jeg en lille pakke idag, med et par Strømper og et Pakke Tobak og en Cigar af dem, jeg imorgen har fået, til Far. **Tobakken skal først tørres lidt, da den er fugtig. Det varer lidt længere med Sukker, men så skal I nok få desto mere, jeg har så mange, som har lovet mig 10 - 15 - 20 p, så snart det kommer.**



1917

Katedralen i Laon



2007





# Så I kan nok se, at vi også kan tjæne lidt herude

Kære Forældre!

Cessieres d. 2. Sept. 1917.

- Angående Trines Penge, var det ikke, fordi jeg troede hun vilde komme til at stå uden Penge; men hun vilde selv hellere have det sådan. Og jeg ved at jeg behøver slet ikke at blande mig i det — kan jo heller ikke i denne tid, hvor alt er så dyrt. Når ellers alt går vel, skal jeg også nok understøtte hende lidt.
- Jeg har jo talt om det med en Avis, som jeg idag sender et Eksemplar med af. Jeg får hver dag 600, som blir solgt for 10 P. st. Hvad de koster os blir en Forretningshemmelighed til jeg selv fortæller det. - Så I kan nok se, at vi også kan tjæne lidt herude; men det er jo nu hvor alt er bleven organiseret i alle retninger med Togene og Posten.

# Det er så streng forbudt; men ...

- I morgen tidlig vil jeg tidlig op, og ved Solopgang plukke Æbler og Pærer. Det er så streng forbudt; men da sover de jo endnu alle. Ja det er ikke forbudt af Regt., men af Hærforvaltningen, det skal da alt laves til Marmolade.
- Jeg har tænkt jeg vilde sende to Hjem til Eder - en til Vodder til Morbror Peter, og en vil jeg sende til Børnene i Hygum. Det vil de blive glade ved.



# Svogre snakker i høet i Frntigny

. Kære Forældre Cessieres d. 14.  
Sept. 1917

Tak for Eders Brev idag. Er nu nået hjem igen fra mit Besøg. Det var ellers en lang tur. Jeg cyklede herfra, om morgenen kl. 6. Det var helt mørkt, gjorde så i en tur til Kl. var 8½, mente dermed at være halvvejs, satte mig i en Vejgrøft og spiste Frokost, og så gik Turen videre, til jeg nåede Malmason.

- Der har jeg drukket et glas Øl til det næste gang spisning, og kl. 10 var jeg ved gården, hvor jeg mente Uffe skulle bo. Jeg spurgte, om der her lå en Res. Gad, ja, de råbte ham, og så. var Spillet gående **(52)\***(om besøget hos Uffe)

- Kære søster Trine.' Skr. den 15/9 17.
- Tak for dit brev i går. Du har vel fået den hilsen din mand og jeg sendte, han var jo at besøge mig. Det var en dejlig dag, vi fik meget oversnakket. Jeg skal også hen at besøge ham engang snart. -
- Hvordan går det Signe, er hun ikke lidt mere glad nu igen. Blot Krigen dog snart var til ende, så blev vist alting godt. - Det er snart mørkt
- derfor en kærlig Hilsen fra Uffe



# Das ganze junge Leben muss man beim Preussen zubringen

Werther Herr Mærsk! Cessieres, 7.Oktober 1917

- Für Ihr liebes Paket welches ich erhielt, sage ich hierdurch meinen herzlichsten Dank. Hier geht es soweit noch sehr gut und hoffe desgleichen von Ihnen und allen daheim. Jetzt sind es seit vorgestern schon ganze zwei Jahre her das Ihr Sohn Peter und ich wieder ins Feld kamen.
- Es hat keiner von uns gedacht, das wir noch so lange dieser Leben führen sollten und noch ist kein Ende zu sehn. Aber hoffentlich dauert es doch nicht mehr zu lange. **Das ganze junge Leben muss man beim Preussen zubringen. Jetzt gehen wir noch im vierten Kriegswinter rein.**
- Wilh. Konow.



Meddelelser til det franske folk



Cessieres





# Skulde der være noget i vejen, så kan I sende et Thelegram – Trine fødte 1.dec.

- Kære Forældre! Viwiase d. 1. Dec. 1917
- ..... Ja nu er vi også ved at tro, at det nok skal blive til noget med Rusland. Og det er af den grund, at de bliver længere hjemme. - ; men det kan jeg ikke fortælle Eder her. — **De regner med en Wåbenstillstand med Rusland - Fra igår af skal Berlin stå i Thelegrafisk forbindelse med Rusland (Petersborg).**
- Angående Uret lille Mor, må du nok give hende det lidt før, når alt er overstået. Jeg kan måske få lidt andet til hende til Jul. Skulde der være noget i vejen, så kan I sende et Thelegram; men det når os kun, når der står "Far Mor eller Kone meget syg" og bevilligt af en Doktor. Alt andet går kun til grendsen.
- Og så sender I det over Hamborg; men jeg håber at med Guds Hjælp går det nok, og at et brev kan klare det. Så mange kærlige Hilsner fra Eders taknæmlige Peter.
- **I morgen kommer 2200 Aviser,**
- **Vor omsætning er nu lidt over 17000 Mark,**

# Blev far, mens han skrev om æbler

- Min lille Musse! Viwiase
- d. 1. Dec. 1917
- Tak for dit Brev idag.
- Du har haft fremmede, det er da godt de vil ind til dig. Har de ikke talt om, om Æblerne er kommen an? Du spørger om jeg ikke kan købe mere Lærred af den slags, nej foreløbig ikke, da han er borte
- - den Underoffz. — og den anden arbejder kun for Offz. og ikke for os; men kanske ved lejlighed. Det hele er i denne tid, jeg kommer ikke ud af Byen, og så kan man ikke finde de steder. I morgen tidlig vil jeg en lille tur på Cykel.
- Så mange kærlige Hilsener og Tanker sender dig min Musse fra din egen Peter

- Aabølling d. 2. Debr. 1917 Søndag <sup>Ø.</sup> morgen
- Kære lille Peter.
- Jeg kan meddele dig den Glæde, at der er givet os en lille Pige i vor Familie Kreds den 1. Debr. om Aftenen. Alt gik godt, bagefter havde vi Doktoren, men nu er begge to raske efter Forholdene.
- Jeg har lige været der i morgen, og de har sovet lidt begge to. Dorthea kom jo før Tiden, saa nu kan hun jo faa en god pas, det er ogsaa hovedsagen. Jeg var henne at tælle Kreaturer igaar, da blev jeg hentet hjem, da Trine blev syg, og tilfældig kom P. Gad ind til Smeden, saa han blev jo ved os saalænge det var overstaaet, og Signe kom ogsaa om Aftenen.
- **53 – om fremtidsønsker**

# vi håber med Guds hjælp at alt er klaret

■ d 3 Decbr 1917

■ Min kjære Dreng,

■ Endelig kan jeg meddele dig, at din kjære Trine er uden for Fare, i går var det en kritisk dag for os, det var Blodet som ikke vilde standse, vi måtte i dag igjen have Doktoren, men han var helt udmærket tilfreds med hende i dag, så vi håber med Guds hjælp at alt er klaret nu. Ja lille Peter tillykke med din lille Pige og vor lille Trine, at vi fik lov at beholde hende, jeg kunde slet ikke undvære hende, i går aften måtte jeg gå ind i Sovekammeret og rigtig trygle og bede om hendes Liv, da var jeg meget bange for hende, og Gud har nu bønhørt os alle, hvorfor vi siger ham så mange mange Tak  
**54 fra mor til søn**





han har vist også tænkt, nu kan det være nok, og nu er det snart Jul.

- Kære Forældre! Viwiase d. 22. Dec. 1917.
- Tak for Brevet igår, jeg fik ikke tid til at skrive igår aften, da vor Postauto var kørt fast og kom først i nat, og så blev det for sent.
- Ellers er alt ved det gamle her, men nu skal vi snart forlade vor Loft, som vi slet ikke er så ked af. Vi kommer ud af denne stilling omkring ved II Juledag, (ja det er Jul) og så kommer vi en 30. Kilom. tilbage i ro, hvor længe ved vi ikke.
- Idag er der her i byen landet en fransk Flyver en Hauptmand, han blev beskudt fra alle sider; men det var ikke, fordi han var nødt til det, men han har vist også tænkt, nu kan det være nok, og nu er det snart Jul.



**Monktbernut - En by, som jeg hver dag kommer igennem**



**Viviase d. 24 - 12 - 17 Julebordet i Viviase for Staben. + min plads.**



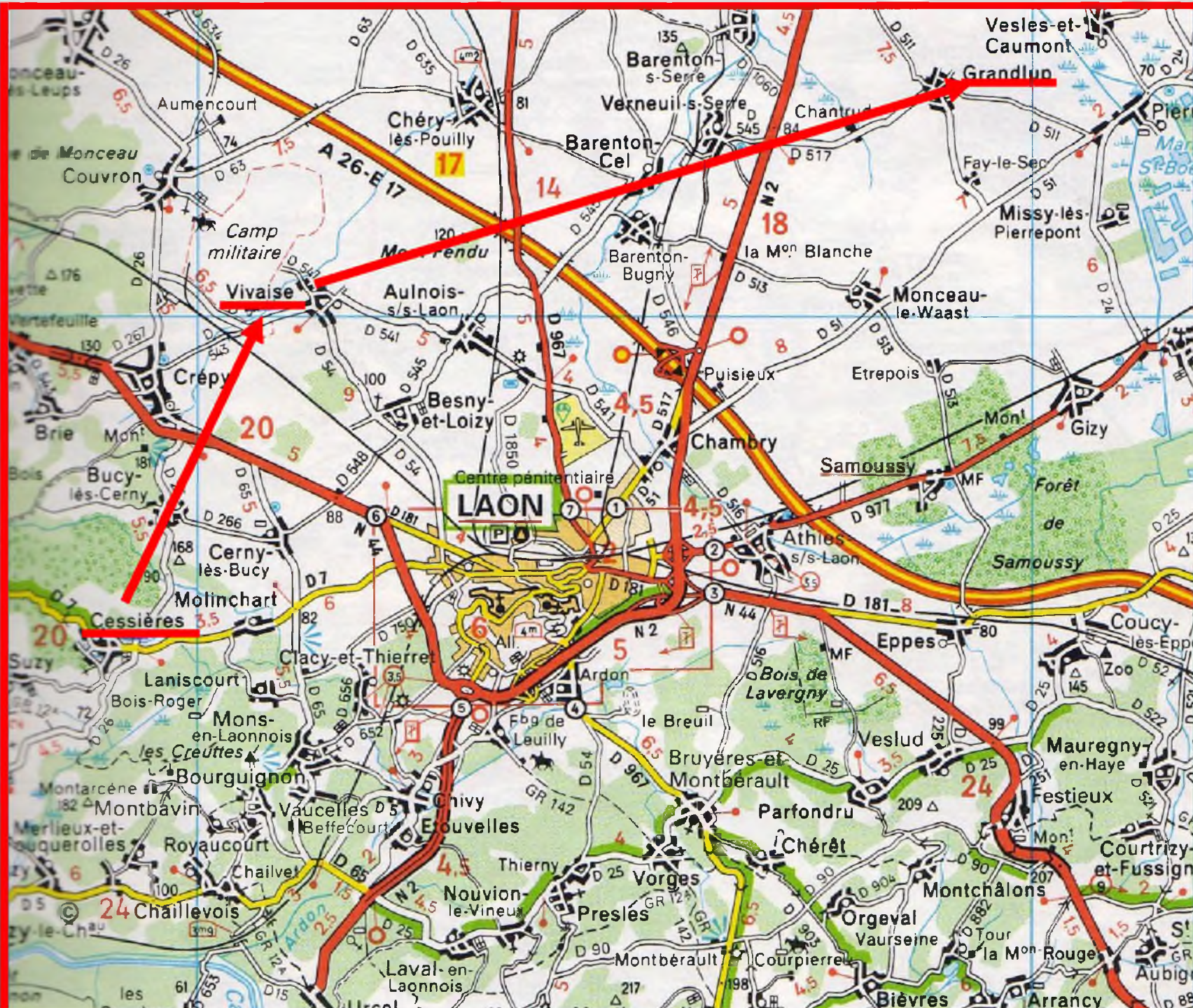
**Konow**

**Walter Henningsen**

**Peter**

**20. dec. 1917. Den første sne**





kanske det er rettere, vi lader hende døbe nu.





- Min Trinellil! Grandlup d. 2. Jan. 1918.
- Mange tak for dit Brev idag.
- Du har nok haft mange fremmede, det var kedelig, at det just kom den dag, hvor du selv skulde i Byen, og så da du stod alene uden Pige. **Om det kan vente så længe til jeg kommer hjem med dåben. Ja Musse, det skal du forstå, jeg vilde jo gærne hjem dertil; men måske det er rettere, vi lader hende døbe nu.** Jeg kan nok forstå, at du har været lidt angst, da lille drille var syg. Så du skal selv vide det.
- Du jeg er så søvnig i Aften, så jeg kan snart ikke se mere. Jeg har været på en lang Cykletur, og så gik min Cykle i stykker, og Peter kunde løbe 13 Kilom. tilfods. Jeg har købt mig et par lange Støvler, til 65 Mark, og nu kunde jeg sælge dem for 100. men det lønner sig nok ikke. Til dig har jeg ingen fået endnu. Alt skal komme ved lejlighed, så træffer man det bedst.
- Nu ikke mere, slutter med mange kærlige Hilsener og tanker til I to kære Eders Peter.



**La Neuville  
Uffe, svoger**

**Grandlup  
Peter**

# WESTFRONTEN

-  Fronten November 1914
-  Fronten Marts 1918
-  Fæstning x Fort
-  Kanal

0 50 100km



**Vilh. J., Emil B. Walter H, Peter**

# Ønsker for Eder at I må have nogle fornøjelige og glade dage sammen

- La Neuville den 31 - 1 - 18.  
Kære Trine og Peter!

- Ønsker for Eder at I må have nogle fornøjelige og glade dage sammen. Du får vel 14 dage til. De sagde jo også, at vi ikke kunde komme længere end til Hamborg, da jeg rejste - Jeg var nær sprungen af toget af glæde - men ak.

- Har du prøvet din sadel ? Kan du også købe en til mig også? Tak for dit brev fra den 16. Trine. - Du tænkte jeg var sneet inde. "Das gibts nicht". Kærlig hilsen fra Eders Uffe.



# Lieb Peterlein!

- Lieb Peterlein!
- Heute will ich dir noch schnell ein paar Zeilen senden. Die Uhr ist gleich 11. Habe bis jetzt in den Feldw. seine Bude gepackt. Der saust morgen ab und hat Urlaub bis zum 24/2.
- Mange kærilige Hilsener
- sender din Willi.

# Lieber Peter!

- Hamburg 7/2 1918.  
Lieber Peter!
- Einen schönen Gruss aus Hamburg.
- Fahre heute um 2 Uhr nach Hause. Schreibe mir van du hier in Hamburg eintrifft, denn bin ich am Bahnhof.
- Gruss an deine Eltern  
Tinne u Dir
- dein Wilhelm

Afg. 12.2.

13.2.

Berlin

Pakke til  
Oberstens ko

23.2

d. 22.2

d. 24.2

Køln 25.2

Ank. Reg. 20.2.

Afg. 21.2

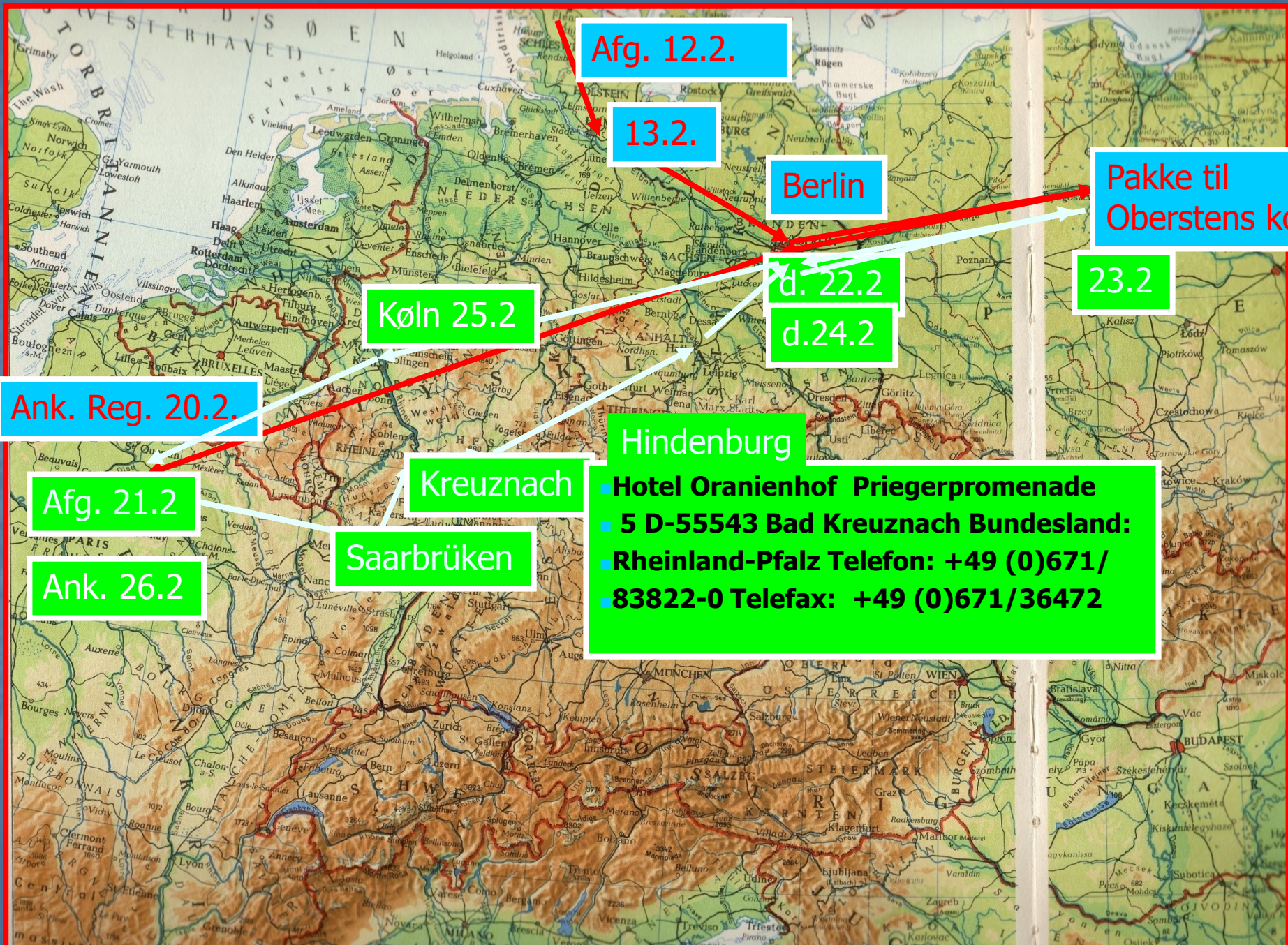
Ank. 26.2

Kreuznach

Saarbrücken

Hindenburg

- Hotel Oranienhof Priegerpromenade
- 5 D-5543 Bad Kreuznach Bundesland:
- Rheinland-Pfalz Telefon: +49 (0)671/83822-0
- Telefax: +49 (0)671/36472





**Paul von Hindenburg og Erich von Ludendorff**



# Jeg har sendt for en 70 M. Skråtbak af til Hökeren

- Kære Forældre! Cherri les Poulli d. 2. Marts 1918
- Hvorlænge vi blir her, ved vi ikke endnu; men det får man jo ikke at vide, før man er halvt borte. I går sendte jeg en Pakke af hjem med alle mine Sager, den er indsyet i en Sæk. I kan åbne den helt forsigtig, da det er en god Kornsæk, som I jo har god brug for derhjemme. Så har jeg sendt for en 70 M. Skråtbak af til Hökeren, nu kan han og de Åblinger skrå igen.
- Aviserne har vi ikke i denne tid, da her er for lille omsætningskreds - det lønner sig ikke. Men det kommer nok igen. Jeg har også haft en lille tab på 32 M. De er gået tabt i en "Wertbrief", jeg kan ikke tænke mig andet, end den er stjålet mig ud af Tasken undervejs. Og så har jeg jo måttet betale vedkommende det, det havde jo nu været værre havde det været 100 M.
- . Nu mange kærlige Hilsner fra Eders taknæmlige Peter.

# Vær kun rolig, alt skal nok blive godt igen

- Kære Forældre! Det nye Kvarter d. 17. Marts Aftenen
- Tak for Eders Pakke idag. Breve kom der ingen af. Ellers alt ved det gamle her; men udrolig - Det er det herligste Forårsvejr, men snart bryder et udvejr løs. Vær kun rolig, alt skal nok blive godt igen.
- Mange kærlige Hilsener
- Eders taknæmlige Peter.



# Den gamle sagde at jeg skulde hilse hans Kone

- Kære Forældre! Fronten d. 28. Marts 1918
- Endelig er jeg nu kommet så vidt at jeg kan skrive Eder. Tak for Eders Brev og Pakke, der er jo ikke kommet meget igennem, men så kommer det jo senere. Ja jeg har meget at fortælle; men jeg kan jo ikke fortælle alt.
- Den 21. Morgen gik den store Offensive løs, og det gik hurtig fremad. Jeg kommer den 23. til Regt.Staben da var det lidt rolig - da havde vi tabt manganen god kammerat og alle 3. Batt.Kom. **Den gamle sagde at jeg skulde hilse hans Kone og skrive at han havde det godt - det var Kl. 5 om Efterm. Og Kl. 7 blev vor Regt. trådt ud for at hvile i 3 dage, og lige som Regt. var samlet og han havde sagt nu ud ad dette her, da faldt han. (60)\* Om slaget og tabet ..**

**Herr**

**Major  
Beerbohm**

**faldt  
23. Marts  
1918.**



# Kanonerne ruller i det fjærne

- Lang-Fredag. d. 29. 3. - 1918]

God Morgen !

- Nu er jeg opstået og har drukken Caffé. Jeg fik besøg i Nat af tre fra Staben. De ved alle, at Peter har det helt godt - de sover alle endnu. Og jeg er også helt glad ved at have dem her. I dag tager de tilbage igen.

Kanonerne ruller i det fjærne, men nu er vi vist afløst.

Ellers alt vel.

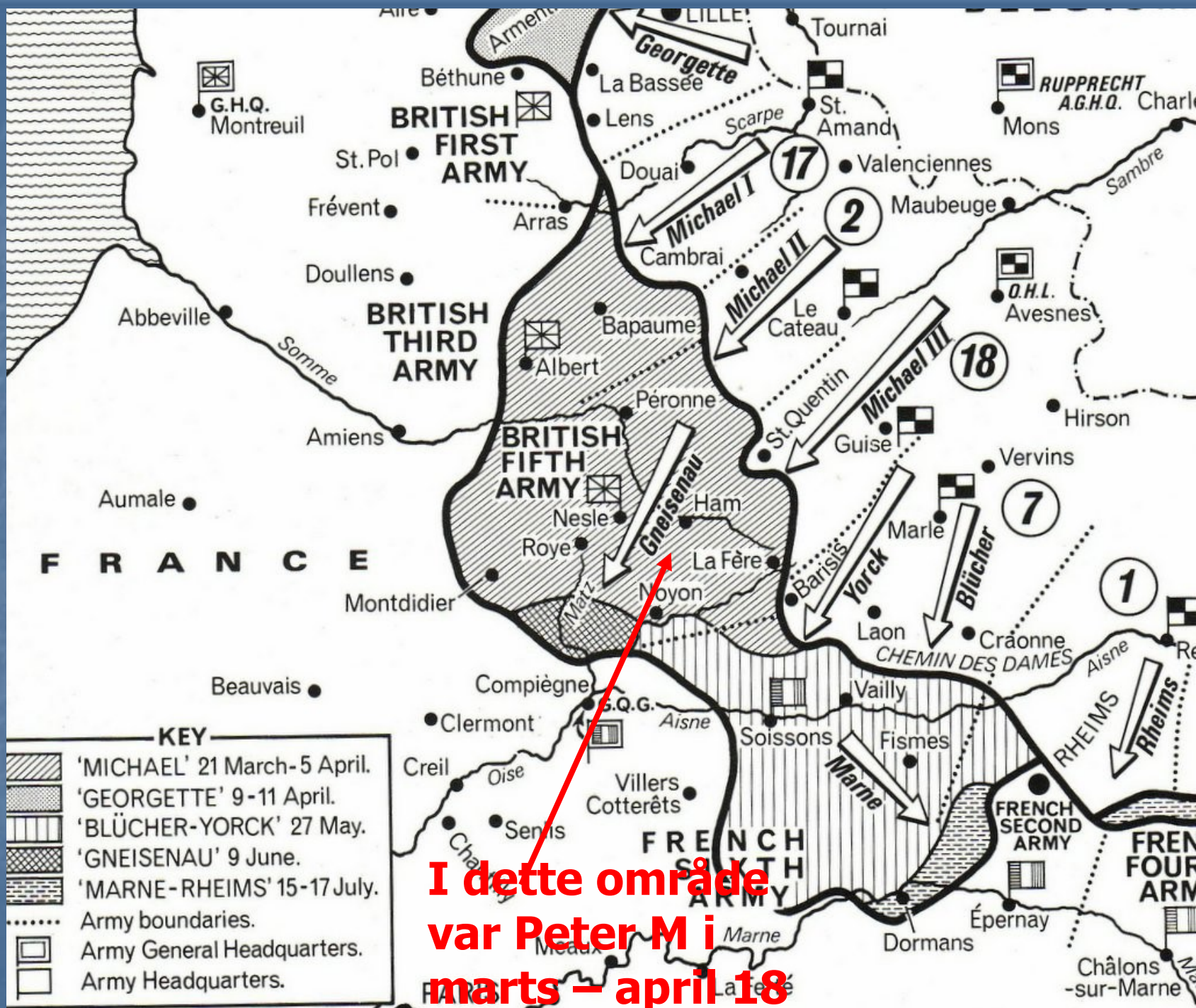
Mange Hilsner Eders Peter



**Kirken i Meiningen ved Beerbohms begravelse**



**Hans Beerbohm bæres af hans 8 Meldere fra Staben. bag Præsten Fyrsten fra S. Meiningen og B. gamle Mor + Ilse Beerbohm (hans Kone) foran hende "den lille Beerbohm", som nu er Cadet i Potsdam**



**I dette område  
var Peter M i  
marts - april 18**

# Dig og Musse står foran mig

Mine to kære! Fronten d. 30. Marts 1918

En lille Hilsen i dag igen. Alt rigtig godt, jeg sidder inde i en lille varm Stue, ude regner det, men Kanonerne tordner uafbrudt. Ja Gud ske lov at man kan sidde her. I går blev Underoffz. Eisner, som står sammen med mig på Billedet i Pelsen temmelig hårdt såret i den ene Arm. Det gør så ondt igen at miste sine gode Kammerater.

Jeg er endnu i samme By som i går.

Ja, så mange Hilsener til dig og lille Musse fra din Peter.

Dig og Musse står foran mig. Det er så morsomt at se lille Musse, jeg synes, jeg er hjemme, nu hvor jeg er alene. Lev vel





De sårede ser så glade ud, nu er de ude af dette her.

Kære Forældre! Fronten Påskelørdag d. 30. Marts

Igen en lille Hilsen fra det udhyggelige herude. Jeg har det rigtig godt. Jeg sidder ene i en lille varm Stue og snart kommer de fra Staben, de henter Posten til dem og blir her hos mig om Natten. Og så har jeg altid Stuen godt varm, og de bringer mig altid lidt godt med. Ja det er godt at have gode venner;

... I dag er det Regnvejr, men det kan ikke døve Kanoners torden og tromlen. **En flok efter den**

**anden af sårede (ledt) til afveksling 200-300 Englændere, Franskmænd og Amerikanere, ja og en hel del af de sorte drager i hver Time forbi mit Vindue. De sårede ser så glade ud, nu er de ude af dette her.**



**Peter M. bemærkninger til fotografiet:  
Hovedkvarteret i "Spa" Der var jeg to timer med en Rapport  
fra Reg. Hindenburg omkring 1. apr. 1918 – efter at  
Beerbohm var falden.  
Kørte der igennem på tur med Maren (datter) og Ebbe.**

# Nu har jeg spekuleret på at bestille en 2 - 3000 Aviser

Noyon - Ham d. 5. April 1918  
Mine kære to!

Tak for dit Brev i går Musse,  
jeg har blot været bange for,  
at I havde haft en længere  
Poststandsning fra mig; men  
det lader jo ikke til, da du dog  
har fået de Breve fra Poulli.  
Det er da godt, at de to store  
Pakker er kommen, er mine  
Cigarer også ? - Bare nu den  
20 Pakke er kommen til Signe,  
ellers skulde da Pokker have  
det. (61)Om livet i almindelighed





**Krigen, som man gerne ville se den.**

# Ja vore Köer er også kommen nu

Kære Forældre!

d. 15.4-18

Alt ved det gamle - Tak for Eders Brev igår. Det er da godt, at I har hørt fra mig igen. Ja det er kedelig med Fru Oberstl. nej jeg har ikke skrevet, da de jo alle herfra har skreven, så jeg kan jo skrive en anden gang. **Nej det har ingen indflydelse for mig hvad min plads angår.**

...Der blir sagt, at i Mai eller 1. i Juni skal alt være sket, enten det så går sådan eller sådan. Ja vi vil håbe det bedste.

...Vore Påskepakker står i Cöln. 150 Vognladninger for Vestfronten **Ja vore Köer er også kommen nu, og Konow sender hveranden dag en lille Flaske Mælk, så I kan nok se, de sørger alle for mig.**

.. kommer tilbage igen som er sårede og døde.

Kære Forældre! d. 18. 4. 18  
Mange Tak for alle de kære  
Pakker der kom idag, alle på  
engang, **Kun en var ikke  
god, en med Frekadeller,  
den måtte jeg smide bort.**

...Ja idag har jeg haft 9  
**Vogne med Post**, og alle er  
nu undervejs til Batl. og  
Komp, men nu kommer jo  
arbejdet jo - alle dem der nu  
kommer tilbage igen som er  
sårede og døde.

Så har jeg en afgang af små  
Pakker, som jeg sender hjem  
for en 150-200 Mark hver  
dag; men nu.



Ja igår besøgte jeg Uffe, han havde  
lige talt om mig, og med et stod jeg i  
Gården. Jeg tænkte han havde  
kommen herhen idag, men så kommer  
han nok imorgen. Han ligger ved  
Hesten

# Måtte den tid snart komme

Felten Den 19/4 18.

Kære Venner!

I dag er jeg så i besøg hos Peter og han har beværtet mig udmærket med morgenkaffe og middagsmad.

Måtte den tid snart komme da vi kunde samles med Eder alle der hjemme.

Kærlig hilsen fra Eders Uffe.

Vi har også fejret min og Trines fødselsdag,

Mange Hilsner Eders

Peter



**Peter Mærsk og Uffe Gad  
"Villeselve" ved Noyon**





# og så dansede vi helt til kl. 3

Kære Forældre !

Samme sted d. 14. Mai 1918

Tak for Eders Brev og Pakke i dag.

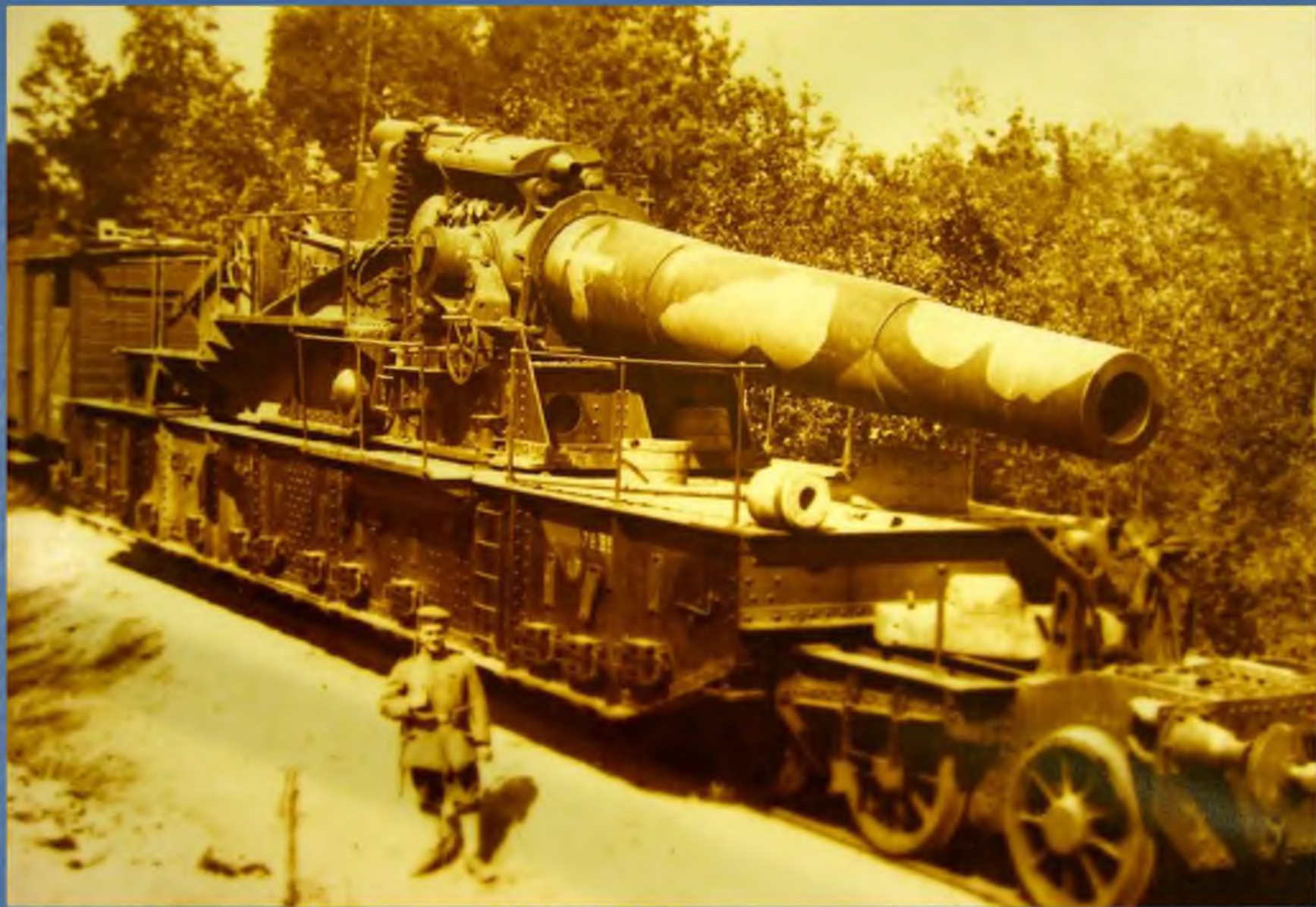
Alt er ved det gamle her. Herlig vejr har vi haft her. Og rigtig grødevejr, om Natten har vi lidt Regn, og om dagen brænder Solen. Det er helt gruligt, hvad de her har for en mængde Græs. Om morgenen, når jeg tager til Post - er det som hjemme - Mælkevognen kommer en i møde, og ikke en Soldat ser man.

**I går Aften har vi fejret Fødselsdag med Musik og lidt Øl i en gammel Restaurant, men Øllet slap for tidlig op. Så blev Bordene sat til side, og så dansede vi helt til kl. 3. Og kl. 6 tog jeg afsted til Post. Ja, i Fredstid kunde man ikke godt undvære en Nattesøvn - nu tror jeg kunde man gå i 4 - 5 dage. Ja ellers er alt ved det gamle.**

I dag har jeg fået et Brev fra en Leutn. Prah, som har været her hos os en tid lang, og som nu er såret. Hans Far er Præst i Haderslev, kender I ham? Nu mange kærlige Hilsner sender Eders taknæmlige Peter

# Jeg har i dag befordret 7000 Breve og 1900 Pakker. Og afsendt over 17000 Mark

- Ved Laon d. 26. Mai 1918 "Aftenen før Slaget"
- Kære Forældre!
- Tak for Eders Breve idag, og for Billederne af Eder og lille Anna, det er jo udmærket - det er grulig så stor en Pige hun blir, ja hun blir jo også plejet godt - - -
- Ja nu står vi omtrent som den 21. Marts. I nat kl. 2 bryder igen det store udvejr løs. Vi har lige taget afsked med vore Kammerater, som nu er for anden gang gået ind i det udvise.
- **(65)\* om forberedelse før slag**



# Franskmanden har ingen lyst mere, han løber overalt ...

- Kære Forældre ! Braisne d. 30. Mai 1918
- Er nu kommen et ordentlig stykke frem (55 Kilom.) og har været ved Regt. Er nu tilbage igen og har funden Konow og Feldw. i en Skov ved ovennævnte.
- I morgen går jeg videre frem, da Regt. er i stadig fremrykning. Franskmanden har ingen lyst mere, han løber overalt, hvor vi kommer hen. Ja, man kan snart ikke komme efter, men vi lever udmærket. Mere siden Mange kærlige Hilsner Eders Peter.

# Alle Fanger (Franskmænd) siger, de er lige så kede af Krigen,

"Namptheul" ved Chacriese d. 4. Juni 1918

Min egen Trinelil !

Endelig er jeg kommen så vidt, at jeg kan skrive dig et rigtig Brev, det vil sige, når jeg ikke falder i Søvn, da jeg er meget træt, og lidt lokkende er det, da jeg har en rigtig gående Seng i Aften.

Altså for at få en begyndelse vil jeg begynde forfra. Vi rykkede ud fra Bryuer og over Chemin des Dames, og kom ved efter Byuin hvorfra jeg skrev et Brev

**, nu står vi tæt for Floden Marne, hvor de svære Kampe var 1914. Vi er nu kommen lidt i ro og har nu det samme forhold som i** Villeselve hvor jeg havde min lille Stue. Jeg har i de sidste dage gjort en 50-60 Kilom. Nu er de rykket længre frem, og nu er jeg ked af det, nu er jeg taget tilbage til Levneds. ■ Lergagen, hvor jeg var sidst,

**(66)\* om, hvad der er på vej hjem og om faldne**



**Hartennes juni 1918**

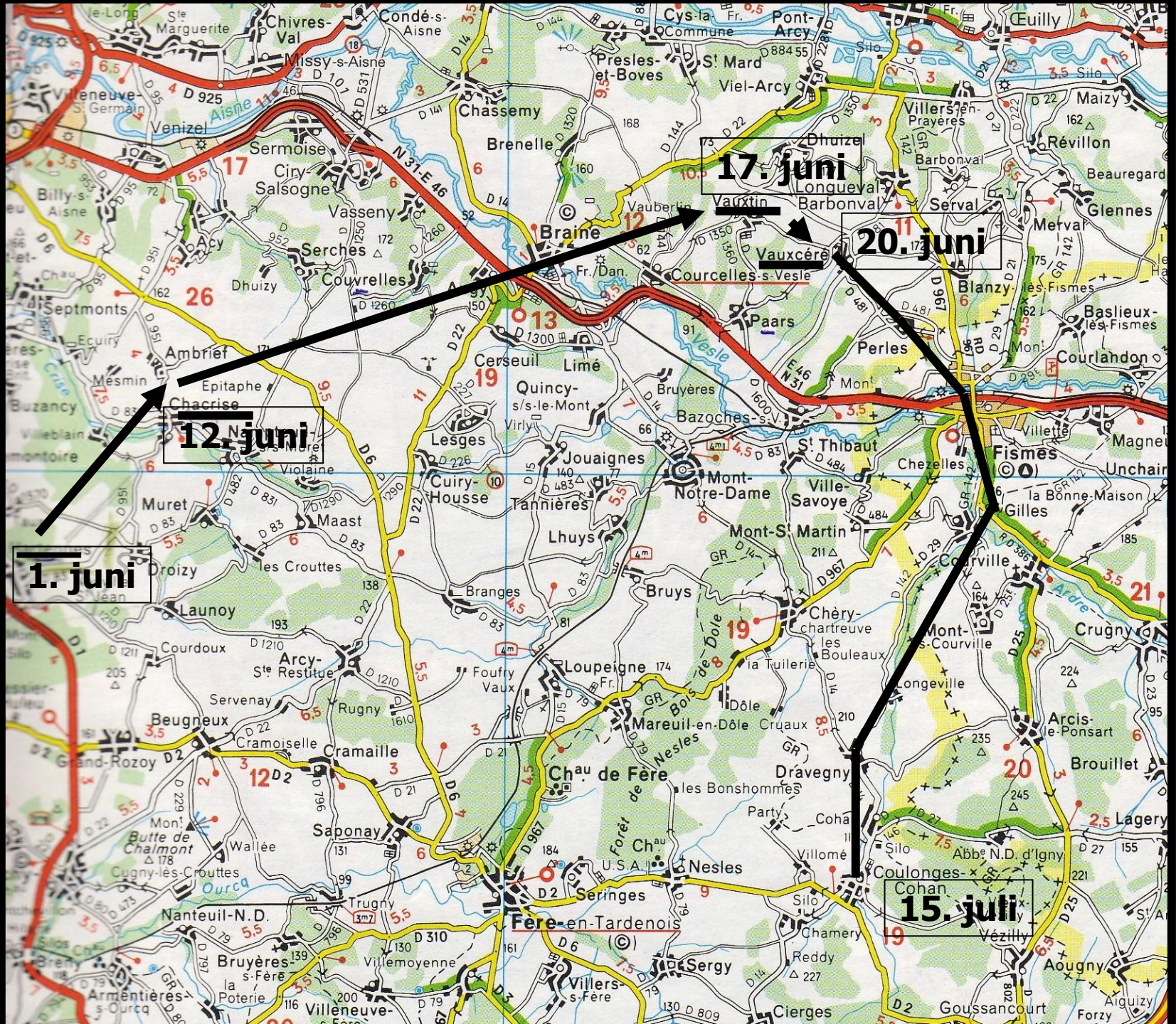
**1. juni**

**12. juni**

**17. juni**

**20. juni**

**15. juli**



# det blir det andet Jødeland efter Krigen

■ Kære Forældre ! Namptheut ved Chacriese den 4. Juni 1918

....

Vi har haft strenge dage med march, det vil sige jeg kom altid en dag eller to bagefter på Cykle - og vi har levet godt. Kreaturer har vi haft mere end nok, ja vi har haft Svin i Feldkøkkenet, men her lever man bedre endda.

**Men det er ikke alt godt, igår faldt vor kære Leutn. Heinrich fra Stendal - Det var en stor sorg for os, vi har begravet ham på en kirkegård tæt herved. Ja hvad vil hans kære Mor sige. Jeg har alle hans Breve liggende her foran mig, de nåede ikke til ham, før han faldt, men Guds Veje kender vi ikke.**

Han var så afholdt i hele Regt. Ja det arme Frankrig, det blir det andet Jødeland efter Krigen, hvor mange vil ikke rejse herved og se, hvor deres kære hviler, og hvor de svære kampe har stået. Og det arme Folk, som er løbet fra alt, ja man kunde samle en hel Formue sammen, man kan finde Guld og Edelstene på Marken. Og alt muligt - nu kan I jo selv se og dømme efter hvad jeg har sendt af. -





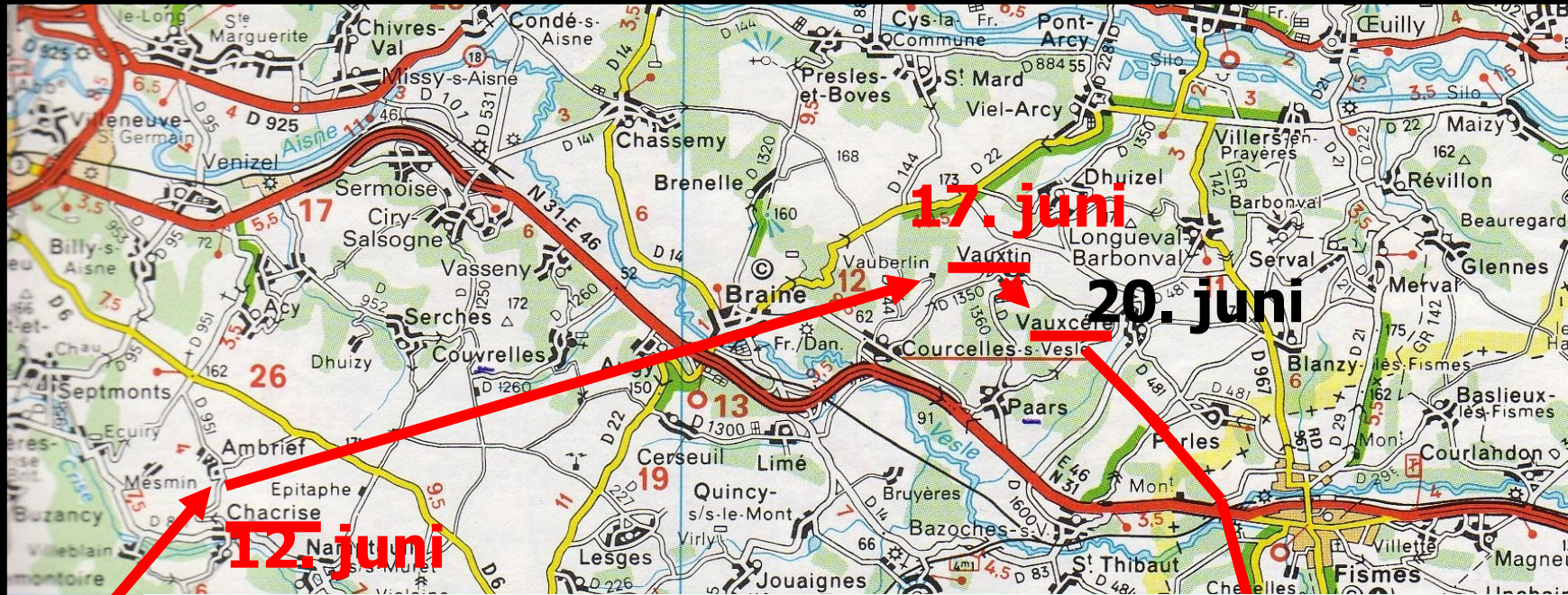
**Slottet "Chatillion" Hvorfra alle Guldsagerne stammer,  
og de gamle Penge, som jeg har sendt dig. Juni 1918**

# i dag har jeg fået et 1/2 kiste Cigarer fra en Kone i Königsberg

Vauxtin d. 17. Juni 1918. Min egen Musse !

Er nu kommen i Kvarter og blir her til i overmorgen. Det er helt net rolig her, men et dårlig Kvarter. Du jeg har sendt Eder et Kort - nu kan I se, hvor jeg mig befinder. Du jeg har lavet en blå streg helt fra Pouilly af og med en streg fremad, så I kan se de forskellige 100 Kilom. vi har lagt tilbage. Nu kan du understrege de navne, som jeg sender dig for at føre det videre.

Altså i dag fra Chacrise - Couvellos - Braisne - Paars - Vauxcere - Vauxtin. I morgen tager jeg efter Post, håber at der er et Brev fra dig fra Hejsel. Det er så godt at komme ud af denne rummel og ind i en By, hvor vi kun er alene. (Regt.) i dag har jeg fået 1/2 kiste Cigarer fra en Kone i Königsberg (vor Regt.Adjudant hans Kone) for at jeg altid har skrevet hans befindende i i Offensiven. Mange kærlige Hilsner til Eder bægge I to kære  
din Peter.



## Vauxere d. 20. Juni 1918.

Konow og jeg har lavet os en hel nett Kvarter. Der har ellers været Kaniner herinde, så det er ikke videre vellugtende, men vi er udmærket tilfreds. Vi har gjort alt rent og lod hele Natten Vinduet åben, så nu er det Salonmäsigg - Ja Kl. er bleven mange, jeg må hellere gå til ro - Konow sover allerede. Vi blir her en 3 - 4 Uger. Nu mange kærlige Hilsener fra Eders taknæmlige Peter

1. juni

# Som et Kreatur, der en lang tid ikke kommer ud af en Fenne ligger vi her .

Vauzeere d. 24. Juni 1918.

Kære Forældre!

Blot en lille Hilsen idag, da der kun er lidt at skrive om idag. Ja lille Mor, 1 P. Kaffe er undervejs til dig, som jeg skrev igår.

Vi har endnu Regnvejr her, og det er slet ikke varmt. Men vi har det ellers godt, så vi må ikke klage.

Men **vi ligger helt afskåren fra den øvrige Verden. Ja, at et Menneske kan vænne sig ind under de forhold. Som et Kreatur, der en lang tid ikke kommer ud af en Fenne ligger vi her .**

Mange kærlige Hilsener sender Eders taknæmlige Peter.



# Amerikanerne er jo alle frivillige, dem kan man ikke ynke sådan som os og de andre stakler

- Bazorges d. 14 . Juli 1918. (Aftenen før Slaget.)
- Min egen kære Trinellil!
- Ja, jeg er her igen - men nu er det sidste Nat - nu blir turen dog forbi her til. Jeg har gjort over 70 Kilom. i dag. Regt. ligger i "Romferes", hvor jeg var i dag, og nu tilbage ved Posten igen for at sove lidt bedre end ude.
- I nat kl. 1 går det store Slag løs. De arme Mennesker hvor mange får ikke sovet i denne Nat hos os og hos Modstanden. Over for os ligger der Amerikaner og Englænder. Amerikanerne er jo alle frivillige, dem kan man ikke ynke sådan som os og de andre stakler.  
(68)\* lidt løst og fast om emner fra DK



De "Flyvende Hollændere" ved Staben. Chacrise 13. juni 1918

**1. juni**

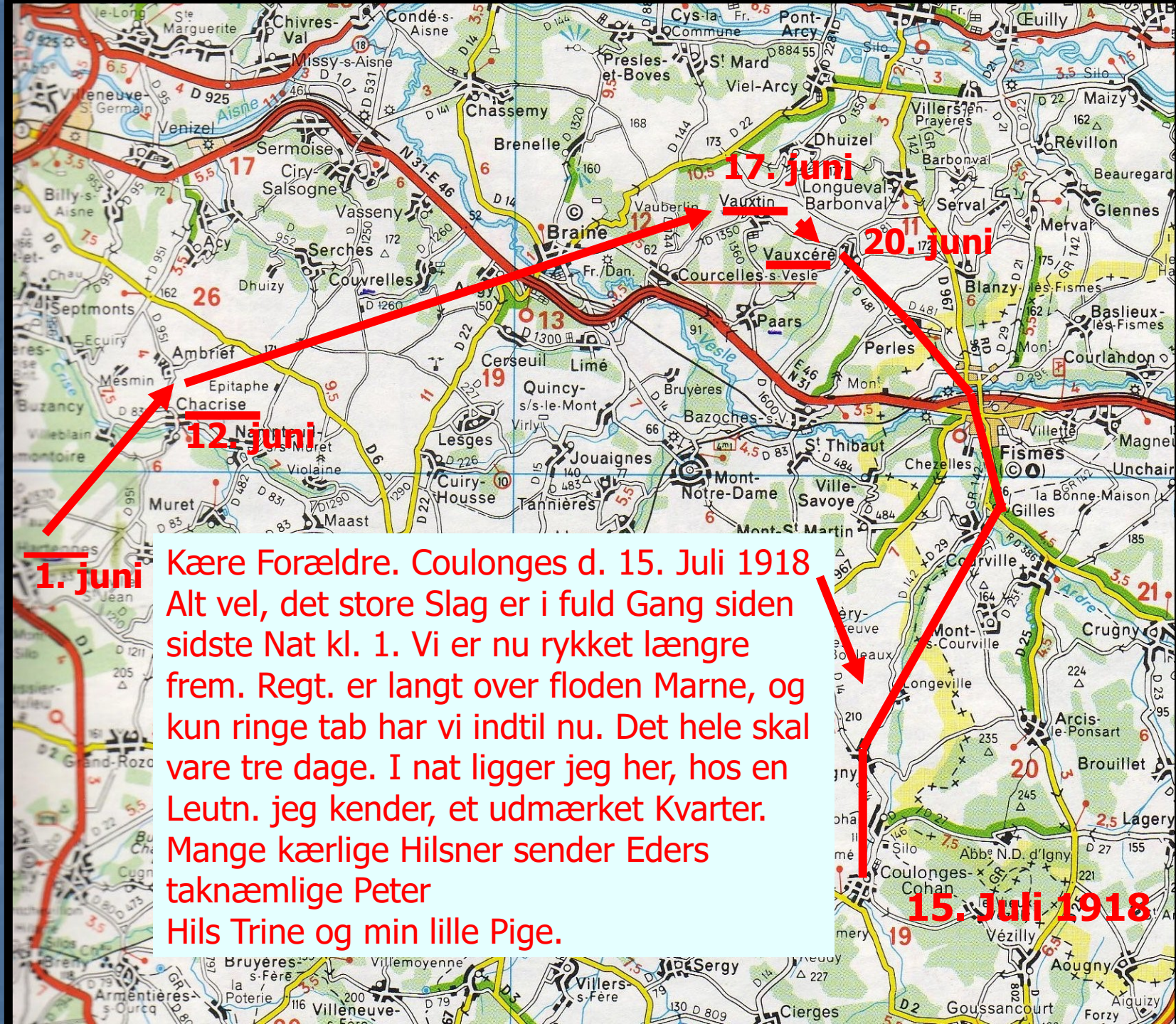
Kære Forældre. Coulonges d. 15. Juli 1918  
Alt vel, det store Slag er i fuld Gang siden  
sidste Nat kl. 1. Vi er nu rykket længre  
frem. Regt. er langt over floden Marne, og  
kun ringe tab har vi indtil nu. Det hele skal  
vare tre dage. I nat ligger jeg her, hos en  
Leutn. jeg kender, et udmærket Kvarter.  
Mange kærlige Hilsner sender Eders  
taknæmlige Peter  
Hils Trine og min lille Pige.

**12. juni**

**17. juni**

**20. juni**

**15. Juli 1918**



# Jeg er helt sikker på, at denne er den sidste Sommer, der kæmpes i

- Kære Forældre ! Coulonge d. 22. Juli 1918
- Nu er alt bleven lidt mere normal igen, og man har lidt ro til at skrive. Alt er vel, jeg blev i min lille Stue her. Feldv. vilde, at jeg skulde komme til ham i Skoven, men jeg tilbød ham et bedre Kvarter, et Hus med 12 Værelser, som jeg fik af en Ortskommandant - en Leutn. jeg kender.
- Og enden blev hele Regt.Staben har rettet sig igen efter Mærskes Hoved og kom til mig. Det er helt rolig her nu, den store Offensive er forbi, som jo gik hurtig denne gang - grunden - ja jeg må ikke sige mere. Og nu - ja om et par dage vil jeg skrive mere.
- **(69)\* - om urværk, vaskesæbe og orlov**





**Mishandlede Grave af Engelskmanden  
i Nehls (Nesle) fra 1914**

# Alt vel, kommer i morgen tilbage i Ro

d. 28. Juli 1918

Kære Forældre!

Alt vel, kommer i morgen tilbage i Ro – det er også nødvendig.

Hils alle Trine og min lille Pige  
Eders Peter.

Geschrieben den 31. Juli 1918

Kære Allesammen!

Alt vel - sund og rask -  
Er på marscher til vor Ro Kvarter.

Siden mere -  
Hilsen Eders Peter

# I dag for 4 År siden kom vi tilbage fra Kullabrük ved Lötzen - hvor er de Aar bleven ?

- St. Lomp.-Ferien d. 5. August 1918.
- Kære Forældre!
- Endelig er vi kommen ud af klemmen, vi sad ordentlig fast og troede at vi skulde feje Gader i Paris - Det var grunden til min lange tavshed. Jeg har i 8 dage ingen forbindelse haft med Posten, og vi fik heller ingen, men nu ligger vi langt bag fronten i ro - Trine kan vise Eder, hvor det er på mine Kort. Vi kom hertil i går Aften, og bliver her 3-4 Uger. Det er et Kvarter som i Saint du Nord. Konow og jeg har selv en Stue, der er helt nett. Vi har i de sidste 5 dage hver dag gjort en 18 - 20 Kilom.
- **(70)\* - tilbageblik på fire år**



# en herlig køretur, så kønt der er. Fuglene synger, og Duggen hænger i Græsset

Kære Forældre! St. Lomp. Ferier d. 9. August 1918.

Tak for to Breve og 4 Pakker i dag. Der kom i tre dage ingen Post, men nu har vi jo fået alt på en gang.

Ellers er alt rigtig vel her. Hvad mig angår, har jeg ikke meget ro, men jeg har jo heller ikke stået det ud, som Komp. har gjort i Offensiven. Jeg tager herfra om Morgenens Kl. 7 - en herlig køretur, så kønt der er. Fuglene synger, og Duggen hænger i Græsset.

Jeg har en temmelig lang køretur, omtrent 20 Kilom. Er tilbage igen ved Middagstid, så har jeg at bestille til Kl. 3 med Posten, jeg har bragt, og så begynder det at komme med afgang igen til næste dag, og det går helt til Kl. 11 om aftenen (når de ellers ikke bliver hældt ud) -

I morgen tager Konow og Feldw. på orlov. Feldw. vil holde Krigsbryllup, og så tager han Konow med, som jo også tilhører ham. Og når han kommer igen, kommer jeg.

# Nu er vi landet ned ved Argonneskoven

Noddertra Fermen Kære  
Forældre! d. 16. August 1918

I må undskylde, at jeg ikke har skrevet, det var mig udmulig i de sidste dage. Nu er vi landet ned ved Argonneskoven og ligger helt tæt ved Maasfloden. En herlig Egn.

Jeg har skrevet mere udførlig til min Trine, men det bliver for sent i Aften. Jeg har et meget godt Kvarter, ligger helt alene, så længe Konow kommer. Mere får I i morgen Aften. Mange kærlige Hilsner og Tanker sender Eders taknæmlige  
Peter



**Noddertra Fermen aug. 1918**

# de kan ikke tåle det d— Blod

Min Trinellil! Noddertra Fermen d. 18. Aug. 1918.

I Aften skal du have et lille Brev igen. Jeg har ellers ikke megen lyst til at skrive nu, da det lider mod orloven. I næste Måned om denne tid håber jeg at være hjemme hos Eder.-

Ellers er alt ved det gamle her, jeg sidder helt ene i Aften, men det er jeg nu ikke ked af - der er ellers nok der vil besøge mig. Men et har vi opdaget her, og for mange en megen slem opdagelse -at her er mange Lopper.

Ja en 10 - 12 Mand lå ude i Nat, de kunde ikke holde det ud længere - så du kan vel få et lille begreb om, hvor slem det er. Og inde i en Stue sprang to op på Kogepotten i Middag, så det var da ikke helt kødløs. Jeg har det nu godt, de bider mig ikke.- de kan ikke tåle det d— Blod. Jeg kan sove for dem uden at vågne.

# Jeg længes sådan efter at komme hjem til Jer kære igen.

Noddertra-Fermen d. 22. Aug. 1918

Min allerkæreste Trinell!

Ingen Breve i dag, men en lille Hilsen skal du dog have. Du har det sagtens som jeg, jeg har ingen lyst i denne tid, hvor man håber på at komme hjem. Alt går nu på en slags Pladskort, som er så vanskelige at få, men jeg har mig en reserveret til mellem 5. - 10. Sept.

Så snart Feldw. kommer, rejser jeg herfra eller ihvertfald første eller anden dag derefter. Og det er en temmelig besværlig fart, siges der, man skal være 4 dage undervejs til Hamburg, nu skal vi se, det er jo også det samme, det regner jo ikke med til orloven - kun to dage.

**(71)\* en vis pessimisme spores**



# Cyklen gled af alene ned i Maastalen gennem den kønne Noddertraskov ..

Noddertra-Fermen d. 26-8-18

Min kære Musse!

Du må undskylde, at jeg ikke skrev i går. Jeg vil straks sige dig grunden. I går formiddag, da jeg var efter Post, traf jeg Cedde Madsen, og han bød mig komme med i Theatret om Aftenen. Jeg tog så herfra på Cykle i går Aften Kl. 7, og da jeg kom til ham, havde han lavet Kartoffler med Æg, som smagte udmærket. Så gik vi i Theatret. Det var helt storartet, det var naturlig blot af vore Soldater, men bedre Kræfter.

**(72) Om teatertur og loppeangreb**

# Sidste brev fra Vestfronten

Nödderö - Femmen

d. 30. August 1918

Min egen kære Mor: <sup>dit.</sup>

Kjærtelig tillykke på din  
Fødselsdag. De allerbeste Tanker og  
Ønsker sender jeg dig, min kære  
Mor. Havde håbet at jeg med min  
egen Persen; havde skindt ønske  
dig tillykke; men om 10. dage håber  
jeg at være hos- Eder.

Din søde Dreng-

# Peter Mærskes sidste orlov

## Bemærkninger fra Jørgen Schreiber (PMs svigersøn)

Det er her nødvendigt at betragte den militære situation på veststfronten i de dage.

Allerede i juni var den tyske regering klar over, at den store Kejseroffensiv var kørt fast, men hærledelsen ville forsøge at fortsætte. Med forstærkninger fra Amerika satte de allierede en modoffensiv ind, der den 8. august bragte gennembruddet, og i september var den tyske hærledelse parat til at give op.

**(73) om oplevelser på hjemrejsen**

# Trine Gad fortæller Anna i 1983

- Far gik over grænsen, da han var hjemme på orlov sidste gang. Han tog ophold hos en af sine forældres tidligere piger lige nord for grænsen i nogle dage og fortsatte til "Bakkely" på Fyn. Gårdejer Andersen, "Bakkely", hjalp - så vidt mor husker - med at finde "Bækgården".
- Eventuelt køb heraf faldt ikke i første omgang i god jord hos bedstefar, så mor blev sendt til Fyn for at snakke far fra købet. Senere tog bedstefar og Peter Barsballe (Maren Mærskes bror) derover i samme anledning, men de må jo have forandret mening, da de så gården. I hvert fald blev den købt. Nøjagtig dato har mor ikke.



**"Bækgaarden" Fyn**

# Men hele Bækgården ligger ad den spanske

Bækgården d. 16. Dec. 1918

Mine kære!

Ja du må undskylde, at jeg ikke har svaret dig på dit sidste Brev ej heller det fra Ribe. Men hele Bækgården ligger ad den spanske men i formilderet grad. Jeg har ligget i 3 dage nu er jeg da kommen op idag; men jeg er så slap at jeg næsten ikke kan skrive.

Alle 3. Karle ligger over 8 dage; men de er da også ved at komme dem nu. Blot Pigen er det dårlig med, og Fru Petersen har fået den idag. Nu er kun Petersen tilbage og han har også begyndt at klage sig. Ja det er ikke helt ledt, jeg har en Kone og en lille Dreng som gør det hele; men nu vi kommer nok over det til Jul. Hvis ellers vi blir raske kommer jeg Juleaften og blir til I. eller II. Juledag. Men jeg skal nok skrive nærm. Jeg kan ikke mere idag.

Mange kærlige Hilsener og på godt

gensyn i Julen

din Peter



**"Bækgaarden" Fyn - i jumben Trine, Anna og Peter Mærsk**

# Mel.: Vort Fødeland var altid rigt.

Nu fløjet er den tyske Ørn  
fra Slesvigs nordre Vange,  
og frigjort lytter Landets Børn  
mod Lærkens Morgensange.  
Nu kimer Klokker højt mod Sky,  
og Folkeskarer flokkes  
og danser ind i Dagen ny,  
mens Grænsepælen rokkes.

Nu veget er den lede Troid  
til Jætters skumle Rige,  
og Folket løfter højt paa Skjold  
Kongsemner uden Lige;  
thi synger Havets Bølger smaa  
om Danmarks fagre Strande,  
og snart vor Dag vil smykket staa  
med Bøgeløv om Pande.

Der fødes dog ej Fryd saa stor,  
jo Sorgen kan den gæste;  
thi aldrig spurgtes før i Nord  
at Dansken sveg sin Næste.  
Der toner, som et Mindebrus  
fra Ansgars gamle Kirke,  
og Ledet ved vort danske Hus  
er Thyras Dannevirke.

Men trøst dig kun, du danske Mand  
i Landet længst mod Sønder,  
snart kører frem det jydsk Spand  
og Nordens gæve Bønder,  
og Volden vil vi bygge op  
om Danmarks gamle Have,  
og ej vi spare Sjæl og Krop,  
før ledet er i Lave.

Sven Tange, Nordslsviger













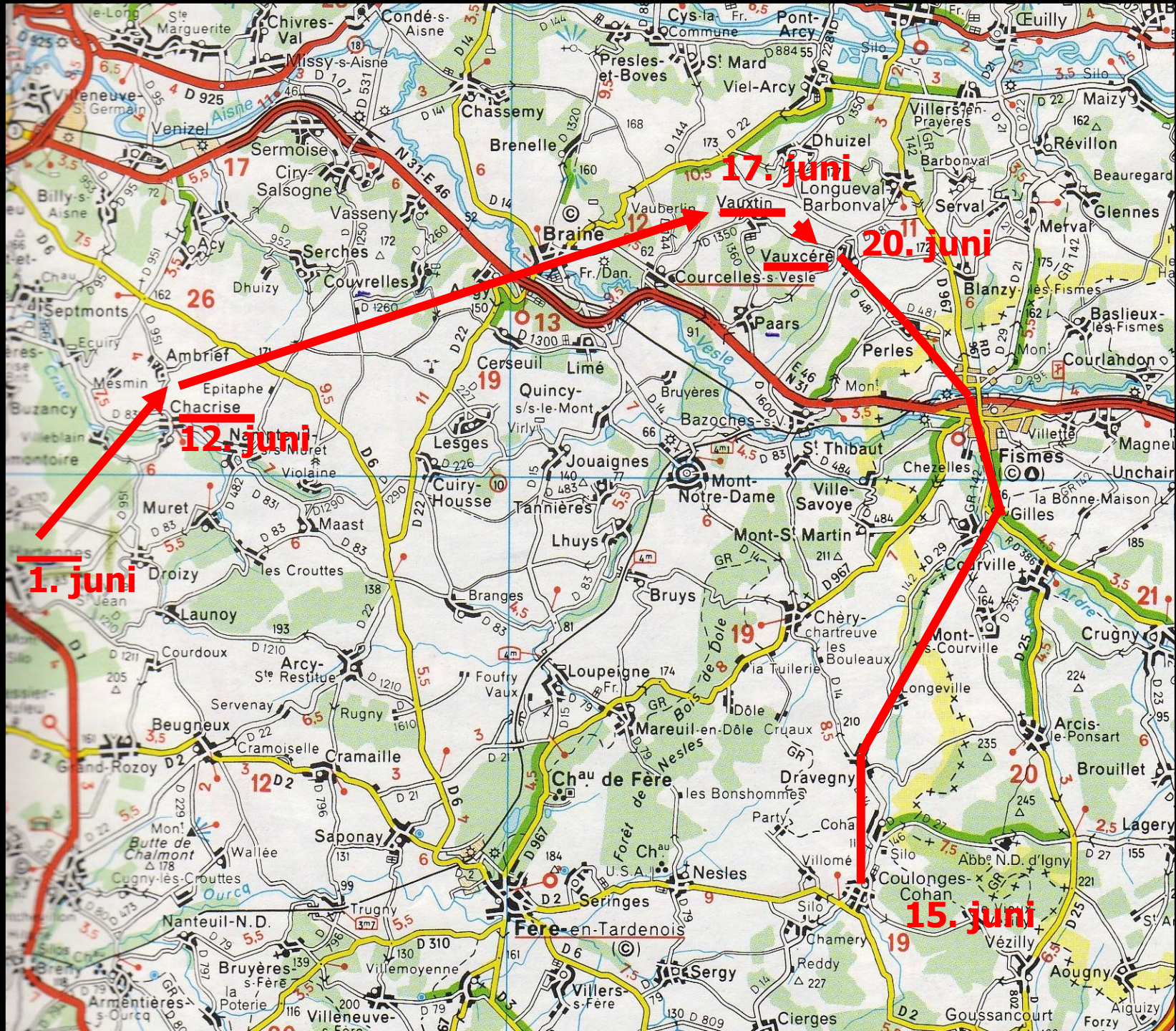
*Wache am Haupttor*











**1. juni**

**12. juni**

**17. juni**

**20. juni**

**15. juni**

**12. juni**

**Fère-en-Tardenois**

**Chau de Fère**

**Dravegny**

**Brouillet**

**Arcis-le-Ponsart**

**Crugny**

**Unchair**

**Magnet**

**Courlandon**

**Baslieux-les-Fismes**

**Glennes**

**Beauregard**

**Euilly**

**Villers-en-Prayeres**

**Serval**

**Perles**

**Mont-S-Martin**

**Ville-Savoie**

**Mont-S-Courville**

**Longeville**

**Coulonges-Cohan**

**Vézilly**

**Aougny**

**Goussancourt**

**Viel-Arcy**

**Vauxcère**

**Paars**

**Mont-Notre-Dame**

**Jouaignes**

**Bruys**

**Loupeigne**

**Mareuil-en-Dôle**

**Nesles**

**Chamery**

**Cierges**

**Brenelle**

**Brairie**

**Cerseuil**

**Quincy-s/s-le-Mont**

**Lesges**

**Branges**

**Fourfry Vaux**

**Chau de Fère**

**Seringes**

**Villers-s-Fère**

**Villeneuve-Fère**

**Sermoise**

**Ciry-Salsogne**

**Couvrelles**

**Epitaphe**

**Maast**

**les Crouttes**

**Servenay**

**Cramoiselle**

**Saponay**

**Trugny**

**Villeneuve-Fère**

**Villeneuve-s-Germain**

**Billy-s-Aisne**

**Septmonts**

**Mésmin**

**Buzancy**

**Droizy**

**Courdoux**

**Beugneux**

**Grand-Rozoy**

**Nanteuil-N.D.**

**Armentières-s-Ourcq**

**Chassemy**

**Vasseny**

**Dhuizy**

**Limé**

**Virly**

**Virly**

**Branges**

**Chau de Fère**

**Seringes**

**Villers-s-Fère**

**Villeneuve-Fère**

**Presles-et-Boves**

**Vaubertin**

**Courcelles-s-Vesle**

**Bazoches-s-V.**

**Tannières**

**Lhuys**

**Bois de Dôle**

**Mareuil-en-Dôle**

**Nesles**

**Chamery**

**Cierges**

**Viel-Arcy**

**Vauxcère**

**Paars**

**Mont-Notre-Dame**

**Jouaignes**

**Bruys**

**Loupeigne**

**Mareuil-en-Dôle**

**Nesles**

**Chamery**

**Cierges**

**Villers-en-Prayeres**

**Serval**

**Perles**

**Mont-S-Martin**

**Ville-Savoie**

**Mont-S-Courville**

**Longeville**

**Coulonges-Cohan**

**Vézilly**

**Aougny**

**Goussancourt**

**Euilly**

**Maizy**

**Blanzay-les-Fismes**

**Mont-S-Courville**

**la Bonne-Maison**

**Gilles**

**Crugny**

**Brouillet**

**Lagery**

**Vézilly**

**Goussancourt**



# Europa anno 1913 – krigen lurder

- I slutningen af det 19. århundrede befandt Europa sig i en af de mest fredelige perioder i sin historie. Efter at Preussen havde slået Frankrig i 1871, var der ingen krige mellem de europæiske stormagter før krigsudbruddet i august 1914. Men det betød ikke, at der ikke fandt rivalisering sted mellem dem. Det var der mange grunde til, både psykologiske og økonomiske, men de kan summeres i **stormagternes ønske om at sikre deres position** og frygten for de andre stormagter. Det førte til **kolonialiseringsskænløb**, til **våbenkapløb** og en **nidkær overvågning** ikke blot af hinandens hæere, men også af **industriens udvikling og befolkningernes størrelse**. Der dannede sig derfor efterhånden **to allianceblokke**, på den ene side **Frankrig og Rusland med et løst tilknyttet England** og på den anden side **Tyskland, Østrig-Ungarn og et noget upålideligt Italien**. Da drabet på Franz Ferdinand den 28. juni 1914 førte til krisen mellem Rusland og Østrig-Ungarn, var ingen villige til at give køb på deres interesser. Der var en vilje til krig, om end næppe nogen stor lyst blandt de ledende politikere. I sidste ende var det denne vilje og frygten for, at modstanderen skulle få et militært forspring ved at mobilisere først, der førte til verdenskrigen.

**Saint du Nord**



**Villerselve**

- De efterfølgende dias var engang brugt som et kort indblik i Peters liv under krigen



**Peter Mærsk**







Vortänufiges Besitzzugnis.

Dem Gelehrten Märsk vom Stabe des  
Infanterie-Regiments Generalfeldmarschall von Hinden-  
denburg (2. Mas) Nr. 147 ist am 28. October 1916 im Na-  
men Seiner Majestät des Kaisers und Königs das  
Eiserne Kreuz 2. Klasse  
verliehen worden

Regts. St. Lu., den 27. Januar 1917.



Bierbrüm  
Major u. Regimentskommandeur.

**Fra øst- til vestfronten  
December 1916**



# Jeg er bleven ført ind i denne Krig, og er det Guds mening ...

- Kære Forældre! d. 20. Jan. 1917
- Nej Mor det må du heller ikke sige, at du oft kunde ønske dig, at jeg var på Bakkely. Og om de også går nok så tilfredse derhjemme, dem som har deres på den anden side. Jeg tror i dem er der noget, der siger hver gang når de hører ordet "Fred" "også os". Jeg må tilstå, at jeg går her, om jeg også har meget at tage vare på, så er jeg så glad og så tilfreds. Jeg er glad for hver Dag eller Aften, da jeg kan sætte mig hen og skrive hjem og til min Trine, at jeg har det rigtig godt. Og skulde der også komme en dag, som vi ikke vil håbe, som Uffe at man skulde gå i Komp., så vil jeg endda ikke bytte med dem derovre. Jeg er bleven ført ind i denne Krig, og er det Guds mening, at vi skal have lov til at komme hjem igen, så skal han nok føre os hjem. Og kommer vi ikke alle hjem igen, så har vi gjort vor Pligt, og ingen kan pege en Finger efter os.

**Orlov ca. 22.feb  
– 14. Marts 1917**

**Trine kom til Hamborg –  
Og her blev grunden lagt  
til min svigermor**

**Afg. Ca.  
22. feb. Ank. 14. marts**

**Berlin  
9. marts**

**Wittenberg**

**Lautn. Søster var på  
Stationen i Vittenberge,  
havde en lille Pose  
Småkager med til mig. Ja  
nu sidder jeg i en lille  
Restaurant og fordriver  
tiden med at skrive et par  
Kort**

**10. -11. marts.  
Bromberg**

**Er nu nået godt til  
Bromberg og som  
I vel kan tænke  
Jer, var glæden  
stor, hun vidste  
ikke hvad hun  
vilde sige**

**Hun har givet mig  
gratis  
Theaterbillet  
(Loge) til i Aften.  
Gæssene har hun  
fået, men for kort  
tid siden. Ja I må  
undskylde, jeg  
har ikke mere tid,  
da jeg skal være  
der Kl. 4**



# Skulde der være noget i vejen, så kan I sende et Thelegram – Trine fødte 1.dec.

- Kære Forældre! Viwiase d. 1. Dec. 1917
- ..... Ja nu er vi også ved at tro, at det nok skal blive til noget med Rusland. Og det er af den grund, at de bliver længere hjemme. - ; men det kan jeg ikke fortælle Eder her. — De regner med en Wåbenstillstand med Rusland -
- Fra igår af skal Berlin stå i Thelegrafisk forbindelse med Rusland (Petersborg).
- Angående Uret lille Mor, må du nok give hende det lidt før, når alt er overstået. Jeg kan måske få lidt andet til hende til Jul. Skulde der være noget i vejen, så kan I sende et Thelegram; men det når os kun, når der står "Far Mor eller Kone meget syg" og bevilligt af en Doktor. Alt andet går kun til grendsen. Og så sender I det over Hamborg; men jeg håber at med Guds Hjælp går det nok, og at et brev kan klare det. Så mange kærlige Hilsner fra Eders taknæmlige Peter.
- I morgen kommer 2200 Aviser,
- Vor omsætning er nu lidt over 17000 Mark,



**Monktbernut - En by, som jeg hver dag kommer igennem**



**"Bækgaarden" Fyn - i jumben Trine, Anna og Peter Mærsk**